

ПОЛИТИКИН

Немачка 3.00 DEM, САД 1.25 USD, Швајцарска 2.50 CHF,
Шведска 16.00 SEK, Аустрија 20.00 ATS, Грчка 600 GRD,
Енглеска 1.00 GBP, Словенија 150 SLT, Македонија 40
ДЕН. Р.С.А. 9 P.

ЗАБАВАНИК

7. IV 1995. • ИЗЛАЗИ ПЕТКОМ • ГОДИНА LVII • ЦЕНА 3 ДИНАРА • БРОЈ 2257

ЕКСПИБРИС
ЧУВАР КЊИГА

За све од 7 до 77

Фирма

Веровати или не!

ФРАНЧЕСКО КОЛОНА

(1449-1527)

ИТАЛИЈАНСКИ ПИСАЦ, БИО ЈЕ СУВИШЕ СТИДЉИВ ДА БИ ЗАПРОСИО ДЕВОЈКУ ПО ИМЕНУ ПОЛИА. ЗАТО ЈЕ НА ЛАТИНСКОМ НАПИСАО КЊИГУ ПОД НАСЛОВОМ „САН О ЉУБАВИ“, А ПОЧЕТНА СЛОВА 37 ПОГЛАВЉА ЧИНЕ РЕЧЕНИКУ „ФРАНЧЕСКО КОЛОНА БОЛИ ПОЛИУ.“

СЕРНАЛОТУС

БИЈУКА МЕСОЖДЕР, ИМА ПОКЛОПАК КОЈИ СПРЕЧАВА ДА КИШНЕ КАПИ РАСТВОРЕ ЊЕН ЈАК ОТРОВ.

ЗЛАТНА ЛАМПА

КОЈУ ЈЕ ЈЕДАН ЗЛАТАР ИЗ ПОМПЕ: ЈЕ ЗАВРШИО УПРАВО ПРЕ ЕРУПЦИЈЕ ВЕЗУВА (79 ГОД. Н. Е.), ПРОНАЂЕНА ЈЕ ПОД ПЕПЕЛОМ И РУШЕВИНАМА САВРШЕНО ОЧУВАНА.

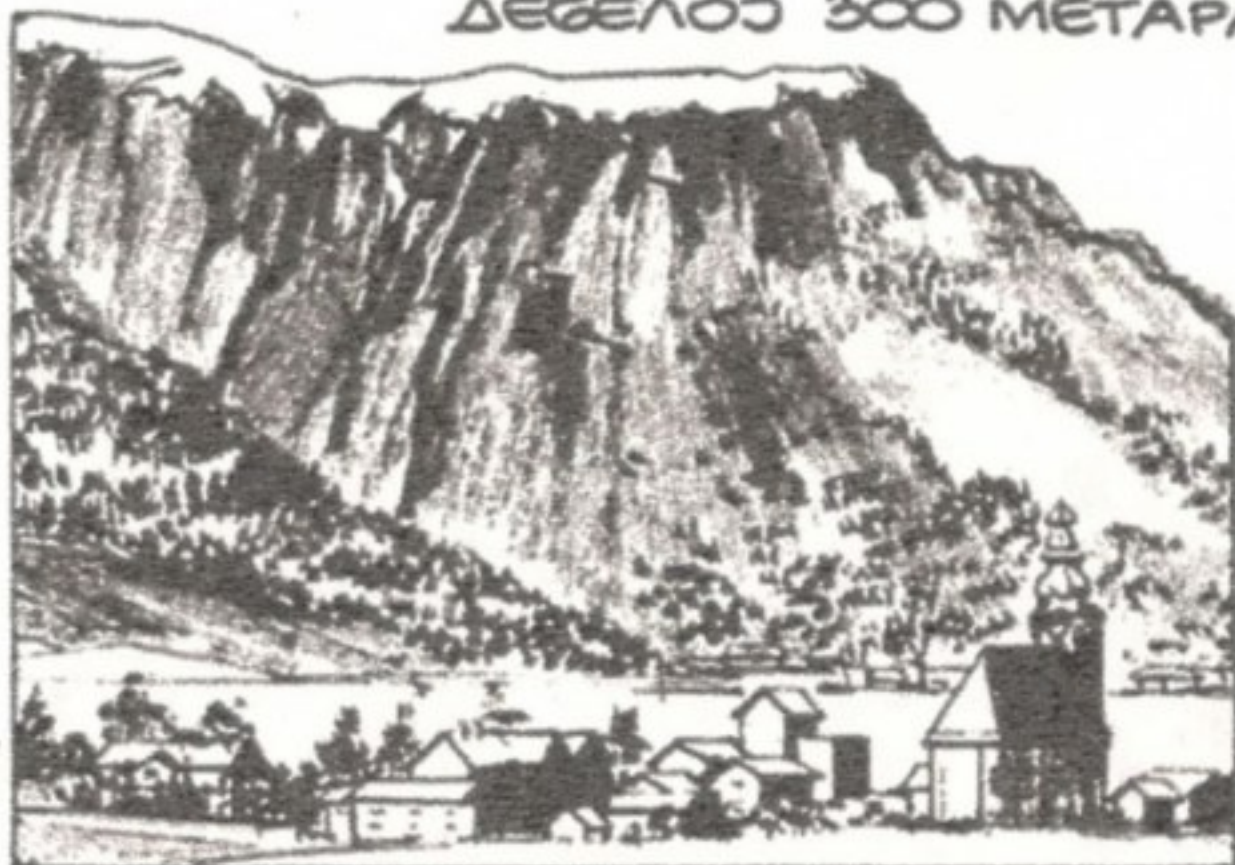
СТАМБЕНА КУКА

У БЕЗРУТУ У ЈЕДНОМ ДЕЛУ ШИРОКА ЈЕ СВЕГА 1,5 МЕТАРА.

Село Трозимајн (Аустрија)

СТАЛНО СЕ ПОМЕРА ЗАТО ШТО ЛЕЖИ НА ВЕЛИКОЈ ПЛОЧИ ОД КАМЕНЕ СОЛИ ДЕБЕЛОЈ 300 МЕТРА.

СМЯРЯГДНА КУКВИЦА

ИЗ ЈУЖНЕ АФРИКЕ ИСПУШТА ГЛАСОВЕ КОЈИ НА ЈЕЗИКУ НАРОДА ЗУЛУ ПОДСЕКАЈУ НА РЕЧИ „УМПВАЊАНА УНГЕНДИ“, ШТО ЗНАЧИ – „НЕ ЖЕ НИ ЈАКО МЛАДЕ ДЕВОЈКЕ“!

ЈЕСТЕ ЛИ ВЕЋ ЧУЛИ ДА...

● ● ● стари народи сматрали су Дунав за – две реке! Горњи су звали Данубиус и мислили да се улива у Бердапску клисуру која тада није била приступачна. За доњи, који су звали Истар, веровало се да извире из Бердапа. Звали су га Дану, Дон... док није постао Дунав

за нас, за Немце Донау, Словаке Дунај, Мађаре Дуна, Бугаре такође Дунав, Румуне Дунареа, Русе Дунај и Турке Туна.

● ● ● око наше планете непрекидно бесни 1800 олуја са грмљавином и око 6000 муња сваког минута.

● ● ● „најблатњавија“ река на свету је Жута река у Кини која носи 50 килограма наноса по једном кубном метру воде. Међутим, дешава се да река Пуерко, САД, ваља и до 144 килограма талоба по кубном метру.

● ● ● највлажнији део људског тела је крв и садржи 83 процента воде, а најсувљи, зубна глеђ, само два процента.

● ● ● кад је булдог престао да се користи у борбама с биковима, служио је као чувар, полицијски пас, помоћник војске: у САД су неки булдози и одликовани, а један је чак добио чин каплара.

● ● ● градоносни облаци који су 1986. године нанели велику штету у Бангладешу носили су у себи „товар“ ледених кугли од којих је највећа била тешка око једног килограма.

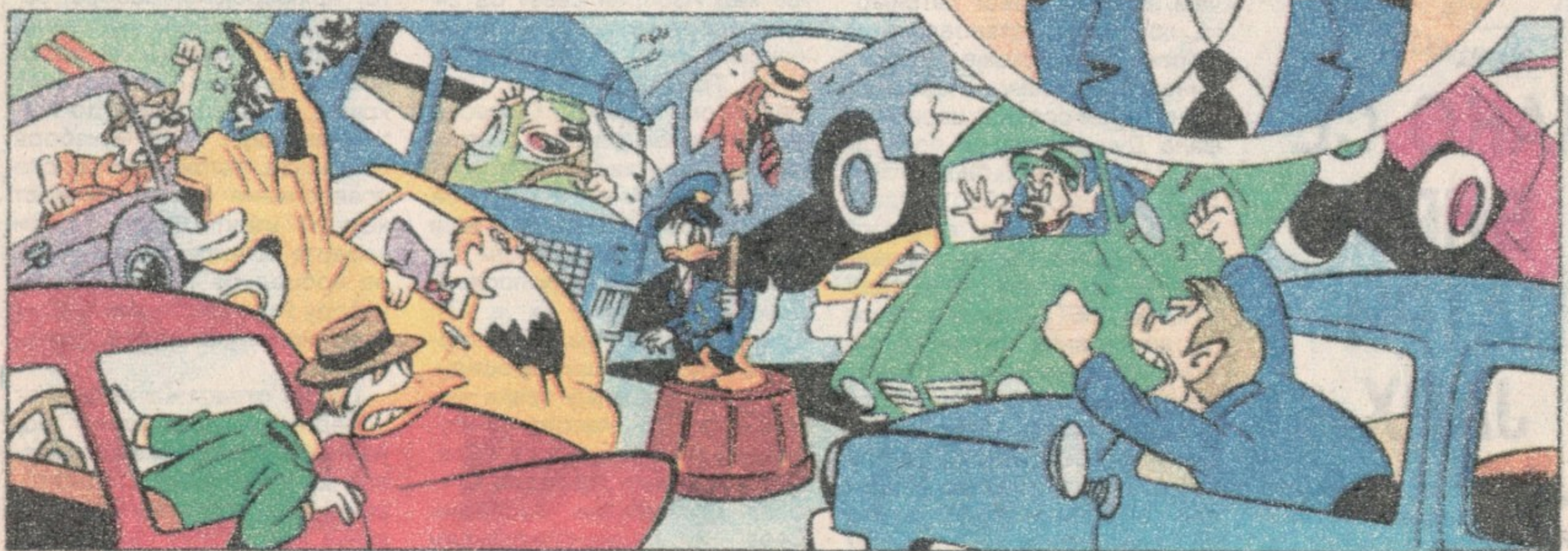
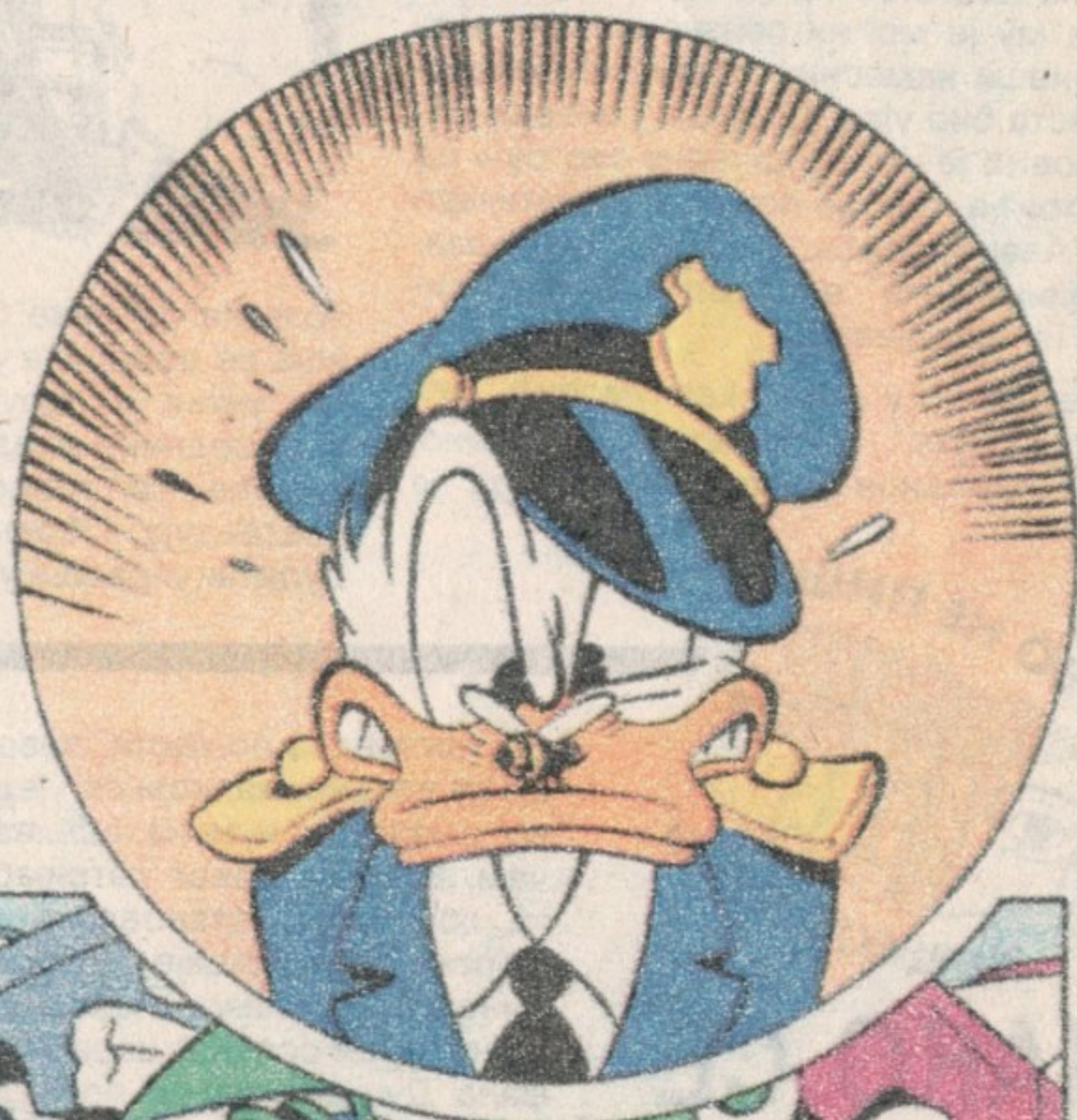
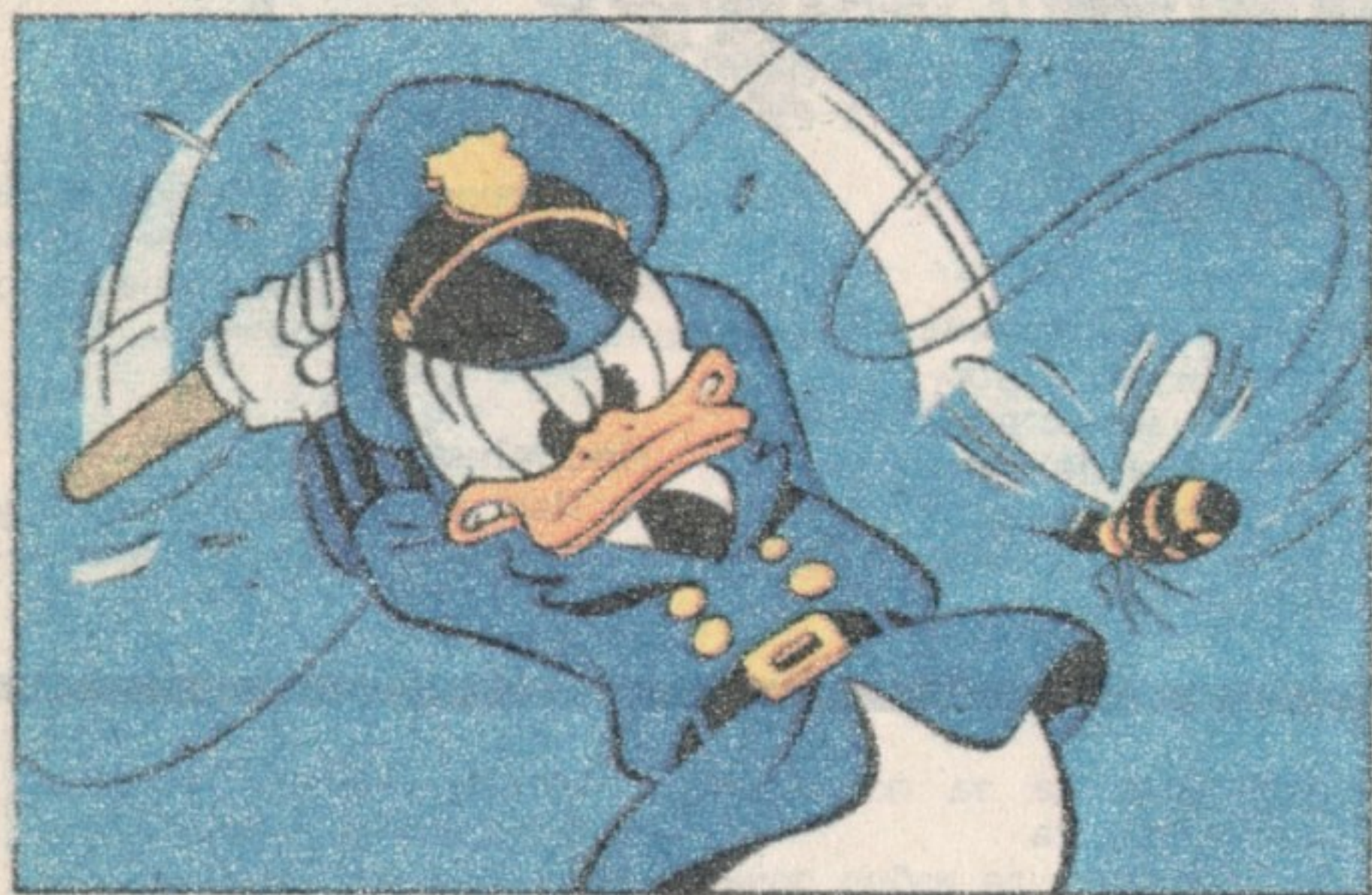
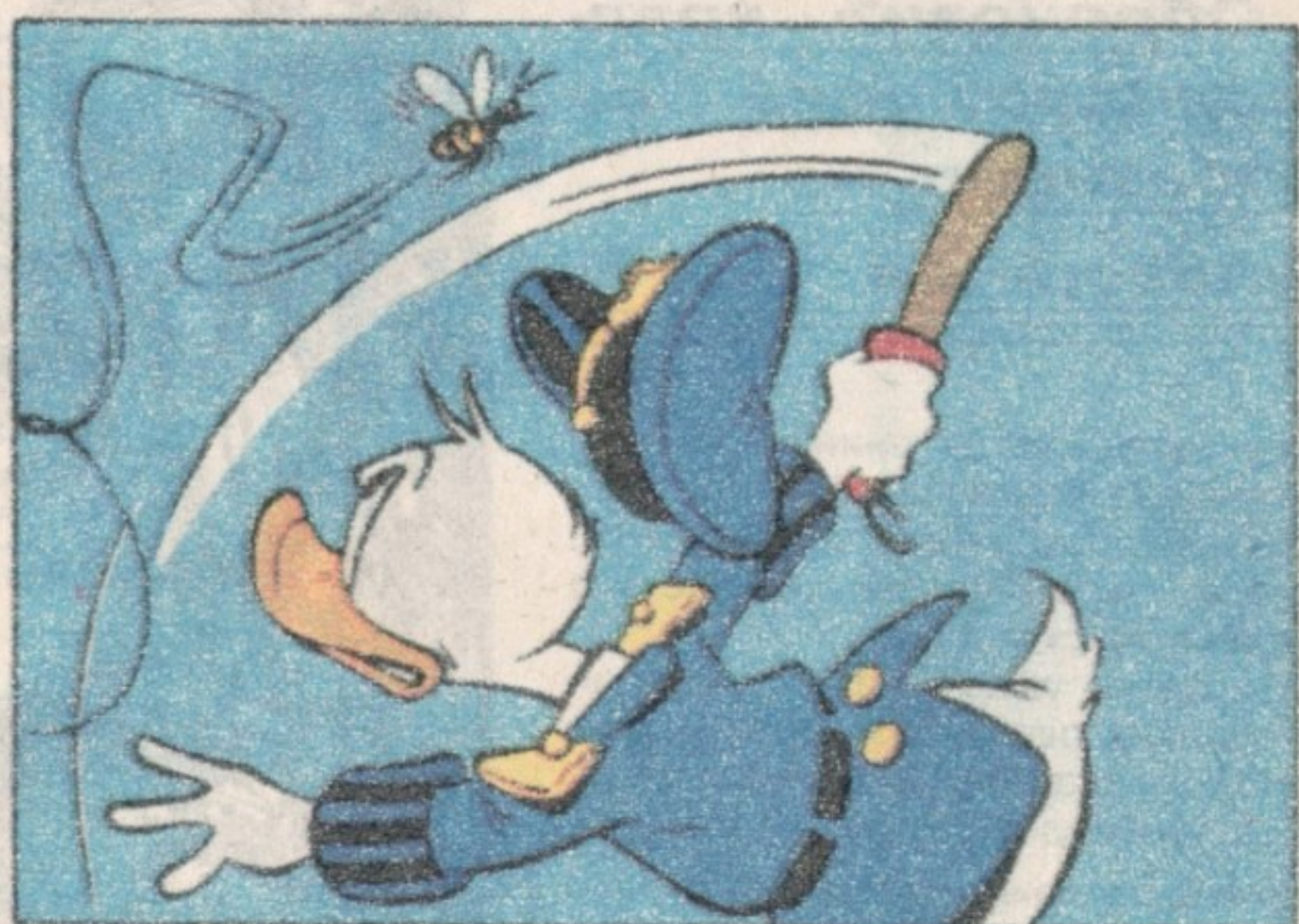
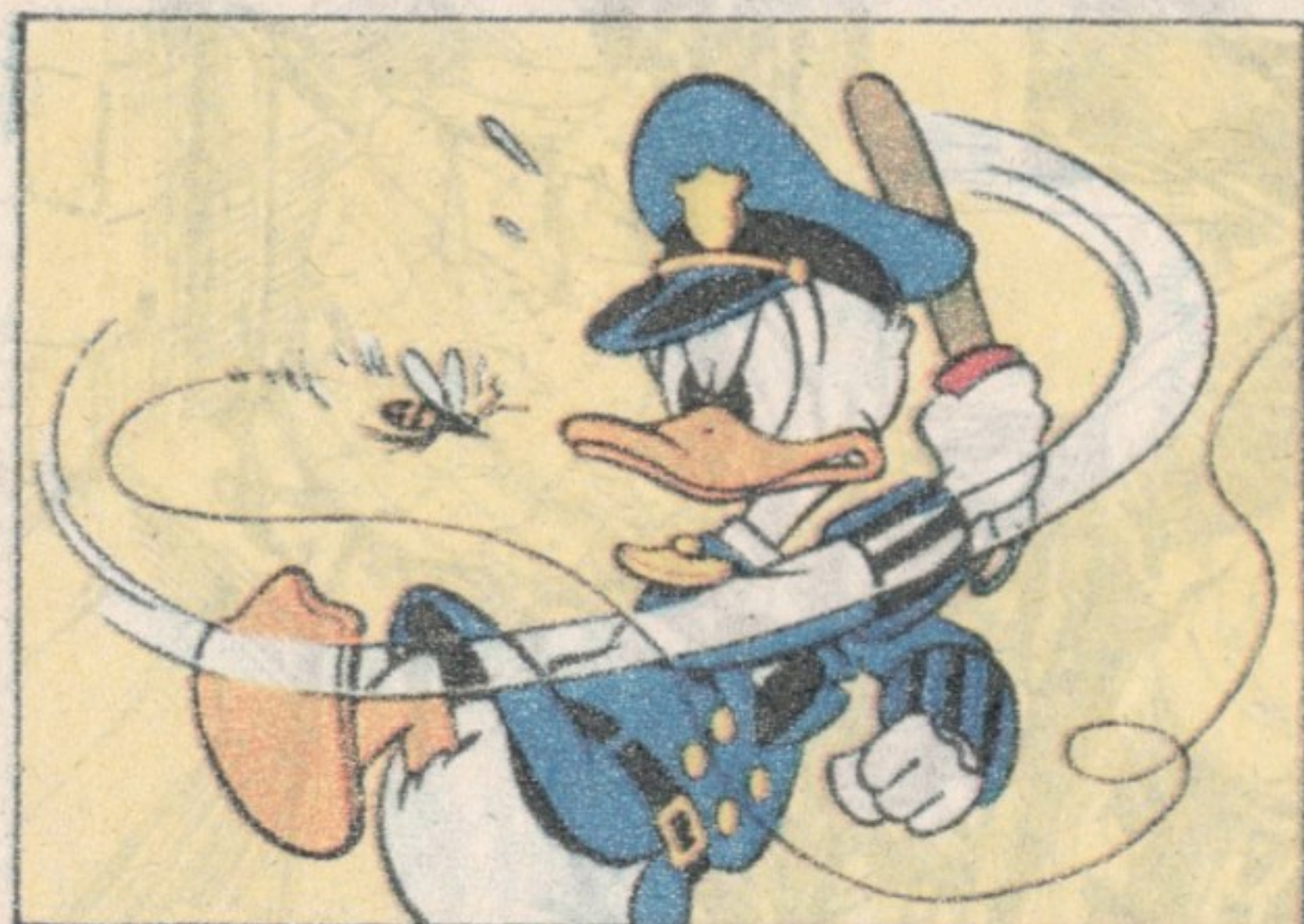
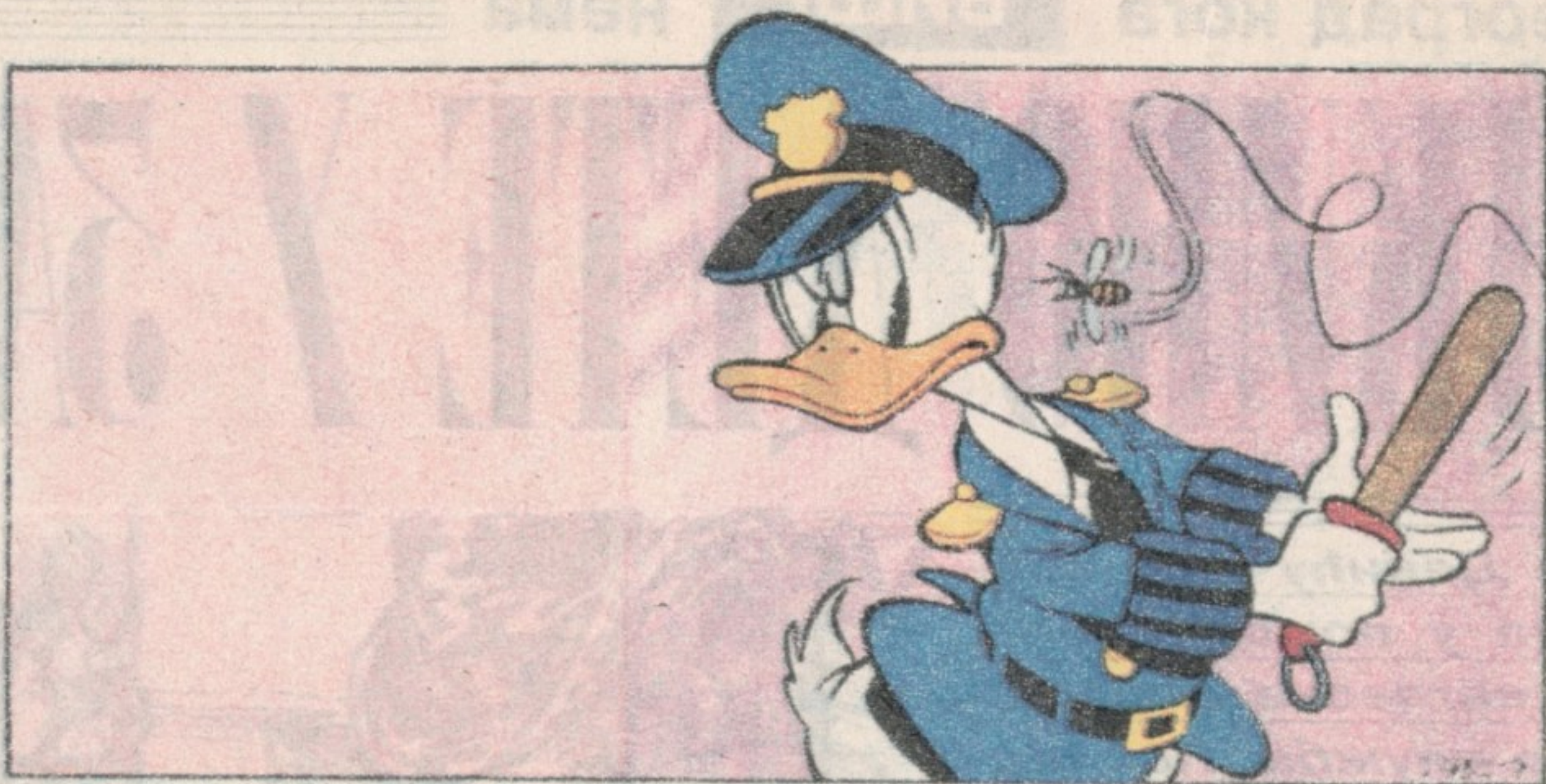

● ● ● једна долина на Антарктику најсушнија је предео Земље: овде киша није падала два милиона година! Истина, понекад падне снег, али га одмах однесе ветар који овде дува брзином од око 300 километара на сат.

● ● ● руска свемирска летелица „Пионер 10“ треба да се сретне са звездом Proxima Centauri далеке 28135. године

Илустровао Зоран Петковић – Петко

УЈКИНО ДЕТЕ У ЗАО ЧАС

**Паји Денићу није при-
текла у помоћ срећа,
већ енглеска обавеш-
тајна служба. Послед-
њи Обреновић, краљ
Александар, није се
обазирао на
упозорења**

Није било Београђанина који није познавао Павла Денића Пају. Прође чаршијом а свет се подгуркује. — Ено, гос'н Паје, сигурно иде код краља на ручак!

Када би Денић ушао у неки од елитних београдских ресторана, гости, углавном господски сталеж, добацивали су:

— Где си, ујкино дете, љуби те твој ујка!

Добричина по природи, Денић се није љутио на пецкање пријатеља. А и зашто би када му је моћни пензионисани генерал и бивши намесник Јован Белимарковић заиста био ујак. Додуше, генерал Белимарковић је имао још једну сестру и од ње сестрића, такође познатог политичара Јована Авакумовића, али њега нису називали „ујкино дете“, вероватно због оштрине коју је испољавао.

Павле Денић и Јован Авакумовић, као и њихов ујак, припадали су чувеној српској породици Бабадудића. Лоза је

потекла од неке баба-Дуде из Приштине која се доселила у Београд и кроз потомке, унуке и праунуке дала министре и председнике влада. Временом, за Бабадудиће се говорило: „Карађорђевићи претендују, Обреновићи владају, а Бабадудићи управљају Србијом!“

Можда би се прича о Паји Денићу овде могла завршити да се око њега и у вези са њим нису сплели догађаји које само живот може да начини необичним.

Несрећна женидба

Господин Паја Денић школовао се у Паризу и на време дипломирао за инжењера.

КАКО СЕ БИРА ПАТРИ- ЈАРХ

Српска православна црква настала је 1219. године заслугом Светог Са-

ве, поглавара по части, првог међу владикама, који се уједно сматра и њеним оснивачем. Бирање првог патријарха почело је установљењем Српске патријаршије 1346. године у Скопљу, тадашњој престоници српског цара Стефана Душана, да би последњи, 44. патријарх, био устоличен 2. децембра 1990. године.

Избор последњег патријарха господина Павла спроведен је по члану 42 Устава СПЦ из 1967. године који се од претходних разликује само у завршном чину. Наиме, од три кандидата која су ушла у најужи избор један се извлачи жребом. Разлог: да се избегну било какви утицаји или притисци унутра и споља на Савет архијереја приликом

прегласавања за последња три кандидата.

Процедура за избор почиње кад Изборни савет од 24 архијереја сазове најстарији епископ по посвећењу у СПЦ. Претходно се у Придворском храму Симеона Мироточивог у згради Патријаршије призива Свети дух. Заседање почиње и гласа се за одређене кандидате који испуњавају формалности по чл. 42 Устава СПЦ (у последњем избору било их је 17). Три кандидата која после гласања уђу у завршну процедуру морају да имају сваки најмање по 13 гласова (у последњем избору то су били: епископ жички господин Стефан, шумадијски господин Сава и рашко-призренски

господин Павле). Затим се њихова имена испишу на цедуље оверене печатом Светог архијерејског сабора, затварају у три бела истоветна коверта и стављају на часни престо олтар Придворског храма. И тада долази до најзанимљивијег чина — избора поглавара, патријарха Српске православне цркве. Личност која ће извући један од три коверта обавезно је ван читање процедуре (у последњем избору то је био архимандрит Антоније из манастира Троноше).

После отварања извученог коверта и читања имена звона на Саборној цркви означавају да је Поглавар СПЦ изабран. Након тога чину Благодајења присуствују сви архије-

могао да наслuti какве ће невоље у Србији изазвати Драгина удаја за краља Александра. Успротивила се влада, гунђала је Црква, у народу се ширио гнев.

Заљубљени Александар Обреновић није хтео да одустане од женидбе. Од преузимања власти променио је 12 влада, а на челу једне налазио се 1902. године генерал Димитрије Цинцар Марковић. Његова влада прихватила је Драгу као краљицу. Наравно, „ујкино дете“ је још раније, преко Вајиног познанства са Драгом, постао кућни пријатељ младенаца, поверљив човек краља Александра. Одмах су му понудили место министра грађевина у новој влади, али, како је одлично говорио француски, Цинцар-Марковић му је објаснио да би био подобнији за министра спољних послова!

Две велике тајне

Павле Денић, „ујкино дете“, није ни слутио шта га чека као министра спољних послова и да ће ускоро постати малтене краљево друго „ја“ јер ће спроводити његову игру са Западом и Русијом. Укратко, Павле Денић ће са краљем Александром Обреновићем непосредно утицати на судбину Србије!

Сви се слажу и кажу да је Александар Обреновић био изузетно интелигентан човек, великог образовања, изразито сигуран у себе, далеко сигурнији од свог оца краља Милана, храбар, циник, лукав. Био је и врстан јахач, посматрачима се дизала коса на глави кад се докопа седла!

Министри су дрхтали пред њим. Наредбе је започињао са „молим вас“, а околину заваравало једноличним, готово умиљивим гласом.

Жеља краља Александра да се по сваку цену ожени удовицом Драгом Машин најмање говори о његовој непромишљености. Јер, и поред велике љубави према Драги, он ју је лако и веома промишљено испратио у прошлост када му је постало јасно да не може да подари наследника Србији! Тачније, намеравао је да то учини, али га је смрт претекла. Већ је било уговорено колико има да јој се исплати на име апанаже и где да се отпреми!

Као краљев поверљив човек, Павле Денић је био упућен у његове две велике тајне: у раскид са Драгом и спољну политику.

Павле Денић, „ујкино дете“, као министар спољних послова одлучно је спроводио у живот замисли краља Александра.

Ствари су се закувале до те мере да је било неминовно да се окупи група официра завереника која је 29. маја 1903. банула у двор и убила краљицу Драгу и краља Александра.

Те Вартоломејске ноћи у Београду завереници су, између осталих, тражили и Павла Денића, али је он одраније имао договор са енглеским послаником у вароши да му пружи уточиште. Чим је енглески посланик сазнао да су завереници кренули на Двор, послао је службеника са фијакером Денићевој кући. Да се не би узнемирила Денићева жена, службеник је требало да позове Денића на хитан разговор у посланство. Денић је унапред знао да је то знак опасности по његов живот и одмах је улетео у фијакер!

Када је свануло, завереници нису више смели да дирају „ујкино дете“ јер је Енглеска одмах прекинула све дипломатске везе са Србијом. Међутим, завереници га нису заборавили. Касније су хтели да га смакну преко комита. Требало је да га убије извесни Ђорђе Скопљанче, али они који су га послали нису знали да је он раније, као београдски ђак, становао у Денићевој кући. Разуме се, дојавио је Денићу да се склони и „ујкино дете“ је по другом пут сачувао живот!

И тако, док је Денићу висила глава о концу, за председника нове владе постављен је нико други до његов брат – Јован Авакумовић! Тада су завереници претили смрћу и ујки – Јовану Белимарковићу. Авакумовић их је замолио да не дирају старог генерала. Белимарковић који је подједнако волео и подигао оба сестрића скресао је Авакумовићу:

– Јоцо, до сада сам те сматрао за интелигентног човека, од сада не мислим о теби тако. Бабадудићи су могли изостати из овог скандала! Обреновићи су били и пси и људи, а ја не видим никакво јемство ни да ће Карађорђевићи бити бољи од њих!

Павле Денић се повукао из политике. Никада није замерао Јовану Авакумовићу што није ни прст померио за њега после Мајског преврата.

Миленко Тодоровић

Лепо се и оженио. Истина, вереница Ваја била је млада удовица, али лепотица, уз то и кћерка познатог Пашона који је држао луксузни хотел „Булевар“ од Македонске улице па све до данашњег бископа „Балкан“. Касније је постао некрнисани владар у производњи ликера.

Пајина бура је почела женидбом. Његова жена Ваја била је школска другарица и најближа пријатељица Драге Луњевице, касније Драге Машин, потом краљице Драге Обреновић, жене краља Александра Обреновића. Али, ко је у то време

Илустровао Јелена Максимовић

Његова светост митрополит београдско-карловачки, архиепископ пећки и патријарх српски господин Павле

реји који су учествовали у раду Сабора.

Устоличење новоизабраног Поглавара СПЦ је у некој од Патријаршија, кад са четири архијереја, 6 презвитера и 6 ђакана служи Свету литургију. (Последњи новоизабрани, господин Павле, Свету литургију је служио у Саборној цркви у Београду). Два најстарија члана Светог архијерејског синода уводе у трон новоизабраног патријарха предајући му патријаршијске инсигније, пану (бела пана-камилавка са крстом која се носи на глави), жезло (симбол духовне власти) и панагију свих Срба светитеља (поклон који наслеђује српски патријарх, а која је израђена у Француској по цртежу Паје

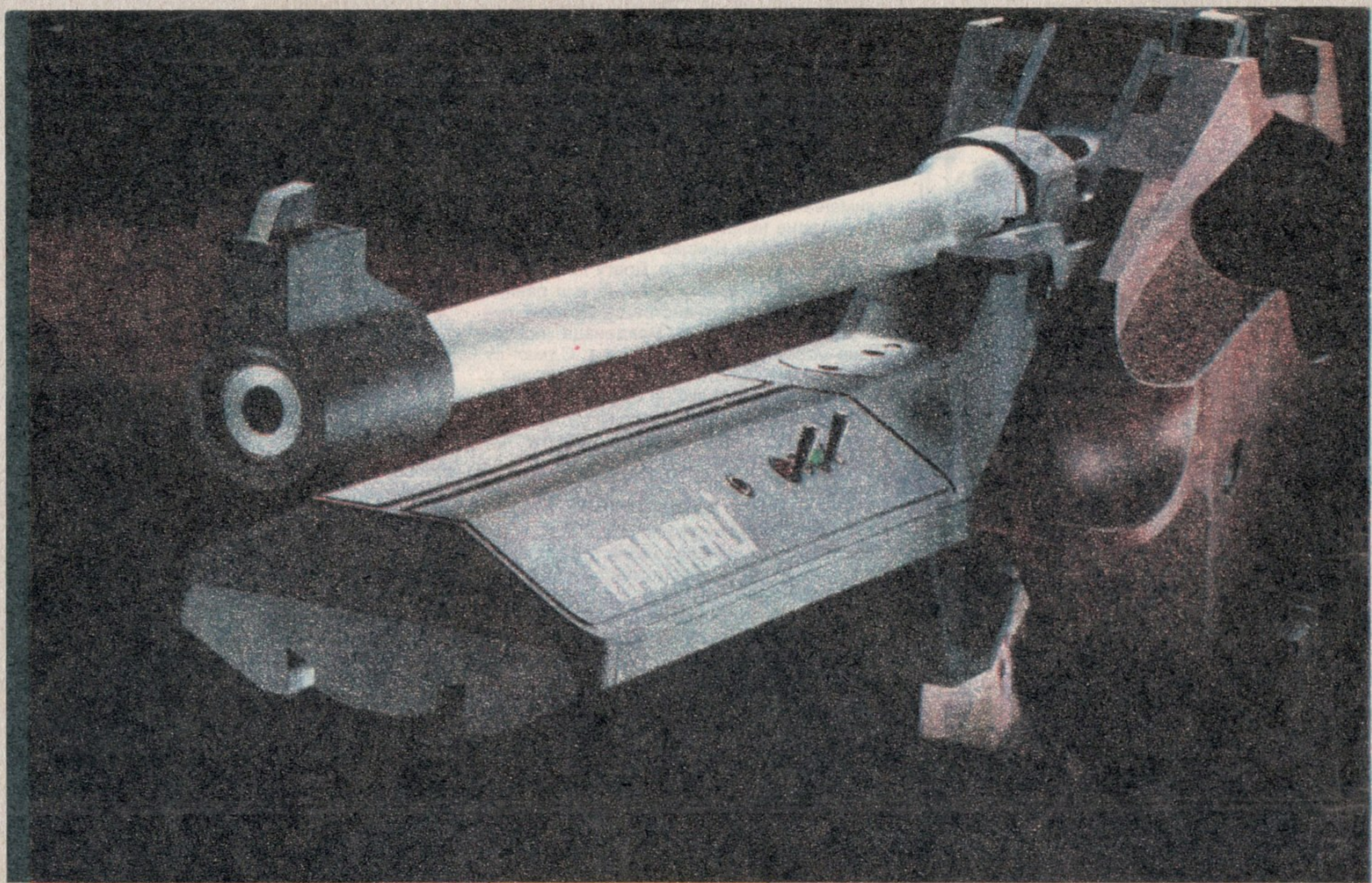
Јовановића и на којој се налазе ликови Срба светитеља са Светим Савом у средини).

Неких битних разлика у избору патријарха СПЦ и патријарха православних цркава у свету нема, осим жребања у завршној процедури које се спроводи само у СПЦ.

Избор патријарха Руске православне цркве у последњем, завршном чину код три кандидата, врши се двоструким гласањем. Од три, остају два кандидата и коначно један.

Сличном елиминацијом у завршној процедури долази се и до избора патријарха Грчке православне цркве.

Вито Недељковић

Пиштољ хипертехнологије „хамерли 162“ са електронским обараčem и рамом од угљеничних влакана. Прекидачи служе за активирање оружја и контролу пуњења батерија.

ПИШТОЉИ НА ВИСОКОЈ ТЕХНОЛОГИЈИ БАТЕРИЈЕ

ЗЛАТНА
МЕДАЉА

ПАРДИНИ

Модел „PC 9 TS“. Рам је од титанијума, метала који не рђа, веома је лак и има велику отпорност. Цев је увек од челика, јединог материјала који може да издржи притисак од две хиљаде атмосфера што се развија приликом опаљења.

За стрелце старога кова био је то смак света. За инжењере само резултат који су предвиђали: на последњим светским шампионатима јула 1994. у Милану у дисциплини гађања пиштољем слободног

Осим у војске и полиције целог света ушли су с великим успехом и у стрељачки спорт. Брзи су, лаки, вечно трају. И двоструко су скупљи од обичних

избора победа је припала Кинезу Јифу Вангу који је имао пиштољ на електронско окидање, то јест врсту високо-

усавршеног обарача на батерије. Тако је висока технологија продрла и у стрељачки спорт где се новотарије по правилу дочекују сумњичаво. Упркос томе, данас многи такмичарски пиштољи имају електронска кола, батерије и нове материјале, најчешће угљенична влакна или титанијум.

„Прво оружје са електронским окидачем, 'хамерли 152', појавило се још 1962. године, али без већег успеха. Његова кола била су преосетљива на температуру. Данас су пиштољи на електронско окидање и с рамом од угљеничних влакана таквога квалитета да су сломили отпоре тржишта мада се још увек купује осамдесет одсто традиционалних пиштоља јер

електронски коштају двоструко више", каже Валерио Грили, некадашњи стрелац а данас главни дистрибутер спортског оружја за Италију.

Италијан је и Ђезаре Морини, један од водећих конструктора на том пољу, творац пиштоља који је Јифу Вангу донео златну медаљу на последњем светском првенству. „Осим брзине, електронски обарач има велику предност јер вечно траје, време на њега не утиче", објашњава Франћеско Релич, инжењер фирме „Морини компетишн армс" („Такмичарско оружје Морини"), „док

Најделикатнији тренутак: гађање. Идеално равнање, око – нишан – циљ, није довољно за погодак у центар ако рука није сасвим непокретна и ако се обарач не повуче што је могуће блаже.

5–9 милисекунди. Ова разлика у брзини од педесет одсто често је одлучујућа.

Осетљивост обарача, осим тога, може се подесити па је често довољно само га дотаћи да би зрно било испаљено. Сваки стрелац ће га наместили како му највише одговара. Безбедност гарантује један други електронски „трик": електронски пиштољи „морини", на пример, имају оптички сензор, обично фотоелектричну ћелију, захваљујући коме коло гађања остаје отворено све док прст стрелца не уђе у рукохват обарача. Даља безбедност осигурана

РУГЕР

Модел „22/45" Рам је од полимера, то јест, пластике. Ово није спортско оружје већ служи за обуку америчке војске. Пластика се данас употребљава само за пиштоље за одбрану и за потребе полиције.

ГЛОК

Модел „17". Први пиштољ с рамом и магазином од пластике, материјалом који апсорбује део трзаја. Прави се у Аустрији, а имају га војске и полиције целог света.

МОРИНИ CM 102 E

Модел Италијана Ђезара Моринија. Његова фирма не прави више од три хиљаде пиштоља годишње и сви су, углавном, намењени професионалцима. Рукохват је увек обликован према руци наручиоца.

МОРИНИ CM 84 E

Необичан примерак са електронским окидањем који се користи на такмичењима пиштољем слободног избора. Дршка је прављена према руци такмичара, окидач сведен на „кончић".

механички окидач употребом и временом постаје непрецизан и мора се често подешавати. Другим речима, електронско оружје може се користити годинама без икаквих поправки."

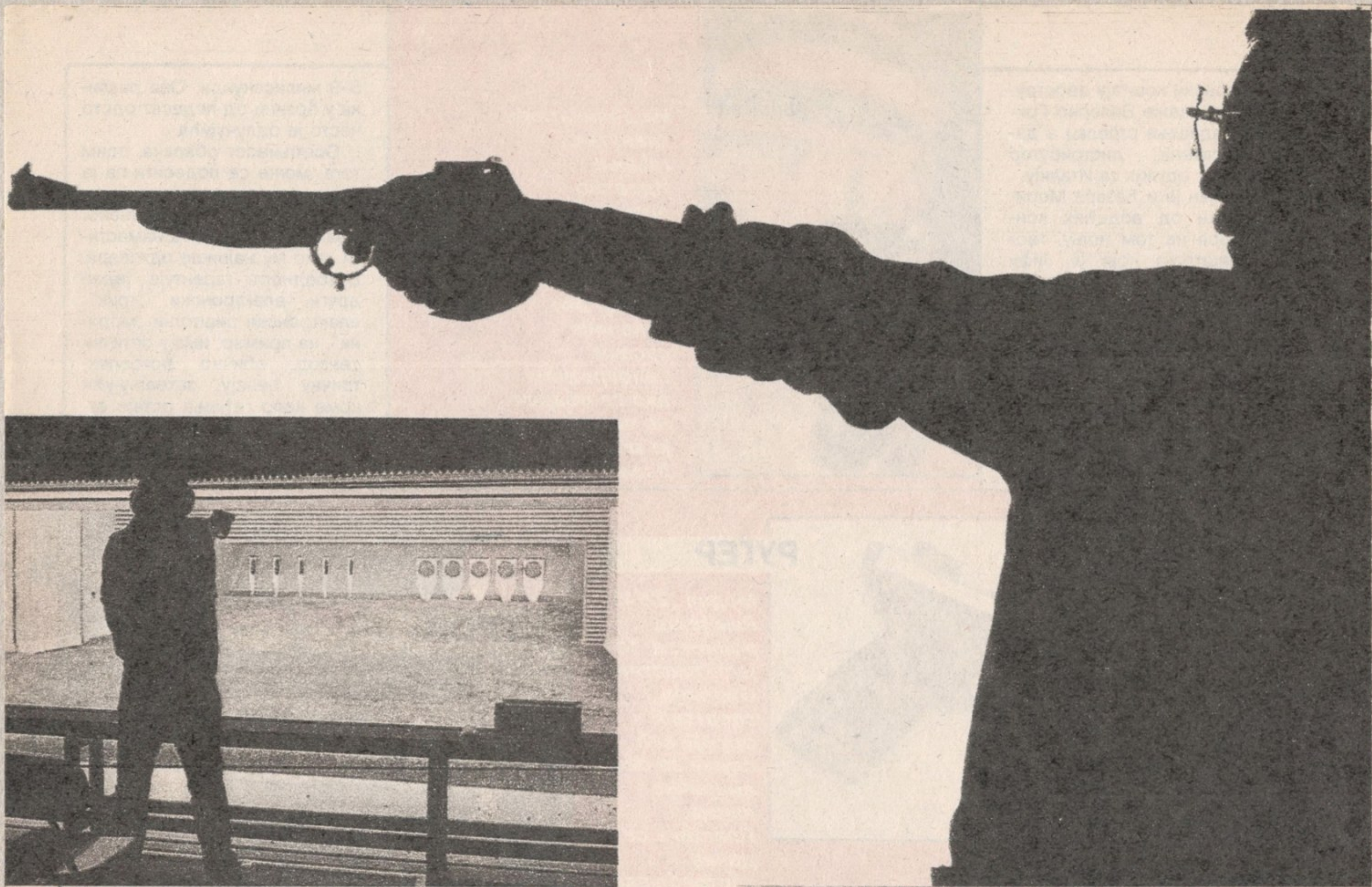
Како функционише овај нови систем? Вратимо се мало уназад. Код традиционалних пиштоља притисак на обарач одаличе, преко полуга и опруга, ударач чија игла снажним ударом пали експлозивно пуњење каписле која експлодира изазивајући паљење барута у чаури, а барутни га-

сови потискују зрно у цеви брзином од око 330 метара у секунди. Код пиштоља са електронским окидањем ударач активира електрични прекидач који готово тренутно реагује на притисак обарача.

Ради се о великој предности јер се код традиционалног пиштоља често догађа да мало јачи притисак на обарач доведе до померања оружја и упропасти нишањење. С друге стране, што је избацивање пројектила брже, оружје има мање времена да се помери са осе мете. Та брзи-

на код пиштоља на електронско окидање износи 2.5 милисекунде, код традиционалног

ПИШТОЉИ НА БАТЕРИЈЕ

је прекидањем кола паљења сигурносним прекидачем. Могуће је, наравно, извадити батерије тако да пиштољ уопште не може да опали. Пиштољ на батерије никада не опалајује случајно!

Технологија, ипак, није сасвим потиснула занатску вештину. Неки конструктори чувају отиске руку многих шампиона да би према њима моделирали рукохват. За то је још увек најбољи материјал дрво. Оно је, практично, незаменљиво.

Једна права технолошка новина тиче се нових материјала који могу да замене добар део уобичајених метала, углавном челика, и реше

прастари проблем тежине оружја. Ако је мета удаљена педесет метара, стрелач држи руку у испруженом положају бар тридесетак секунди што је несносан напор уколико тежина оружја прилично прелази један килограм. Вежбањем у гимнастичкој сали стрелачи успевају да у таквом напетом положају држе оружје од једног килограма и триста грама, али би их сваки додатни грам приморао да скрате време за нишањење.

Новине у електроници натерале су произвођаче оружја да трагају за лакшим материјалима: струјна кола и две батерије од по шест волти учинили би пиштољ претешким ако би цео био направљен од метала. Због тога су уведена такозвана „комполитна“ влакна, углавном угљенична, од којих се праве и крила авиона. Ти материјали су лаки, не рђају и отпорнији су од челика.

Вршена су испитивања и с титанијумом, металом велике механичке и корозивне отпорности, а мале специфичне тежине. Нажалост, његова велика тврдоћа уништава алат и због тога је, досад, употребљен на малом броју оружја, рецимо, на пушкама „берета ASE 90“.

Од такозваних алтернативних материјала однедавно се намећу пластични, боље речено полимерски, мада само на кратком оружју за одбрану

Код такмичарског пиштоља муниција је смештена испод цеви уместо у рукохвату. Он на тај начин остаје у равнотежи током фаза пражњења.

и за потребе полиције. Од пластике су, на пример, рам и дршка аустријског пиштоља „глок“, првог који је имао комерцијалног успеха осамдесетих година. Његове предности су лакоћа и економичност, а мана што, кажу, не приметно пролази поред детектора за метале и може да се користи за отмицу авиона или друге злоупотребе.

„Сви ‘пластични’ пиштољи имају у себи извесну количину метала“, тврди Гаetano Њипријани, балистички вештак. „Цев и затварач не могу се направити од полимерског материјала и увек су метални. Контролоре крај детектора за метал збуњује, у ствари, необичан облик који виде на својим мониторима јер понеки пиштољ нема рукохват, то

јест, има га, али сасвим сведен и неконвенционалан“.

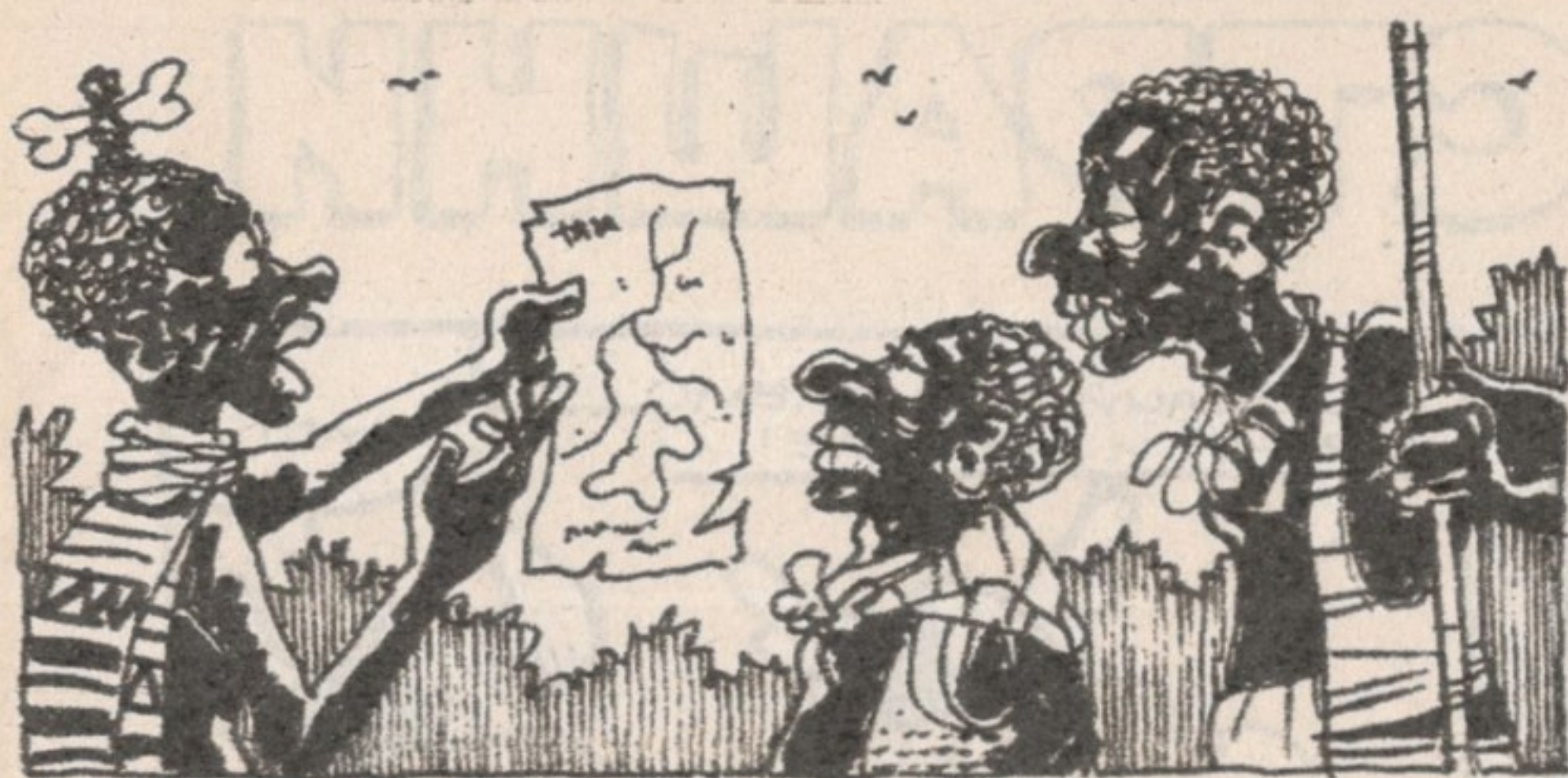
Да пластични материјали и те како вреде доказују чињенице да су недавно немачка фирма „Хеклер и кох“, америчка „Смит и весон“, чехословачка „СЗ“ и италијанска „Танфољо“ званично промовисале или већ пустиле у продају пиштоље за одбрану и за напад делимично начињене од пластике.

Захваљујући новим материјалима, електроника је почела да се користи у донедавно незамисливе сврхе. За тренирање без муниције, на пример. Систем је заснован на нарочитом колу појачавања звука повлачења обарача, „шкљоцања“, повезаном са слушалицама за „вокмен“ што омогућава стрелцу да вежба и у буци на полигону док чека на свој ред гађања.

Шта нас очекује у будућности? Докле год је у употреби конвенционална муниција, неће бити никаквих револуционарних промена. Вршени су опити с керамиком за руковате, на пример, али се није успело у отклањању њене крхкости. Више обећавају системи на магнетски погон који користе одбијање магнета суперпроводника да би зрно у цеви „лебдело“ како би се избегло свако унутрашње трење мада би главни потисак и даље давали гасови експлозије.

Бојана Дожић

МА ШТА КАЖЕШ

КРАЋЕ ИМЕ

Твебефелсдометелптескиетфонтеин – не, није штампарска грешка – име је једне области у Јужној Африци. Реч коју је тешко прочитати и изговорити у једном даху значи: Извор на коме су убијена два бизона једним метком. Из практичних разлога ово име ће највероватније ускоро бити замењено неким краћим.

ШАМПИОНАТИ И СКУПОВИ

У Француској се током целе године одржавају разни сајмови и скупови, а међу њима има и заиста необичних. То су, рецимо, Сајам нежења и удовица, Скуп лажљиваца, Симпозијум вештица и вештаца као и Светски шампионат гроктања. Наравно, учесници овог последњег су свиње.

ШТА ЋЕ РЕЋИ?

Ханс Дитрих Геншер, бивши немачки премијер, прилично је нервозан јер не види када ће бити објављена књига у којој наводи разне договаштине о министрима и шефовима држава са којима је имао сусрете и разговоре. А чему толика журба? Кажу да господин Геншер не може да сачека да чује и види реакције својих колега зато што су многе анегдоте прилично незгодне, па се неким неће допасти да доспеју у јавност.

Илустровао: Зоран Петканић Петко

ДАТУМИ КОЈИ СЕ НЕ УЧЕ У ШКОЛИ

590. године пре н. е. атински законодавац Дракон саставио је законик коме попустљивост није била јача страна. Упркос томе, уживао је приличну популарност међу суграђанима. У његову част одржана је свечаност у атинском позоришту. Кад је Дракон ушао у амфитеатар, хиљаде честитара засуло га је шеширима и огртачима. Дракон се угушио под теретом одеће.

700. године Кинези су већ употребљавали отиске прстију за идентификацију особа.

887. године Карло III Глупи, наследник Карла II Ђелавог, дошао је на француски престо свргнувши Карла III Дебелог.

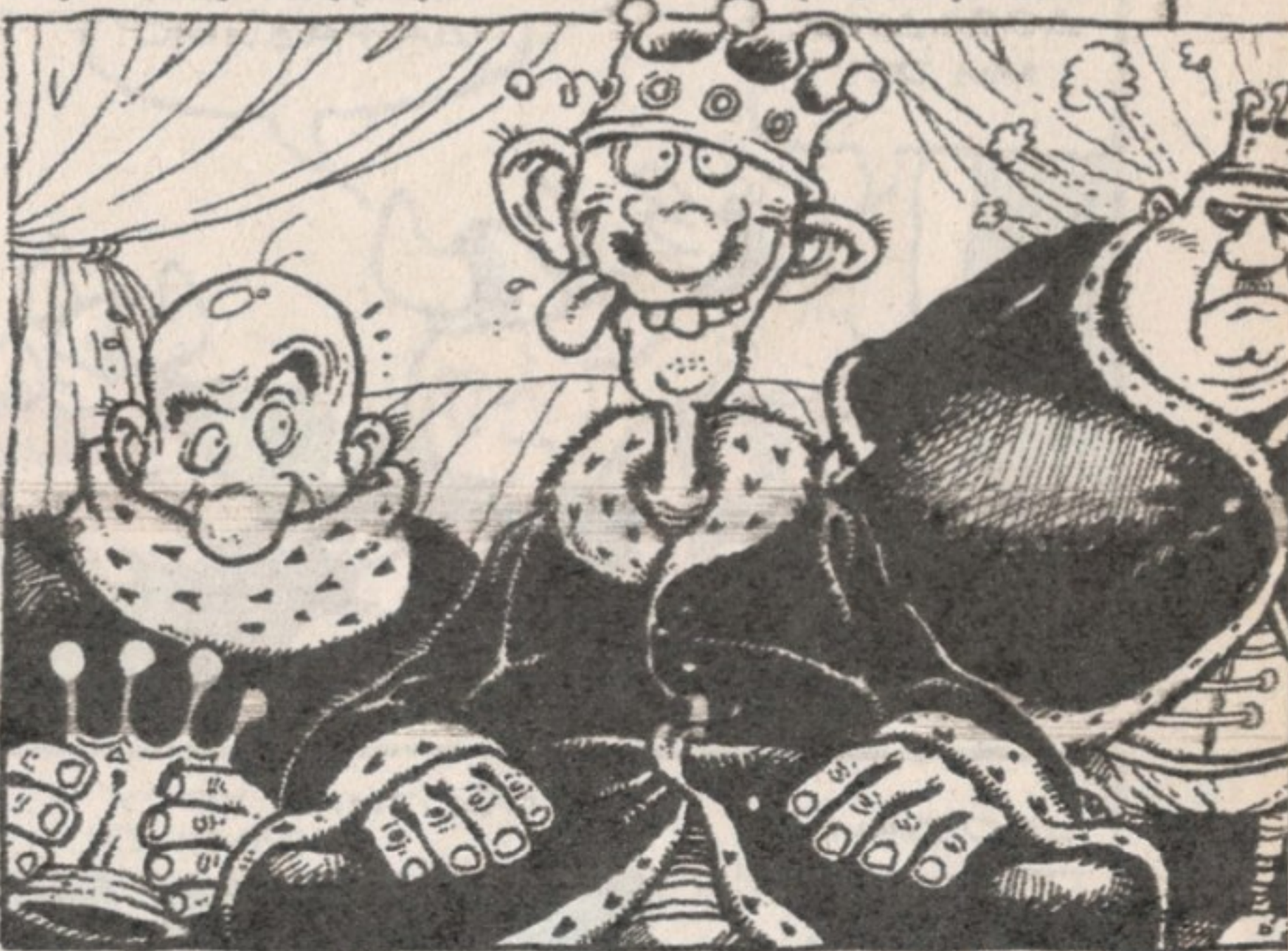
1344. године, да би унапредио борбену вештину сељака, енглески краљ Едвард III забранио је све спортове осим – гађања луком и стрелом.

Од 1401. године Изабела Баварска, жена француског краља Карла VI, редовно је неговала лице смесом од мозга вепра, вучје крви и крокодилских жлезда.

1760. године леди Ковентри убила се – нехотице – пошто је лице дуже време, и редовно, шминкала оловним белилом.

1793. године супрузима Клеман у француском граду Туркуању родила се девојчица с једним оком посред чела. Девојчица је иначе била телесно нормална и живела је до 15. године.

1843. лекари су саопштили шездесетчетворогодишњој пољској грофици Рози Браницкој да болује од рака на дојци и да је операција неизбежна. Али, грофицица је одби-

ла њихову помоћ и, уместо тога, пошла на пут по Немачкој, Швајцарској и Француској како би прикупила потребне хируршке инструменте којима је, у хотелској соби у Паризу, сама одстранила тумор. Још је чудније што се грофицица Браницка опоравила веома брзо и доживела 82. годину.

1933. аутобус који је превозио седмочлану трупу јапанских акробата сурвао се низ стене недалеко од Токија. Смрт је изгледала неизбежна док је возило јурило низ падину и превртало се. Тридесетак метара ниже аутобус је застао десетинку секунде ударивши у једну стену. Тог часа седморица акробата сунула су кроз отворене прозоре и нашла се у крошњи неког стабла, изгребана и престрашена, али жива.

1959. После смрти своје супруге Кармелине доктор Карсуабуро Мијамото из Јапана балсамовао је њено тело и спавао поред њега у брачној постељи пуних десет година. Кад је полиција сазнала да је прикрио женину смрт, лекар је осуђен на казну коју је исплатио продавши кућу.

1966. Према „Гинисовој књизи светских рекорда“ најгори возач на свету био је седамдесетпетогодишњак који је десет пута кажњен зато што је четири пута „возио погрешном страном, сударио се и побегао четири пута и изазвао шест несрећа, све у року од 20 минута у Мексикоу (Тексас), 15. септембра 1966.

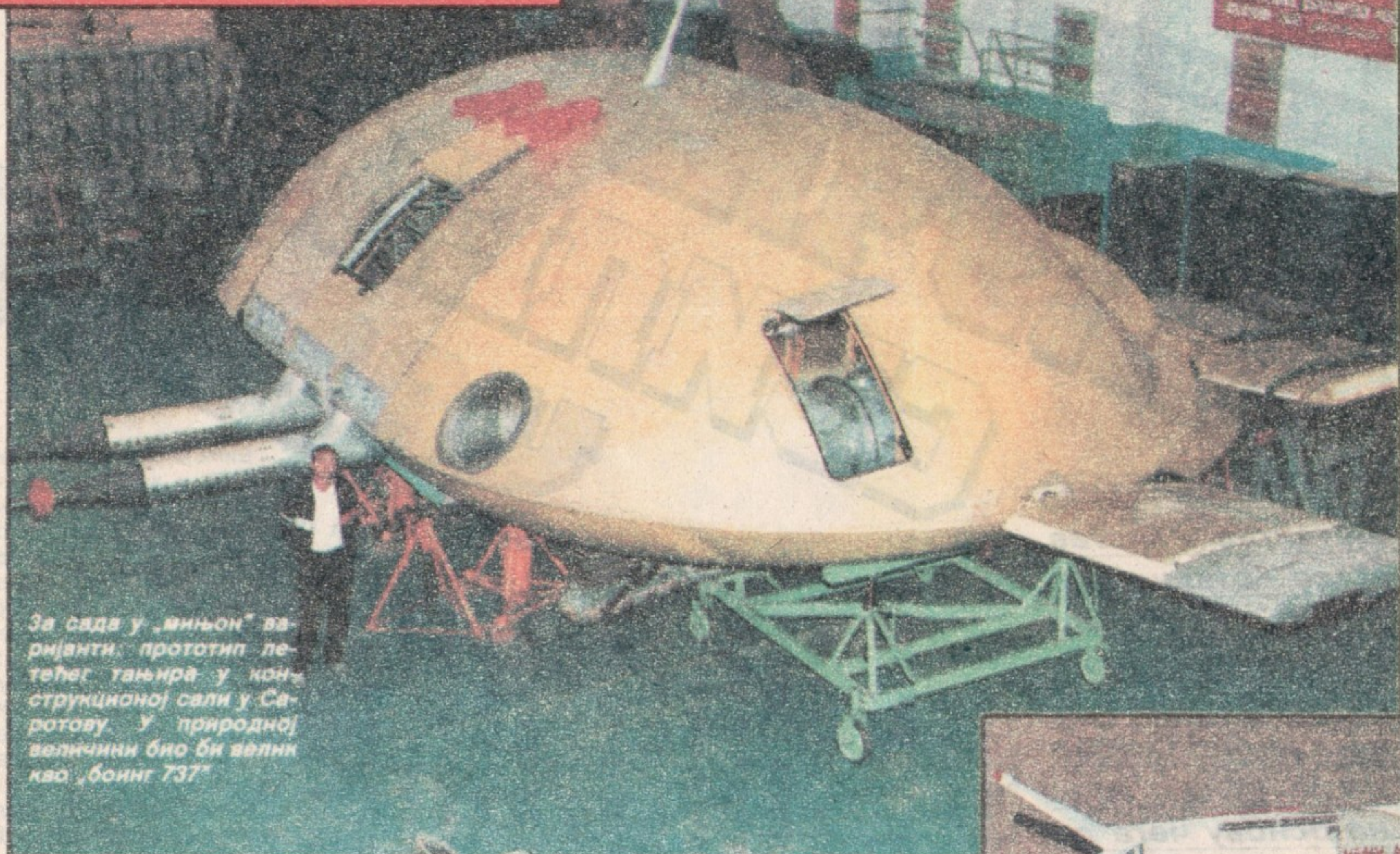
1972. у Цексону (америчка савезна држава Мисисипи) полиција је зауставила аутомобил који се вртоглаво пробијао саобраћајем закрченим улицама и утврдила да је возач потпуно – слеп. Упутства му је давао сувозач који је изјавио да је био превише пијан да би возио сам.

DIK
BROWNE

ХОГАР СТРАШНИ

Најзад ћемо полетети тањиру

За сада у „мињон“ варијанти, прототип летећег тањира у конструкционој сали у Саратову. У природној величини био би велик као „боинг 737“

ИЗВОД' ТЕ У НЛО...

Блиски сусрет с неидентификованим летећим објектом? Никада... Е, па, могли бисте да га имате ускоро, под условом да купите карту на редовној линији Саратов – Москва. Објекат би у том случају, додуше, био потпуно идентификован, ал' би се ипак радило о летећем „тањиру“...

Од 1978. године у истраживачком центру у Саратову, на око 700 километара од Москве, механичари, инжењери и техничари раде на пројекту који се за сада води под називом „Екипа 13.“ То је званични назив. Незванично, кад о њему говоре, сви употребљавају назив „тар-элка“ (на руском-тањир).

– НЛО је, једноставно, савршено аеродинамичан, пласнат с доње, заобљен с горње стране – објашњава Лав Шукин, руководилац пројекта.

За сада, летећи тањир овоземаљског порекла постоји само у виду макета и једног прототипа. У природној величини требало би да буде велик отприлике као „боинг 737.“ Дизајн му је такав да струјање ваздуха не наилази готово ни на какав отпор ни на предњем ни на задњем делу летелице. Лав Шукин се, у пројектовању, ослонио на сазнања до којих се дошло

Први путнички летећи тањир кренуће ускоро са око 400 путника брзином од 800 километара на сат

при пројектовању руских свемирских станица „Сојуз.“

Све у свему, руски научници успели су да ураде прототип који захваљујући својим аеродинамичним линијама троши троструко мање горива од класичног авиона исте величине, а при том је у стању да поднесе осмоструко веће оптерећење.

Кад буде готов, руски НЛО требало би да буде у стању да превози око 400 путника брзином од око 800 километара на сат. Највећи долет: око девет хиљада километара. При том му ни за полетање ни за слетање не би биле потребне писте. Испитивања на прототипу који покрећу млазни мотори „јака 42“ показала су да летећем тањиру из Саратова не треба више од 500 метара слободне површине да би се безбедно приземљио или узлетео. Земалшки НЛО се, наиме, понаша готово као (земаљски) хе-

Овако би, само многоструко увећан, требало да изгледа кад буде готов: 800 km/h 400 путника, домет од око 9 хиљада километара

Мутно, ал' узбудљиво: на руској телевизији приказан је снимак првог пробног лета „Екипе 13“

ликоптер: узлеће и слеће под готово правим углом.

О.К. Али, хоће ли тањир, као прво, уопште да полети, а затим, хоће ли се понашати баш онако како су његови конструктори замислили?

У Саратову тврде: наравно да хоће. Уосталом, на руској телевизији недавно је приказан филм у коме се, истина не баш сасвим јасно, види прототип летелице „Екипе 13“ како великом брзином кружи небом изнад Саратова.

Али, да би редовна НЛО линија Москва – Саратов заиста и прорадила, потребан је новац кога у овом тренутку

нема. Око 125 милиона марака, колико би коштала изградња прототипа у природној величини плус две милијарде марака колико ће, према садашњим проценама, бити потребно да би се кренуло са серијском производњом. У овом тренутку нико у Русији није вољан да уложи толико новца у пројекат. Људима из Саратова остаје да се надају да ће се за њега заинтересовати страни капитал.

Једном речју, „тањир“ најзад имамо. Остаје још да се мало стрпимо, па да онда поседамо у њега.

М. И.

КРИМИНОЛОГИЈА 19. ВЕКА

— доказ без доказа

СЛУЧАЈ СВИПЕНЕ ЧАРАПЕ

Детектив Гистав Маса открио је, после неколико месеци мукотрпне истраге човека за кога је био уверен да је убица. Али, на основу чега да га оптужи за извршени злочин?

Власник ресторана у Улици Принсес у Паризу сумњичаво је артео главом кад год би извадио воду из бунара. Коначно је одлучио да нешто предузме јер је вода заиста имала непријатан укус и мирис.

Решио је да сиђе у бунар који се, иначе, налазио у дворишту, иза ресторана. На површини воде плутао је неки завежљај. Власник ресторана га је отворио не слутећи шта ће наћи у њему. Ужаснут, угледао је део људске ноге и одмах позвао полицију.

Почео је уобичајени полицијски поступак. Млади детектив Гистав Маса одређен је да води случај. Догађај се збио у јануару 1869. године док је криминологија још била у повоју.

Жена или мушкарац?

У бунару је нађен још један завежљај. У њему је такође био део ноге, овог пута умотане у свилену чарапу.

Лекари судске медицине урадили су неопходне анализе и саопштили да је убијена особа вероватно женског пола. Гистав Маса упутио се у полицијску архиву. Прикупио је имена 122 жене чији је нестанак пријављен у последње време.

Детективу Масау били су потребни месеци мукотрпног рада да уђе у траг несталим женама. Кад му је остало да провери још три нерешена случаја, лекари су признали да су можда погрешили. Више нису били сигурни да је у питању женска особа.

За Гистава Маса то је значило враћање на сам почетак. Питао се како поново да започне истрагу. Имао је само два трага.

Забележено је да је 22. децембра претходне године позорник на ноћном дежурству пријавио човека који је, с повећом корпом за веш, шетао крај Сене. На питање шта ради у тако касне сате објаснио је да је стигао из унутрашњости, да носи неопходне намирнице и да тражи јефтин смештај. Пошто се позорнику чинило да незнаца говори истину, пустио га је без проверавања, а случај пријавио кад је завршио дужност.

Неколико дана касније пролазници су посведочили да су човека сличног изгледа видели како баца комаде меса у Сену. Ниског раста, округлог лица, густих бркова, незнаца је радозналим пролазницима објаснио да мами рибе и да се спрема на пецање.

Поред тог трага Маса је приметио још нешто. Завежљај који је нашао власник ресторана био је пажљиво ушивен. Детектив је дошао до закључка да такав бод може да уради само неко ко се професионално бави шивењем. То су потврдили и неки познати кројачи.

Још једно питање мучило је Гистава Маса. Зашто је убица одлучио да делове тела баци баш у бунар ресторана у Улици Принсес? Можда се радило о незадовољној муштерији која је на тај начин покушала да се освети? Или је у питању особа која је некада становала на првом спрату

куће у чијем је приземљу био ресторан?

Млади детектив распитао се о бившим станарима и од домара сазнао да у кући никада није становао неки кројач, али кројачица — да.

Хватајући се за сламку, Маса је сазнао адресу кројачице и одмах отишао до ње. Понекад је, рекла му је она, радила за друге кројаче. А да ли је неко посећивао док је становала у Улици Принсес? Сећала се једног финог кројача по имену Пјер Воарбо. Био је тако пажљив и фин и њој је често помагао кад је требало да извуче воду из бунара.

Девојка није знала где живи Воарбо, али се сетила да јој је спомињао свог пријатеља Бодаса. Знала је и то да Бодасова тетка станује негде у Улици Несл.

По правилу — колега није крив

Гиставу Масау није било тешко да нађе госпођу Бодас. Љубазна жена у годинама чудила се зашто трагају за њеним нећаком, али је полицији најзад рекла да он живи у Улици Дофин.

Домар зграде у којој је становао Бодас без двоумљења је изјавио да се ради о изузетно чудном човеку који није имао много пријатеља. Иако је мало знао о њему, био је сигуран да је Бодас некад био запослен у радионици за израду таписерија. Потврдио је и то да Бодас данима није излазио из стана. Масау је, после провере стана, било јасно да Бодас, у ствари, данима није улазио у свој стан.

Поново је отишао до Бодасове тетке. Кад јој је показао свилену чарапу, стара госпођа је потврдила да је то вероватно чарапа њеног нећака. Волео је да носи фино рубље, а чарапе је увек бирао с посебном пажњом.

Била је то иста она свилена чарапа у коју је био увијен део ноге нађене у бунару ресторана у Улици Принсес.

Није прошло много времена а Гистав Маса је ушао у траг и Пјеру Воарбоу. Испоставило се да Воарбо тајно ради за полицију. Имао је задатак да, обучен у цивилу, упада на скупове, обилази ресторане и, уопште, пријављује све што му се чинило сумњивим и занимљивим за полицију.

Пјера Воарбоа требало је ухватити неспремног и Маса је поставио стражу испред његовог стана. Маса само једно није могао да предвиди.

Кад су полицајци видели Пјера Воарбоа како се приближава кући, пришли су му и рекли да имају задатак да надзиру његов стан. Питали су Воарбоа шта није у реду. Ипак је он био њихов колега.

Срећом, Гистав Маса већ је упао у Воарбоов стан и претражио га. Било му је чудно што је каса коју је нашао у стану празна, али је у зидном часовнику нашао папир на коме су уредно били исписани бројеви неких вредносних папира.

Детективу је још нешто било сумњиво. Пјер Воарбо који је до тада живео више него скромно и потуцао се по јефтиним становима, преселио се у отменији крај. Десило се то пошто се оженио. Кад је Маса покушао да открије како је стан плаћен, испоставило се да је то учињено једним од вредносних папира чији се број налазио на списку нађеном у Воарбоовом зидном сату.

Почела је игра мачке и миша.

Мираз од 15.000 франака

Без обзира на недостатак доказа и на противљење својих претпостављених, Гистав Маса је решио да ухапси Пјера Воарбоа. Испоставило се да је то добар потез јер је Воарбо већ имао карту за Америку. У Авру је требало да се укрца на брод.

Пјер Воарбо, тако је бар изгледало, није био узбуђен. И њему је, као и Масау, било јасно да детектив не располаже опипљивим доказима.

Маса је посетио и супругу тридесетогодишњег Воарбоа. Била је то млађа особа која није много знала о прошлости свога мужа. Од госпође Воарбо детектив је сазнао да је у брак ушла с миразом од 15.000 франака. Кад је Пјер Воарбо дошао да је запроси, њеним родитељима показао је вредносне папире од 10.000 франака. Тих папира

није било. Каса у Воарбоовом стану била је празна.

У подруму куће у којој је Воарбов становао детектив је трагао за могућим доказима. После неколико дана полицајци су открили вредносне папире скривене у рупи прекривеној даском за под, испод неке кутије с вином.

Вредносни папире припадали су несталом Бодасу. Ни то није био довољан доказ да се Пјер Воарбо оптужи за убиство.

Гистав Маса имао је само још једну, последњу могућ-

ност: залутио се у стан у коме је Воарбо живео пре венчања.

Последња представа

Млади брачни пар показао је Масау где су се налазиле ствари у тренутку кад су се уселили. Изнајмили су, наравно, намештен стан. Детектива је, пре свега, занимало где је стајао сто јер је био уверен да је Воарбо баш за тим столом убио Бодаса.

Још нешто је било значајно.

Жена која чисти станове у тој кући сетила се да је Воарбо био изузетно неуредан. Баш зато се и сећала да је, на своје запрепашћење, 17. децембра 1868. ушла у Воарбоов стан који је затекла чист и изрибан. Добро је упамтила датум јер јој је тог дана био рођендан. А баш у то време примећен је и Бодасов нестанак.

Гистав Маса решио је да режира последњу представу.

Ништа не објашњавајући, довео је, у пратњи полицајца, Пјера Воарбоа у стан у Улици Мазарен. Наредио му је да седне за сто који је, пре него што су ушли, поставио на старо место. Узео је бокал пун воде и просуо је по поду. Вода се полако разливала по даскама. Једна барица направила се тачно испод кревета где је под био улегнут.

Пјер Воарбо је постао нервозан. Ипак, трудио се да задржи присебност.

Померен је кревет, одваљена даска. Испод даске су нађени трагови осушене крви. Пјер Воарбо је вриснуо и почео да се правда да није имао другог начина. Морао је да убије свог друга Бодаса јер је то била једина могућност да дође до новца. Био је заљубљен у госпођицу Ремонде, али је знао да њени родитељи неће пристати да му дају њену руку уколико не докаже да има неку готовину.

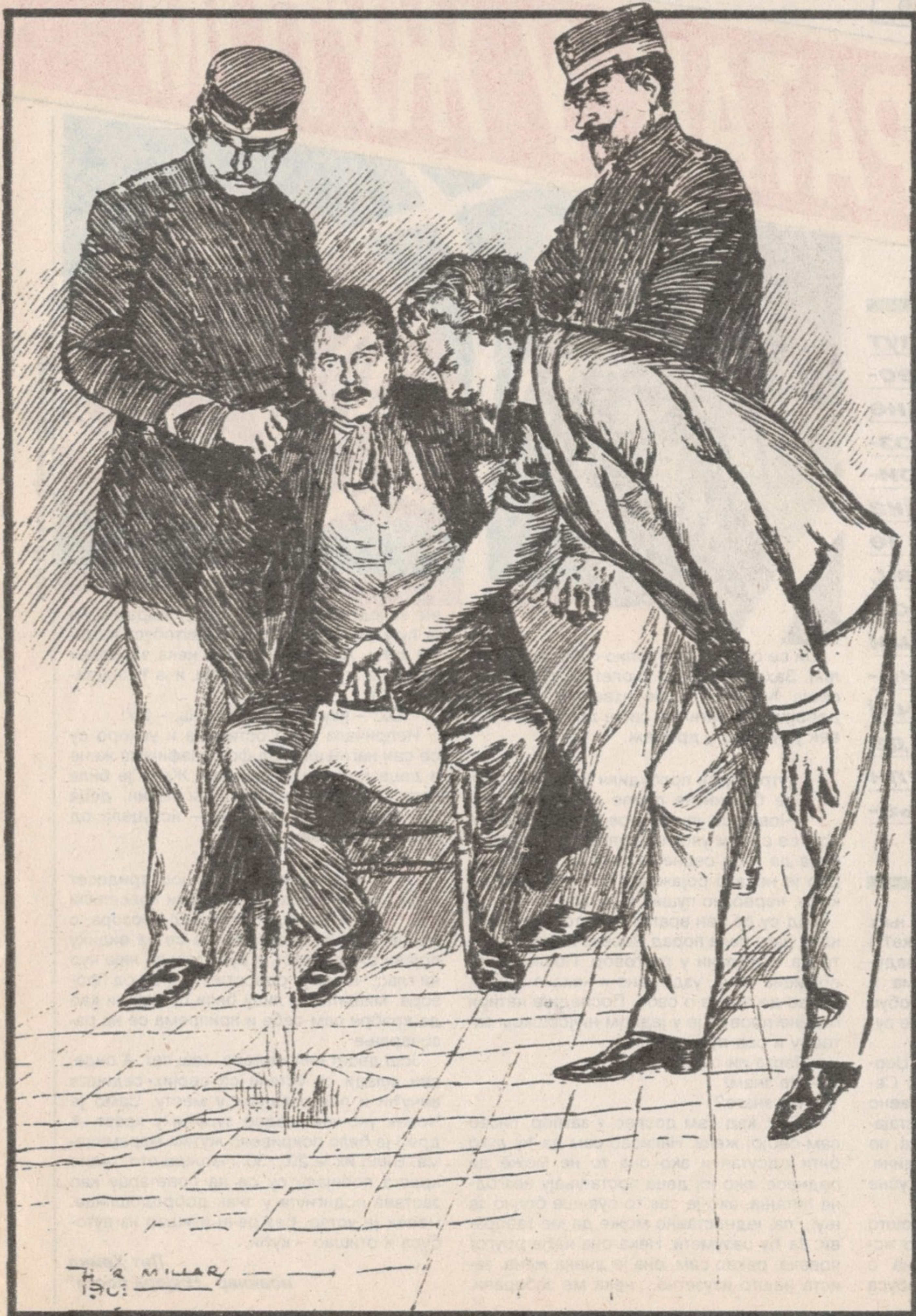
Кад је позвао Бодаса на вечеру, овај је дошао без размишљања. Пјера Воарбоа познавао је годинама. После вечере Воарбо је устао да би сипао још вина. Уместо флаше, узео је пеглу од гвозђа и Бодаса ударио по глави.

Крв се разливала на све стране. Пјер Воарбо мислио је да је уклонио све трагове кад је, пошто је леш завио у чаршаву, изрибао под. Није рачунао на упорност младог детектива Гистава Масаа. И није размишљао кад је део тела свог убијеног пријатеља кога је исецао на комаде увио у његову свилену чарпу.

А да је Пјер Воарбо успео да задржи присебност, могао је да пориче убиство чак и кад су откривени трагови крви. Јер, 1869. још нису били откривени методи којима је могло да се утврди да ли се ради о крви људског или животињског порекла. Још мање се знало о којој крвној групи се ради.

Криминологија је тек почетком овог века, захваљујући радовима Фон Беринга и Пола Уленхута, почела да користи методе откривања злочина помоћу анализе крви.

Припремила **В. Софреновић**

ЖИВОТ ПИШЕ ДРАМЕ

осим Човека. Сео је као да је у седиште пустио корење. Док су млади били у ресторану, неко од њих запито је друштво шта мисле о Човеку и какав би могао да буде његов живот. Шта ли је био? Поморски капетан, просто човек који бежи од своје жене или не баш успешан трговачки путник. Када су се вратили у аутобус, једна од девојака села је поред њега и представила се.

— Ми путујемо на Флориду — казала је ведро. — Чула сам да је тамо лепо!

— Да, лепо је — одговорио је тихо као да се сетио нечега што је желео да заборави.

— Мало вина? — понудила га је.

Рекао сам да не мора да ми пише и тако то. И није ми писала. Три и по године.

— И сад ви идете кући и не знајући...

— Да — одговорио је бојажљиво. — Ипак, последње седмице, кад сам већ био сигуран да ми је даље издржавање казне опроштено, опет сам јој писао. Живели смо у Брунсвику, то је мало пре Џексонвила, и тамо има један велики храст, поред пута, баш на улазу у град. Рекао сам јој, ако је спремна да ме прими, нека ве-

ПОВРАТАК У ЖУТОМ

За тај случај први пут сам чуо пре петнаестак година од једне девојке коју сам упознао у њујоршком Грини Вилију. Девојка ми је тврдила да је она била очевидац, боље рећи један од учесника. Од тада ми је неколико особа, којима сам тај случај препричао, казало да су и они за њега чули или да су читали о њему

Путовали су за Форт Лодердејл, њих три девојке и три младића, бежећи од сивог и хладног Њујорка и радујући се унапред пешчаним плажама и морским плимама и осекама. У аутобус су ушли носећи у рукама папирне кесе пуне сендвича и неколико боца вина.

Кад је аутобус пролазио кроз Њу Џерси, почели су да примећују Човека. Сео је испред њих одевен у једноставно одело које му баш није најбоље пристајало, без покрета, безизражајног лица по коме нису могле да му се одреде године. Грцкао је унутрашњу страну доње усне као скамењен у свом ћутању.

Била је већ дубока ноћ када је, пошто је напустио Вашингтон, аутобус стао испред бензинске пумпе и ресторана с брзом храном. Сви су изишли из аутобуса

Он се осмехнуо и попио само један гутљај. Захвалио јој је и опет се повукао у своје ћутање. После извесног времена девојка се вратила у своје друштво, а Човек је утонуо у дремеж.

Ујутро су се пробудили крај неке друге бензинске пумпе и овога пута и Човек се упутио у ресторан. Девојка која се с њим упознала упорно је наваљивала да и он седне за њихов сто. Изгледао је некако бојажљив, поручио је црну кафу, нервозно пушио и ћутао.

Кад су се сви вратили у аутобус, девојка је опет села поред Човека и стала вешто да га увлачи у разговор. После неког времена он је, уздржано и некако тешко, почео да прича о себи. Последње четири године провео је у једном њујоршком затвору и сад путује кући.

— Јесте ли ожењени?

— Не знам!

— Не знате?

— Па... кад сам доспео у затвор, писао сам својој жени. Написао сам да ћу дуго бити одсутан и ако она то не може да поднесе, ако јој деца постављају незгодна питања, ако је све то сувише болно за њу... па, једноставно може да ме заборави. Ја ћу разумети. Нека она нађе другог човека, рекао сам, она је дивна жена, заиста нешто изузетно... нека ме заборави.

же за једну грану храста жуто марамицу и ја ћу у том случају сићи из аутобуса и отићи кући. Ако ме не жели, нека заборави то, то са жутом марамицом, и ја ћу наставити пут.

— Ох! — изустила је девојка. — Ох!

Испричала је то осталима и ускоро су се сви нагињали над фотографијама жене и деце које им је показао. Жена је била лепа, на један једноставан начин, деца још мала, а фотографија — испуцала од силног држања у руци.

Д о Брунсвика је било још тридесет километара и сви млади преселили су се на седишта поред прозора, с десне стране, очекујући да се на видику појави стари храст. У аутобусу се није чуо ни глас. Човек је одвратио поглед од прозора, мишићи на лицу били су напети као да храбри сам себе и припрема се на разочарање.

Још десет километара. Још пет. А онда, сви млади су устали са својих седишта вичући и поигравајући у месту. Само је Човек укочено седео зурећи у храст. А дрво је било покривено жутим марамицама. Било их је 20... 30... можда сто. Гране храста повијале су се на поветарцу као застава подигнута у знак добродошлице. Човек је устао, без речи изишао из аутобуса и отишао — кући.

Пит Хемил
новионар „Њујорк поста“

Илустровао Брена Јовановић

ОВО ЈЕ МОЈА КЊИГА

Тешко је доказати, али могуће је да су најстарији аларм на свету измислили Египћани. Није им требао за чување фараонских ризница и осталог блага, већ - рукописа на папирусу! Књига је тада очигледно била подједнако важна колико и злато.

Данас је аларм за књиге познат под називом ex libris.

Ex libris је латински израз и у преводу значи «из књига», или, слободно је речено, «ова књига је из моје личне библиотеке». Направљен је од материјала примереног књизи - од папира. У ствари, то је врста личног знака, мала графика коју власник књиге залепи на унутрашњу страну корице и тиме означи да је књига његова. Графика може да представља било шта што падне на памет наручнику или уметнику који ради екслибрис. Најчешће је то неки мотив који симболише власника, нешто по чему је препознатљив. Поред цртежа, графика садржи још и име власника и натпис-ex libris.

У основи појаве екслибриса је страх да ће онај ко позајми књигу заборавити да је врати. Тако је ова мала насликаница нека врста вечитог гласника чијој библиотеци књига припада.

Сматра се да је књига без екслибриса као дете које чека да буде усвојено. Свако коме је стало до књиге жели да је, дарујући јој свој знак, учини делом породице. делом осталих књига које већ живе на његовој полици. Нема књиге која не заслужује екслибрис: нека је то кувар, задаци из физике, ваша најомиљенија збирка поезије, роман који сте јуче купили, или неки редак примерак старог издања ко-

ји сте наследили од деде.

Свака књига са екслибрисом биће једина таква на целом свету без обзира што је можда одштампана у тиражу

вексно од књиге. Он је врло цењена и тражена врста графичке уметности. Готово сви велики уметници радили су екслибрисе, а гото-

постоје друштва екслибриса са великом традицијом. Сви су они чланови Ф.И.С.А.Е. Међународне организације. Од септембра прошле године, и «Екслибрис друштво Београд» је постало део ове асоцијације.

ПУТ КРОЗ ИСТОРИЈУ

...почиње у 1400. години пре нове ере. Фараон Аменофис III, из 18. династије, наредио је да се дрвени сандук у коме је чувао папире са рукописима затвори малом плочицом од фајанса светлоплаве боје и да се на њој напише његово име. Тако је означено да су папируси његови и да нико не сме да их узме.

Овај најстарији предак екслибриса сада је у библиотеци Британског музеја.

На истом месту је и запис који је чувао књиге Асурбанипала, асирског владара из 668. године пре н. е. Ево шта на њему пише: «Двор Асурбанипала, краља света, краља Асирије, који у Аширу и Ниниви поклаже поверење, коме су Набу и Тамшету велику памет поклонили, који је око добро добио: мајсторство у уметности писања, као између краљева, мојих претходника, ниједан тој уметности није учио. Мудрост Набу, моћ знакова, много их створио, на таблицама написао сам.

Екслибрис Себастијана Шедела

од 10.000 примерака. Биће, такође, и вреднија од оних које нису украшене графиком.

Екслибрис живи и неза-

во сви познати људи су их наручивали. У свету има много колекционара ових листића, а у већини земаља

довршио сам, о, краљу богова. Ашур! Ко год таблицу узме, ил' исто тако своје име поред мога имена напише, тога нек Ашур и Нин-лим гневно и бесно упрљају, име његово, семе његово, нека на крају истребе.»

Много касније, 1199. године, Свети Сава је на крају Карејског тлипка, законика којим се одређује начин живота испосника у Карејској ћелији, написао сличну клетву желећи да од непоштених људи сачува овај свој спис. Опомиње: ако неко узме било шта из испоснице, икону или књигу, «нека је проклет и везан од свете и животвореће Тројице: Оца и Сина и Светог Духа и од мене грешнога, и да не буде проштен ни у овом веку, ни у будућем.»

У средњем веку коришћени су поузданији методи од опомена и проклетства. Сматрало се да ће породични грб насликан на књизи бити прави заштитник. Библиотекари-монаси ипак су више веровали у метал него у речи и слике, па су књиге ланцима везивали за полице.

Најстарији датирани екслибриси, из 1406. године, нађени су у картузијанском манастиру у Букхајму, у Немачкој. Ко зна, можда су сачувани баш захваљујући ланцима.

Гутенбергов проналазак штампе средином 15. века значајно је крај преписивања а почетак умножавања књига. Библиотеке, до тада присутне само по манастирима, постале су део аристократских домова. Требао их је некако

обележити, тиме исказати понос због вредног поседа и уједно их заштитити од крађе. У почетку су власници руком исписивали да ова књига припада томе-и-томе, а касније су додавали и поруке евентуалном лопову. »Иди у књижу и купи себи књигу« једна је од најдуховитијих, и најдугачењих.

Међутим, књиге су се множиле, па је ручно обележавање власништва и цртање грбова постало обиман и заматан посао. Штампана је знатно поједноставила и убрзала процес: требало је само одштампати грб урађен у дрворезу и тај папир залепити у књигу. Неки штампари одмах су књизи прикључивали и лист са неком врстом обрасца, универзалног екслибриса, у који је само требало уписати име власника.

Тек после овога настао је екслибрис какав данас познајемо. Било је то у Немачкој, у последњој трећини 15. века.

Мода прављења књига и штампарства је, тада, из јужне Немачке убрзо захватила и остале делове земље. Број приватних библиотека је растао, па су уметници просто били затрпани наруџбинама за екслибрисе. Најтраженији су, наравно, били најпознатији. Међу њима - Албрехт Дирер.

Дирерово време је време првог процвата екслибриса.

Лукас Кранах, Ханс Буркмаир и Ханс Холбајн Млађи такође су чувена имена овог периода. Мотиви који су тада усавршени користе се и данас. Најмодернији су били гр-

бови укомпоновани у декоративни оквир. Обавезно је било и власниково име или нека његова омиљена

Детаљ екслибриса Хилдебранда Бранденбурга из 1470. године, једног од најстаријих.

изрека, све то написано готским словима.

Током 16. и 17. века мода екслибриса је прихваћена и у осталим деловима Евро-

Типичан хералдички екслибрис

пе изузев у - Француској. Тамо је урађено само неколико примерака и до 18. века више се ништа није дешавало.

Грб, обавезни мотив краљевских екслибриса.

Једини мотив све до касног 17. века био је грб. Хералдика је

била општеприхваћена ознака идентитета јер за разумевање њених симбола није била потребна писменост. Њена строга правила нису баш поговарала уметницима, па, што је време више одмицало, прочишћена хералдичка порука уступала је место жељи за декоративним. Тада је већ увелико прошло време дрвореза (практично од Дирерове смрти 1525), па су на екслибрисима видне предности бакрореза.

У 18. веку мање се мари за штит и остале хералдичке симболе, наоко су и даље тражени. Грб почињу да придржавају разни анђелчићи огрнути у драперије и окружени цвећем и воћем. У моди је и портрет. Разноразни предели били су погодни за дочаравање атмосфере, а замишљене собе или поглед на власникову библиотеку били су примерени интимни читања. Време барока наметнуло је алегорјске елементе, рококо чврсте архитектонске оквири. Укратко, оно што је био споредни, декоративни елемент око грбовника, постало је главни. Овоме су донекле допринели и буржоаски интелектуалци: они нису имали грб, а имали су књиге које је требало обележити. Решење је било у новим елементима.

У наредном веку књиге су постале масовна појава, нису биле ствар престижа, па је и потреба за екслибрисом утихнула. Требало је да се споје две ствари па да екслибрис оживи: колекционари су у овим графикама открили нов материјал за са-

купљање, а у Британији је постао модеран прерафаелски стил. Уједно су се и Немци сетили своје старе уметности која је обилувала хералдиком, а ње је било у великим количинама на екслибрисима. Немци су просто лудовали за свим што је имало везе са средњим веком.

Тако је екслибрис постао независан од књиге, постао је самостална уметничка врста. Овим је почело његово друго златно доба.

У нашем веку екслибрису је све било допуштено. Сви стилови, све моде које су прошле кроз уметност, примењене су и на овој малој графичи. Међу дизајнерима су опет познати уметници: Макс Клингер, Ханс Тома, Ловис Коринт, Хенрих Фогелер, Франц фон Штук, Фриц Ерлер, група око Густава Климта и Коломана Мозера... Оскар Кокошка. Цртају што год да им падне на памет или им клијент наручи, графику штампају свим постојећим техникама. Ово је крај ограничења.

НА БАЛКАНУ

... се све одјачало спорије. Иако је на Цетињу само четиридесет година после Гутенберга основана прва штампарија (1493), књига је, нарочито у јужним деловима Балкана, споро прихватана. Пет стотина година под Турцима и разни ратови разлог су што се прве приватне библиотеке јављају тек у другој половини 19. века. Најстарији сачувани екслибрис у тим крајевима је Ње-

гошев, из 1833. године. Међутим, тек од почетка овог века, захваљујући краљевским породицама и интелектуалцима, може да се говори о његовој присутности.

Прво колекционарско друштво на простору некадашње Југославије основано је тек 1967. године у Словенији. Све до ове године било је и једино. Недавно је основано у Загребу, а јула прошле године и у Београду. Претходних година екслибрис се у Београду јавља повремено: одржане су две изложбе (1987. године у Графичком колективу и 1991. изложба јаланског екслибриса из колекције Часлава Одића), а на Факултету примењених уметности изучаван је на часовима графике.

Судећи по наградама на међународним такмичењима, рекло би се да је екслибрис код нас знатно популарнији. Наиме, пре две године Жељко Ђуровић је освојио награду на конкурс у Торину, ове године је Растко Ђирић награђен на конкурс посвећеном Раблеу у француском граду Медону, а Петар Гајић је освојио трећу награду у Пољској.

Међутим, чини се да је домаћем екслибрису кренуло тек од када је у Београд дошао господин Беноа Жино, отправник поштова Швајцарске, и када је у коферу донео око 20.000 екслибриса - једну од значајних светских колекција.

Окупио је уметнике, историчаре, колекционаре и, прошлог јула, основано је «Друштво екслибрис - Београд». Изложба дела ко-

лекције господин Жиноа, приказана септембра 1994. на београдском бијеналу «Златно перо», била је одлична реклама за ову уметност. Приказано је 360 примерака, избор који је био својеврстан курс о историји и особинама екслибриса.

Из Книжнице

Владике Црногорског
ПЕТРА ПЕТРОВИЋА
НЪГОША.

Београдско друштво екслибриса ус-
коро ће расписати

да целу ствар прецизно уговорите, а да на крају ипак добијете нешто што нисте хтели. Врло је могуће да нећете бити задовољни, без обзира што се ради о креацији украшеној чувеним именом.

Одлучите ли да целу ствар изведете сами,

гурно да ћете бити задовољни резултатом. Ако ни због чега другог, а оно због задовољства које пружа авантура новог посла. За почетак, ево неколико напомена.

Прво, једноставност је битна не само да би се почетницима олакшао посао. Бројност елемената није пресудна по квалитет екслибриса - има много вредних и познатих примерака са само основним елементима.

Друго, постоје три категорије екслибриса: искључиво са именом, хералдички и сликовни.

И треће, неопходна је идеја. Предлажемо да за почетак размишљате о овим темама.

ТЕМЕ су све могуће и све су прихватљиве. Ево списа најчешћих извора: митологија, дивови, злочици, чудовишта, фолклор, симболи професија, знаци Зодијака, животиње, цвеће, ликови из литературе (филмова, стрипова...), морски мотиви, астрономија, алпинизам, музички инструменти, војска, фотографија, еротика, предели, књиге, ботаника, архитектура, Дон Кихот, аутомобили, мајка и дете, соњи, витезови, силуете, спортови, ђаво, земљска кугла, естеријер, портрет. Сваки елемент из ових области има своју симболику. На пример: стетоскоп или змија око штапа лекара, теразије - правника, богиња Атина - мудрост, љиљан - врлину, дelfин - елегантију, пчела - вредноћу... Хералдика је увек актуелна, али захтева знање хералдичких принципа и правила што доста ограничава.

Слова, имена и

Г. Хани је добио екслибрис на коме је приказано графичко радионица.

Занимање власника чест је мотив на екслибрисима

Чудна тема, али уметници прилагођавају екслибрисе укусу наручилаца.

међународни конкурс, отворен, без задате теме, и без икаквих ограничења. Једини услов да учествујете и ви је да направите екслибрис.

КАКО СЕ ПРАВИ

Није тешко научити како се екслибрис прави. Наравно, једноставније је цео посао завршити једним одласком код графичара и наручити му екслибрис: ем се не мучите, ем добијете рад са потписом неког великог уметника. Али, има и то својих мана. Може се десити да аутор у кога имате поверења прихвати ваш предлог, и поред заузетости неким уносним послом него што је ваша наруџбина,

оваквих ризика неће бити, а сасвим је си-

Знак у коме смо рођени може бити тема екслибриса.

Љубав према бајкама била је одлучујућа код прављења овог екслибриса

слогани - Веома лепо и ефектни могу бити екслибриси на којима је само монограм власника, написан великим декоративним иницијалима, као и они на којима је написано цело име или неки слоган. Обично их допуњује маштовит оквир, бордура од цвећа или разграничних линија. Слогани говоре доста тога о власнику, откривају његову духовитост и интересовање (да ли је, на пример, цитирана мисао Шопенхауера, или народна пословица) и укус.

Добри су и слогани који су, због честе употребе, постали нека врста општих места за екслибрисе. На пример »Нема тако лепог намештаја као што су књиге«, »Куповина књига била би добра ствар ако би се истовремено купило и време за њихово читање«, »Ја никад не враћам књиге, зато их никад и не позајмљујем«.

ВЕЛИЧИНА екслибриса која се сматра идеалном је, отприлике, пет пута седам центиметара хоризонтално и вертикално, свеједно. Наравно, ово зависи од величине књиге што значи да екслибрис може да буде и мањи од поштанске марке.

ТЕХНИКА ШТАМПА је процес којим ће рад бити умножен. Ако вам треба екслибрис који ћете лепити у велики број књига, умножавајте га помоћу неке од индустријских техника, као што су офсет и сито штампа, или дајте да се изради каише. На овај начин могуће је одштампати практично неограничен број отисака. Ако је екслибрис намењен излагању на изложбама или мењању (»колекционарски« екслибрис), одлучите се за неку од ручних техника као што су линорез, дрворез, гравура у дрвету (технике високе штампе код којих се боја ваља на испупчене делове плоче а урезни остају бели), затим бакропис, бакрорез, акватинта, мецотинта, сува игла... (технике дубоке штампе код којих се боја утискује у урезе) или литографију

(равна штампа, принцип је масно/посно: замашћене површине примају боју, а масне не).

КОЛИЧИНА екслибриса, тираж, зависи од технике и од броја књига у библиотеци. Сматра се да линорез не може да издржи више од 100 до 150 отисака. Дрворез је издржљивији, најмање неколико стотина, што зависи од врсте дрвета: што је дрво тврђе, може да издржи више отисака, али је истовремено и теже за резање. Технике дубоке штампе захтевају више времена и омогућавају само мање тираже. Неко ће се можда одлучити да у оне посебне књиге залепи »скупље« екслибрисе, рађене неком ручном техником, а да оне обичније књиге украси »обичним«, индустријски прављеним отисцима.

Четири екслибриса од многих којима Беноа Жино, један од најпознатијих колекционара у свету, обележава књиге своје велике библиотеке.

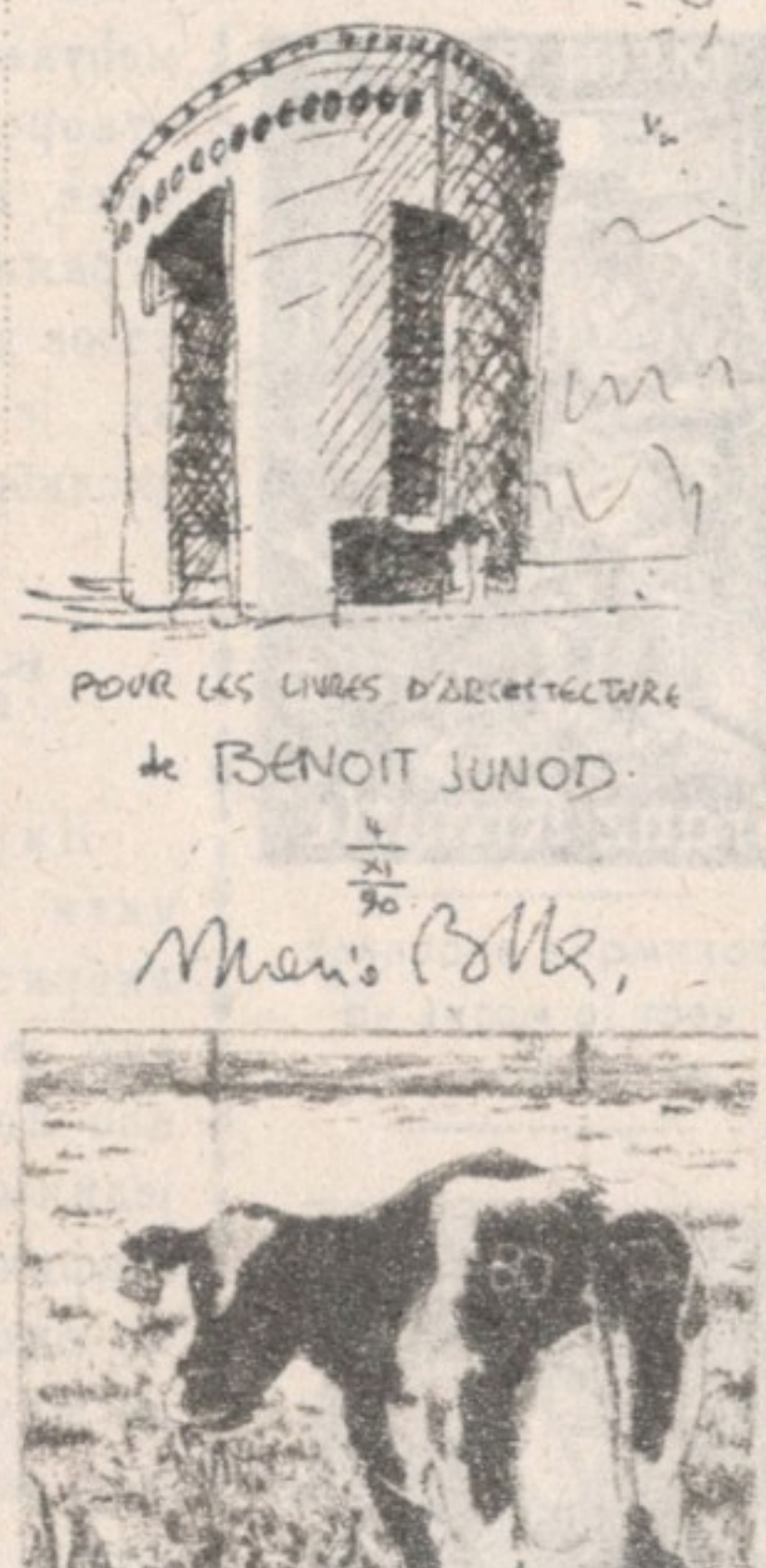
Најједноставнији начин умножавања је, наравно, фотокопирање. Тако се посао заједно може обавити лако и брзо, али такав екслибрис

неће имати исту вредност и »статус« као онај класично одштампан. Иста ова примедба важи и за креирање и

умножавањем помоћу рачунара. **БРОЈ** екслибриса је ствар потребе и жеље: неки људи имају само један екслибрис различитих величина, како би одговарао величини књига, неки су се одлучили да једним обележавају стручну литературу а другим белетристику - неким одговара да различите врсте књига обележавају екслибрисима различитих слоха или различитих техника. Па-

смонирани књиголуци имају неку врсту класне поделе екслибриса: веома једноставну графику на папиру просечног квалитета, затим графику која привлачи пажњу и ве-

се за примерке из ранијих векова употребљава најфинији, сасвим танак папир, а за савремена издања папир мање финоће. Међутим, и то је искључиво ствар укуса.

То би углавном биле оне основне ствари о којима треба водити рачуна пре него што се почне са израдом екслибриса.

СКИЦА је прва фаза. Она треба да изгледа онако како ће изгледати екслибрис, значи да има све жељене елементе, распоређене баш онако како сте замислили. На пример: желите да екслибрисом истакнете свој песнички таленат, па сте одабрали да у његовом центру буде Пегаз, крилати коњ који је живео на Олимпу, разигран међу цвећем које га уоквирује. Над њим је лук од слова вашег имена, а под њим натпис ex libris. Тип слова на цртежу треба да буде исти какав ће бити на екслибрису.

ЛИНОРЕЗ је најједноставнија техника којом можете да изведете своју замисао. Цртеж прекопирајте на паусу, на целу ствар пренесете помоћу индига на парче линолеума као слику у огледалу. Режете по линијама. Оне делове који треба да остану бели издубите. Ваљком нанесете боју преко линолеума. Прислоните папир и притискате, може чак и кашиком, и - на папиру ће се показати ваш екслибрис. Поступак понављајте онолико пута колико копија желите. Преостаје још само да екслибрис залепите у књигу.

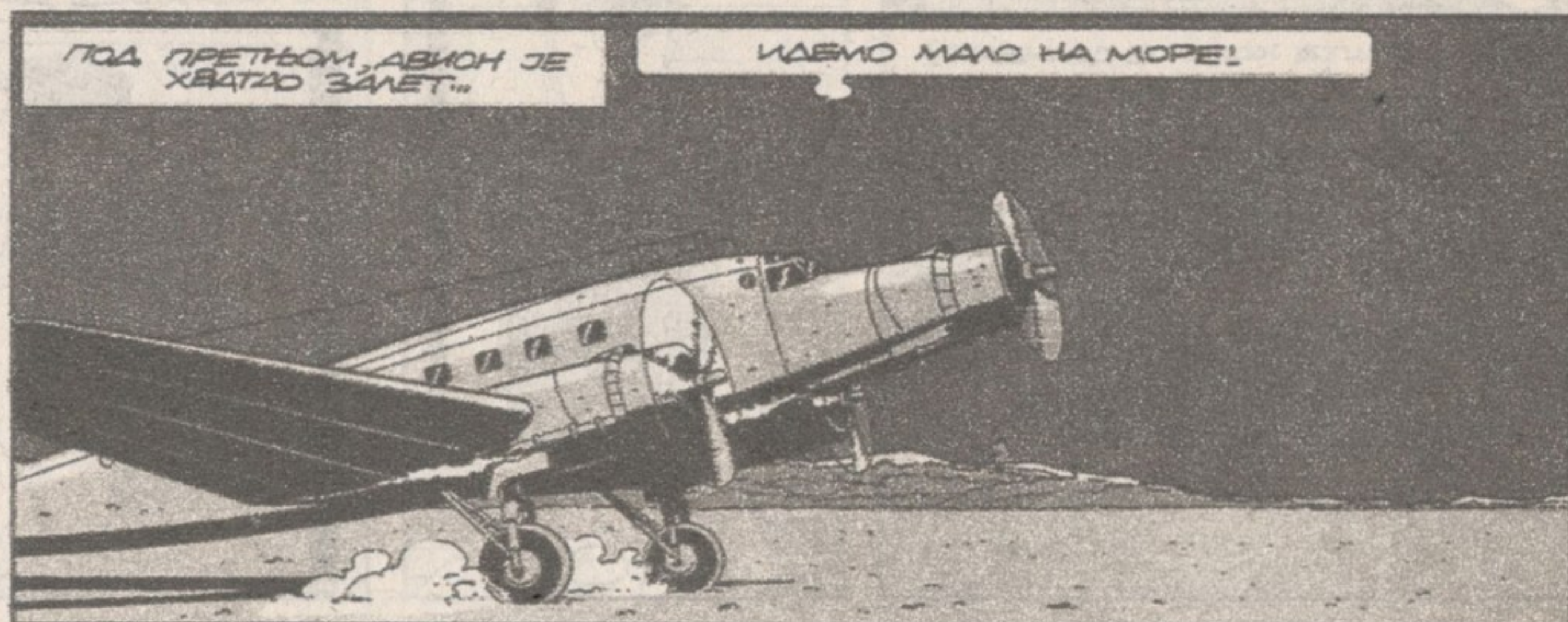
КОЛЕКЦИЈЕ

...односно сакупљање екслибриса, веома је масован хоби. Личност екслибристе не подразумева само љубитеља лепих ствари, већ и познаваоца историје уметности, графичких техника, керамике, светске историје... То су људи истанчаног укуса и посебних интересовања. Гледано са практичне стране,

Аглер ТАЈНА СКРИВЕНОГ БЛАГА III ДЕО

ДОСКОЧИМ ЈА
ЊИМА!

ПОД ПРЕТЊОМ, АВИОН ЈЕ
ХВАТАО ЗАЛЕТ...

ИДЕМО МАЛО НА МОРЕ!

НА ОБАЛИ...

ДОКЛЕ СТЕ СТИГЛИ С ПИСТОМ?

ИМЕ СВЕ ПО ПЛАНУ!

ГАЗДА, ГАЗДА!

ШТА ЈЕ САД?

ПОЧЕТАК ПИСТЕ ЈЕ НА КИ-
ЗИШТУ! АКО СЕ СПУСТИ ТУ,
БИЋЕ НЕСРЕЋЕ! А ПОТРЕБ-
НИ СУ САТИ ДА СЕ ТЕРЕН
СТАБИЛИЗУЈЕ!

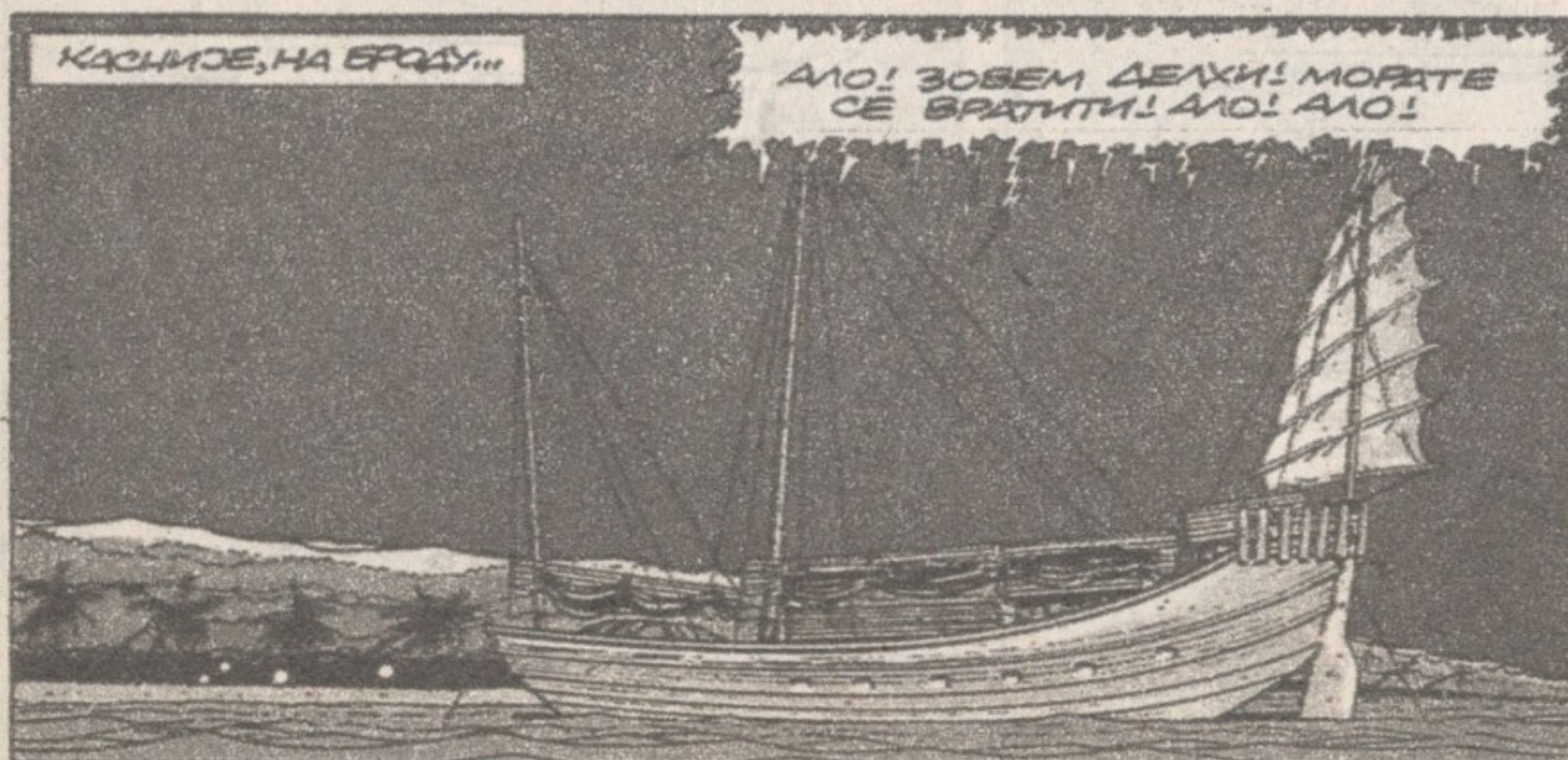
ПРОКЛЕТСТВО! ТРЕБА
ИХ ОБАВЕСТИТИ!

ДАЛЕКО ОДАВДЕ...

ОВАЈ МЕТАК ПРАВИ ВЕ-
ЛИКУ РУПУ! ЗАТО БУДИ
ДОБАР!

САМО ТИ ЛУПЕТАЈ, МАЈМУНЕ! А КО РЕ
УПРАВЉАТИ АВИОНОМ ПОСЛЕ ТЕ
РУПЕ?

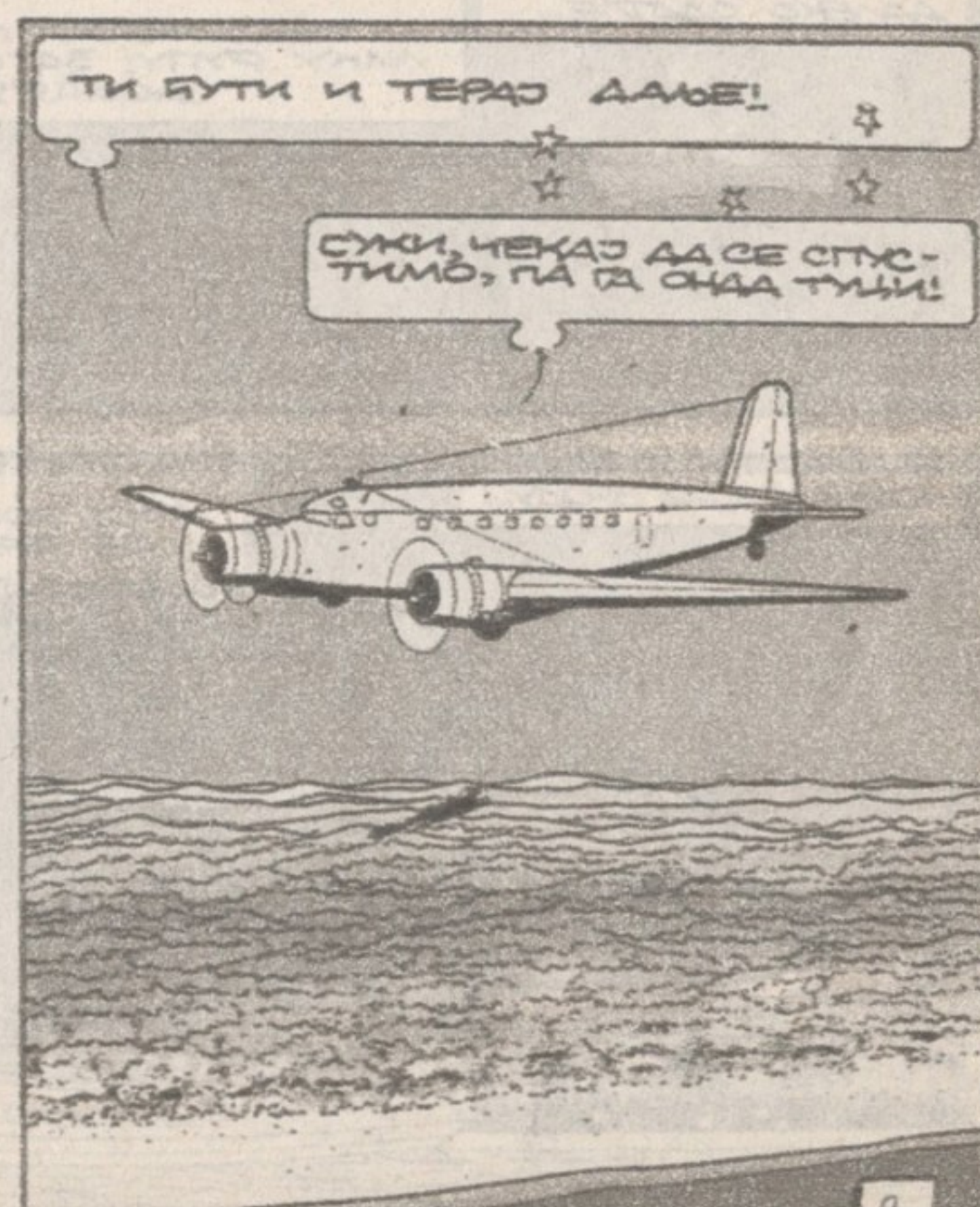
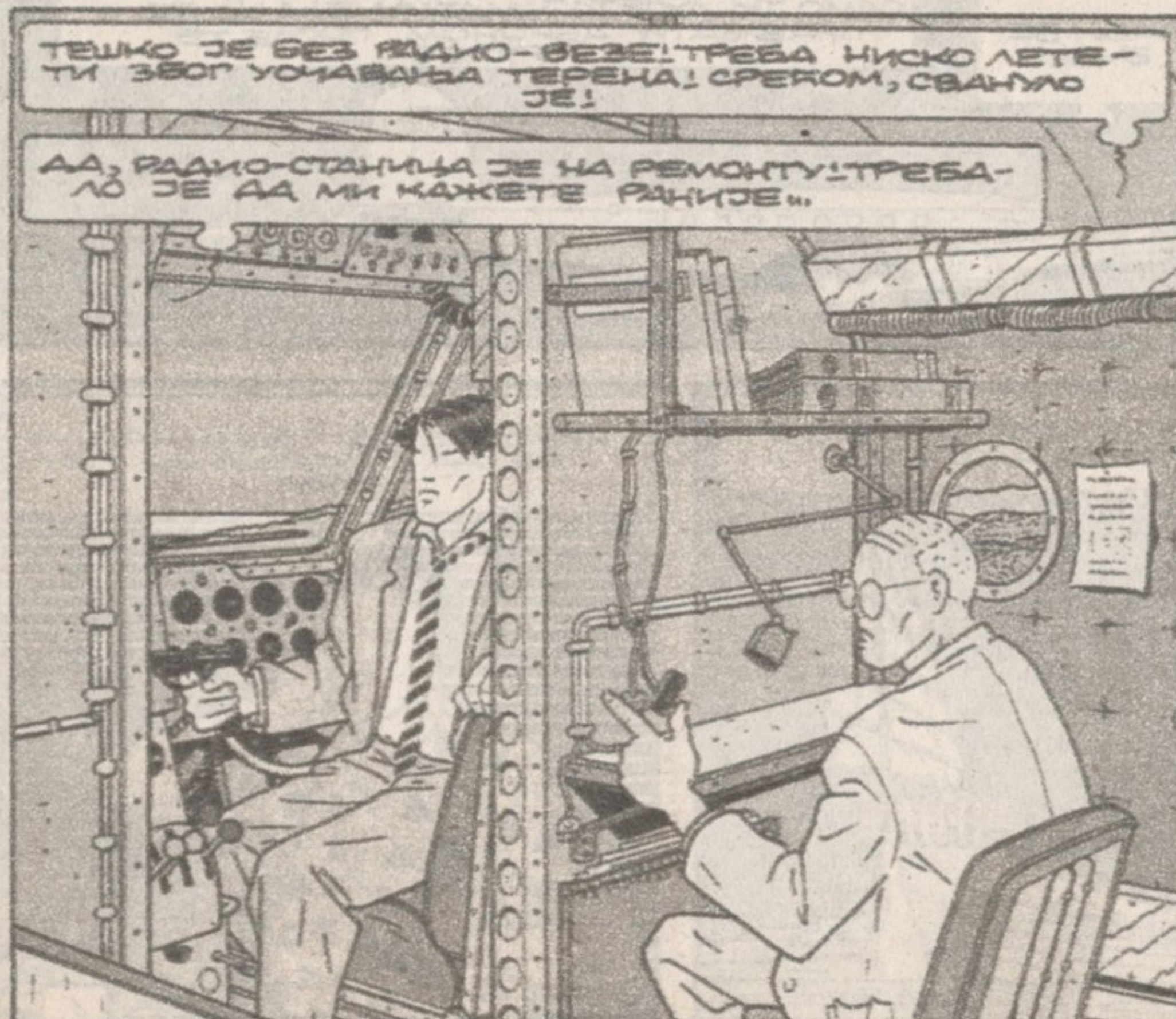
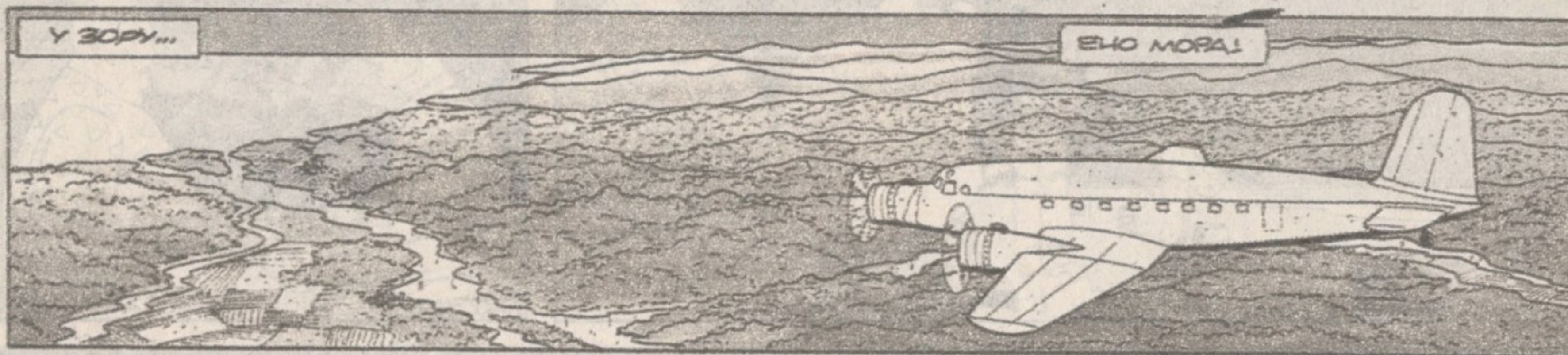
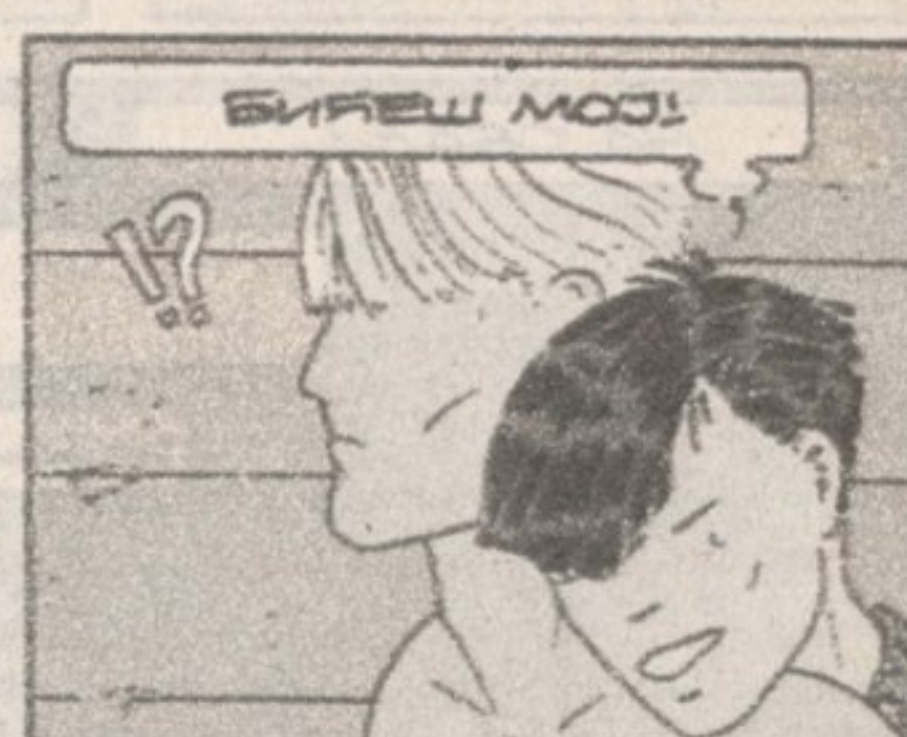
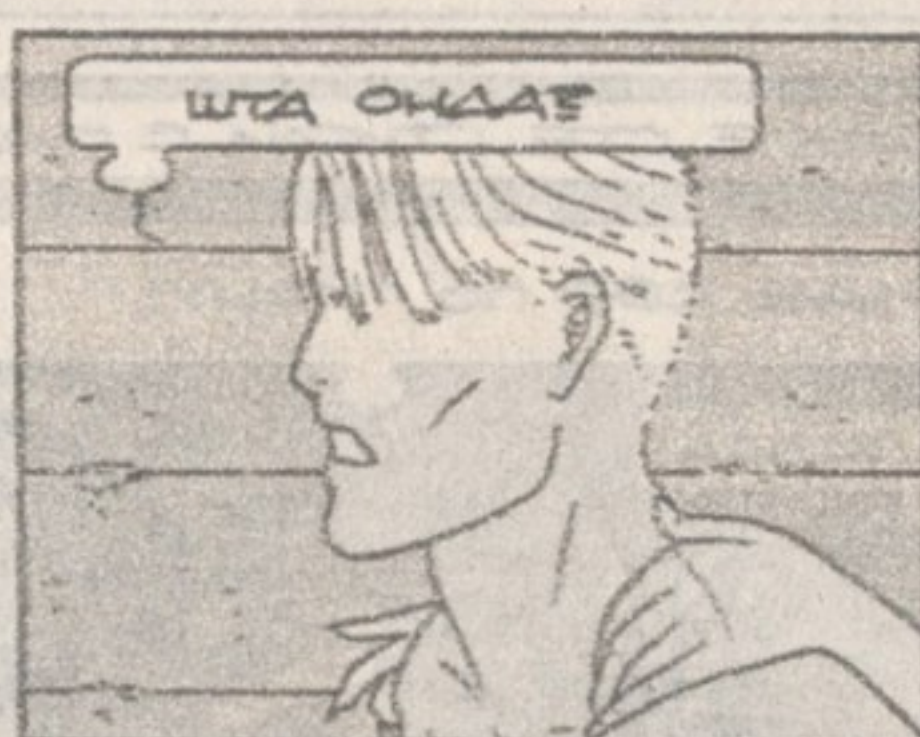

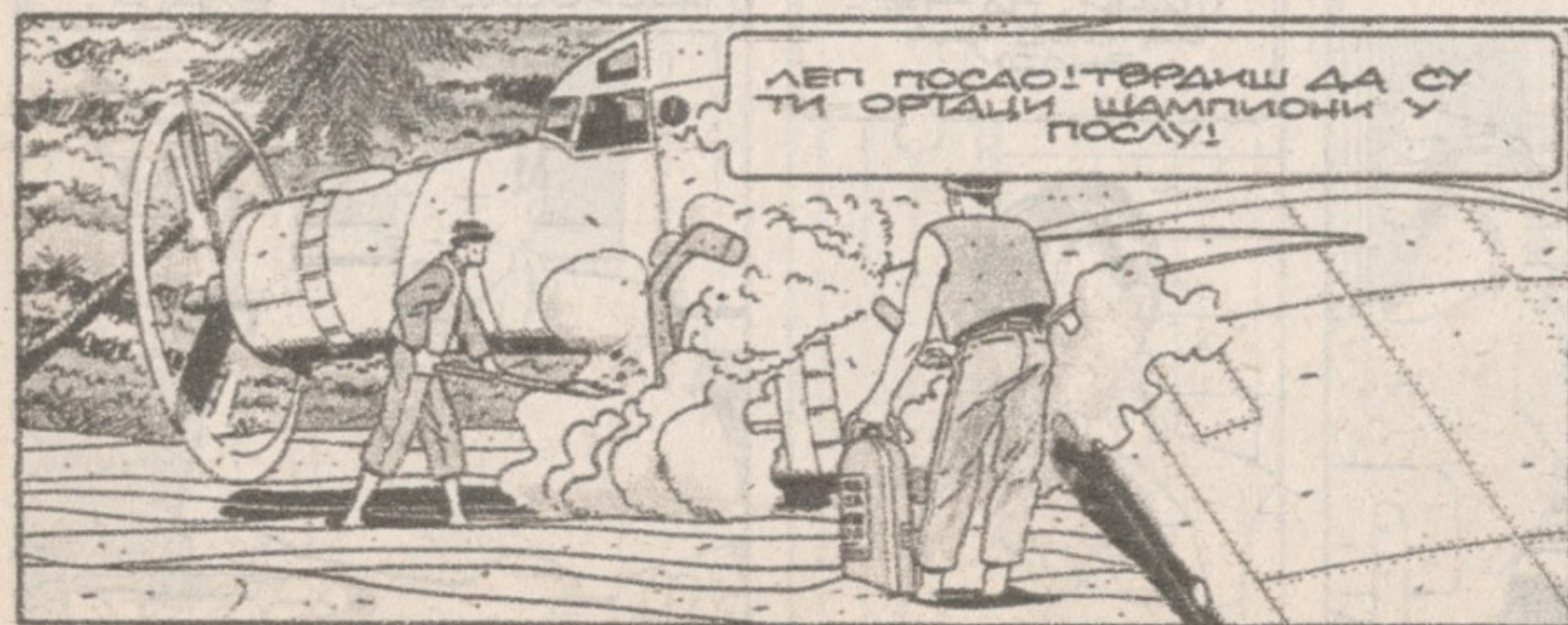
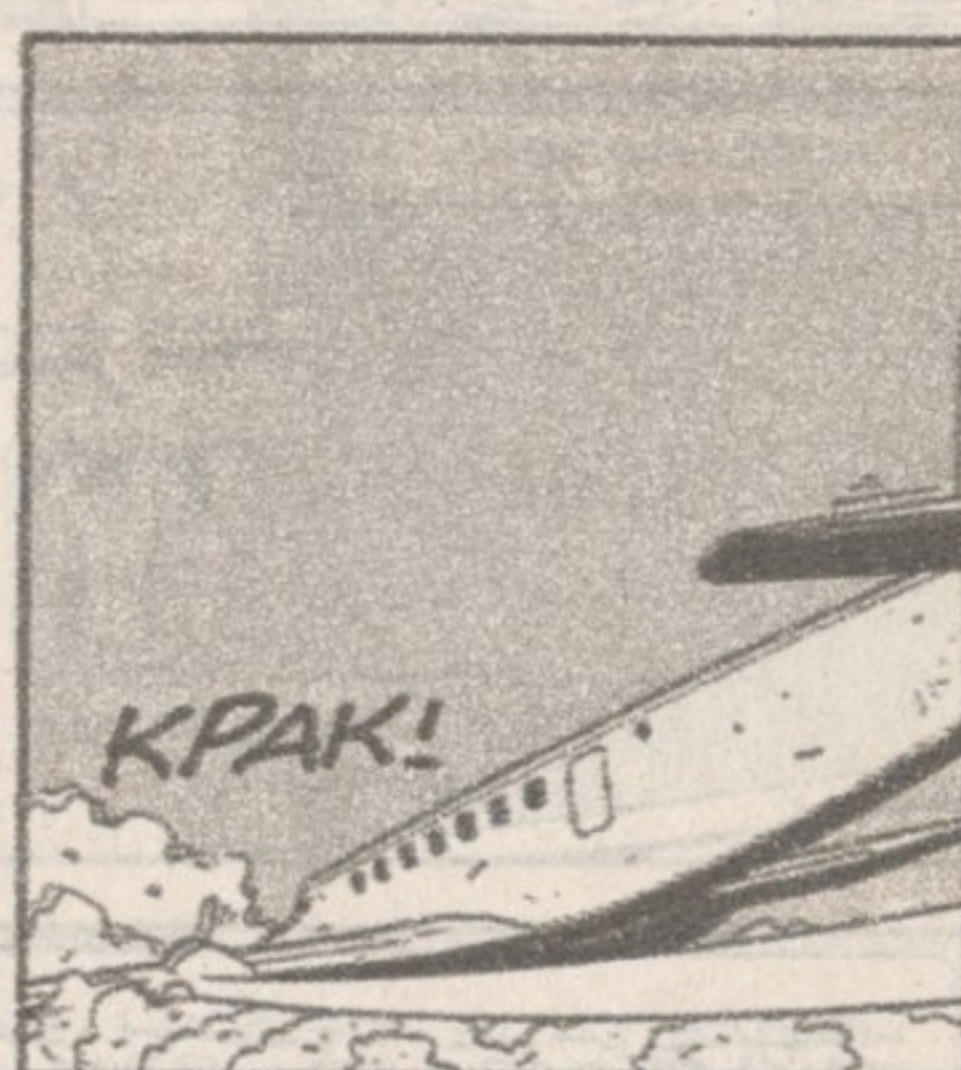
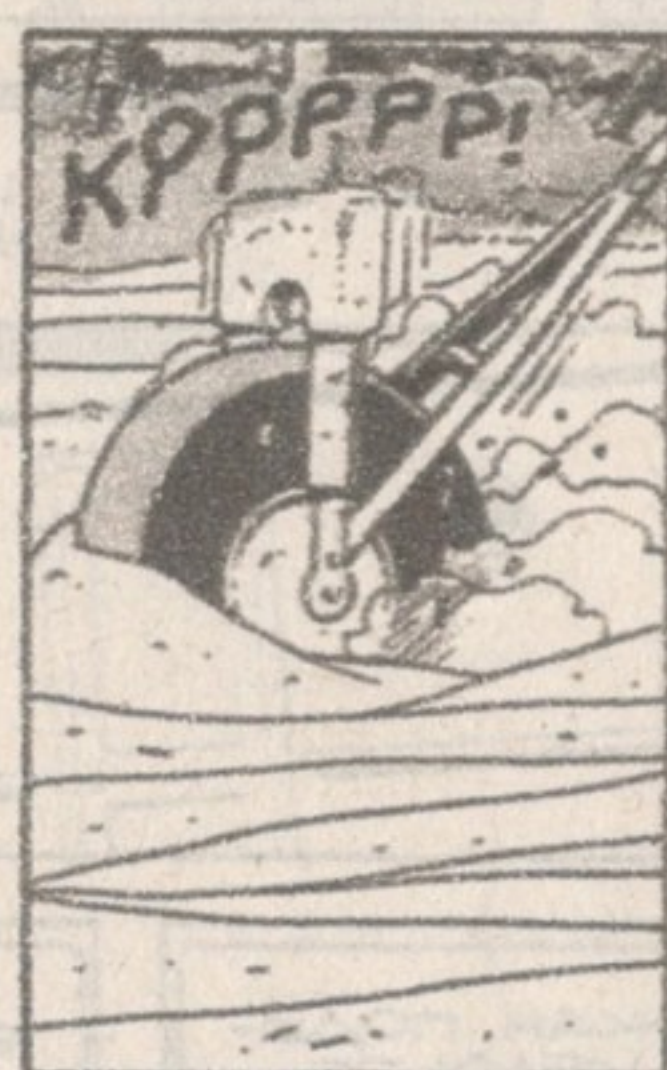
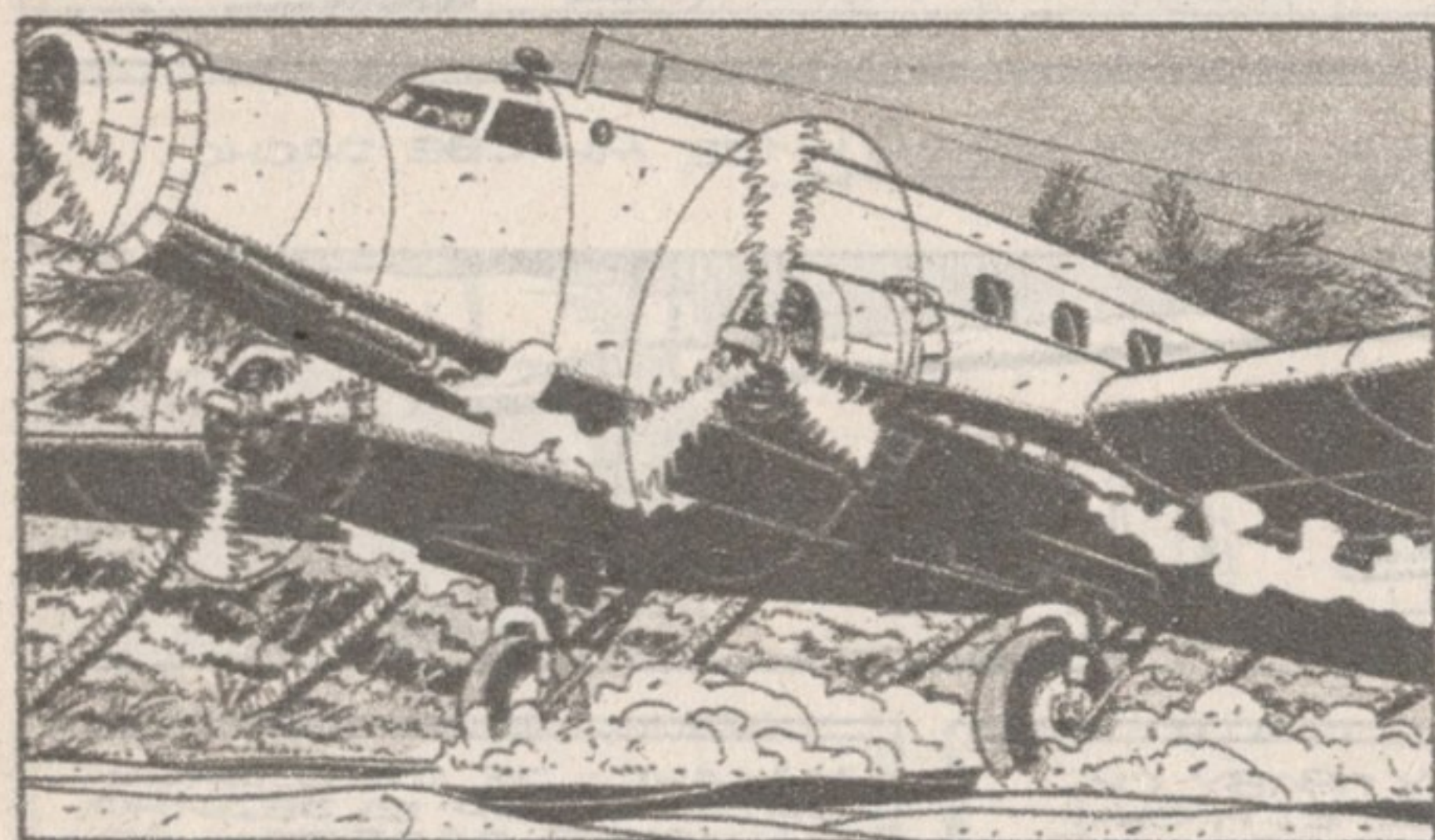
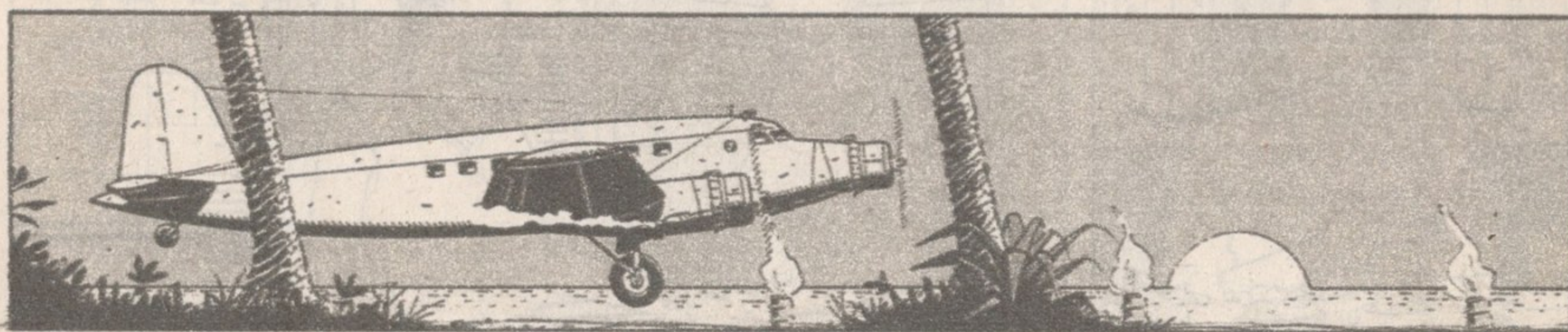
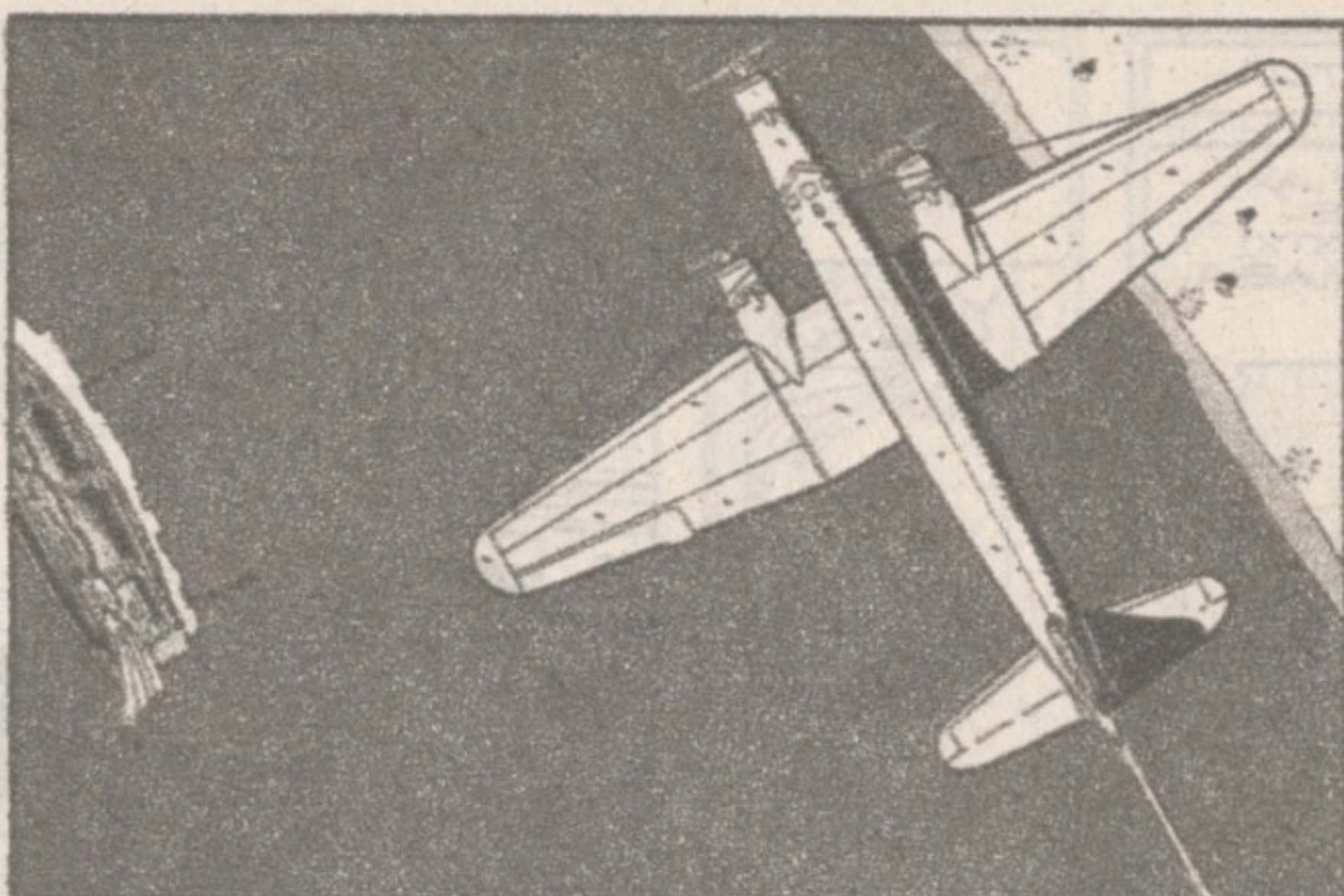
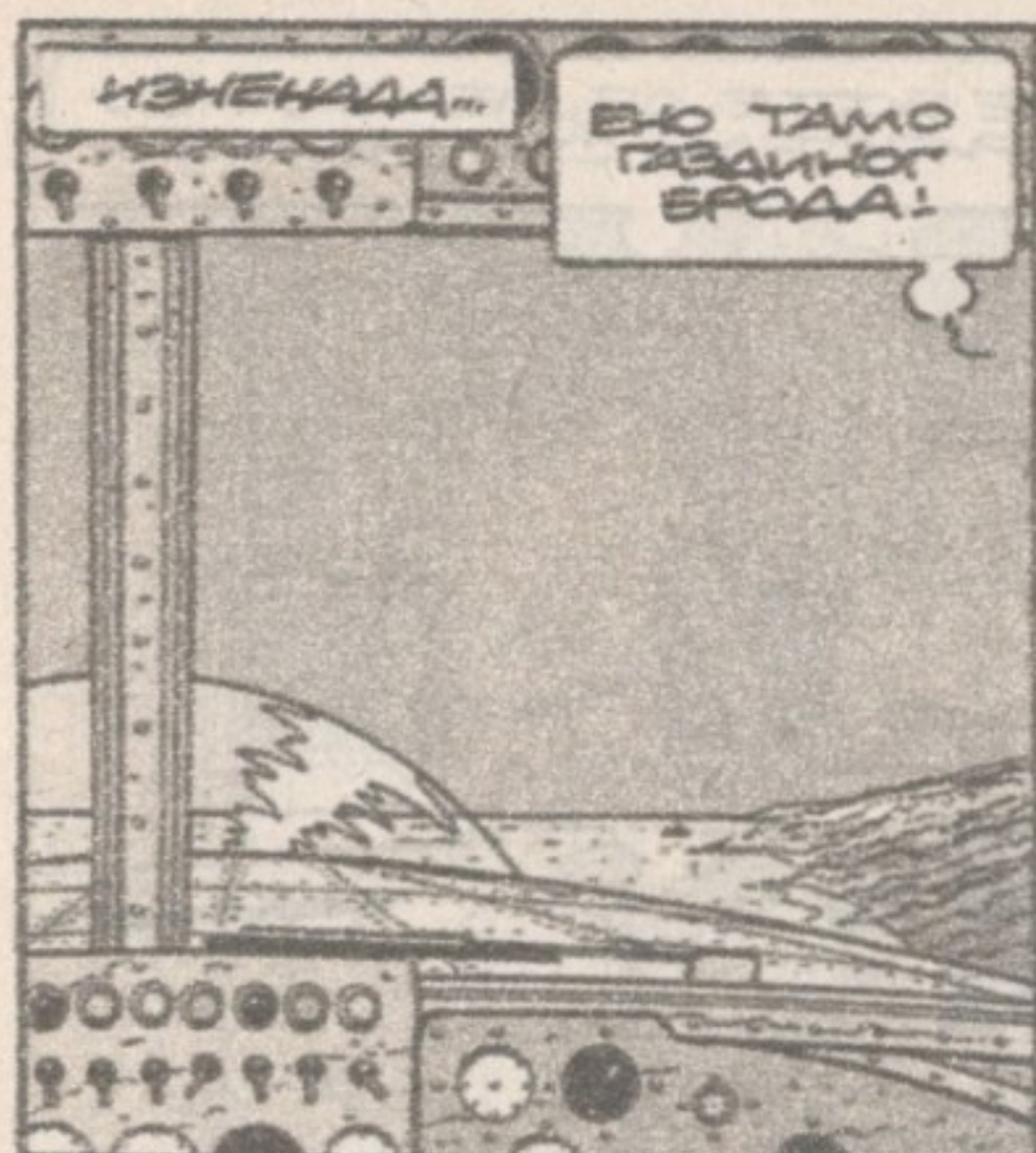
КАСНИЈЕ, НА БРОДУ...

АЈО! ЗОВЕМ ДЕВКИ! МОРАТЕ
СЕ ВРАТИТИ! АЈО! АЈО!

НИКО НЕ ОДГОВАРА! НАДАМ
СЕ ДА СУ ПРИМИЛИ ПО-
РКУ!

А НА ЕРОДУ „КАКАТО“...

ШТА СЕ ДЕШАВА? АХ,
ДА! ГУСАРИ... СМЏЕ...
ДАЛЕР! ОХ, ПОВОДУ!
УО! БОЛИ МЕ ГЛАВА...

КАО ДА
ОБАЕ
ИМА
НЕКОГ?

НАЈЗАД СТЕ
БУДНИ!

НЕ БОЈТЕ СЕ, МЕНСАХИБ!
ПРИЗАТЕЉИ СУСПАСИОЦИ!

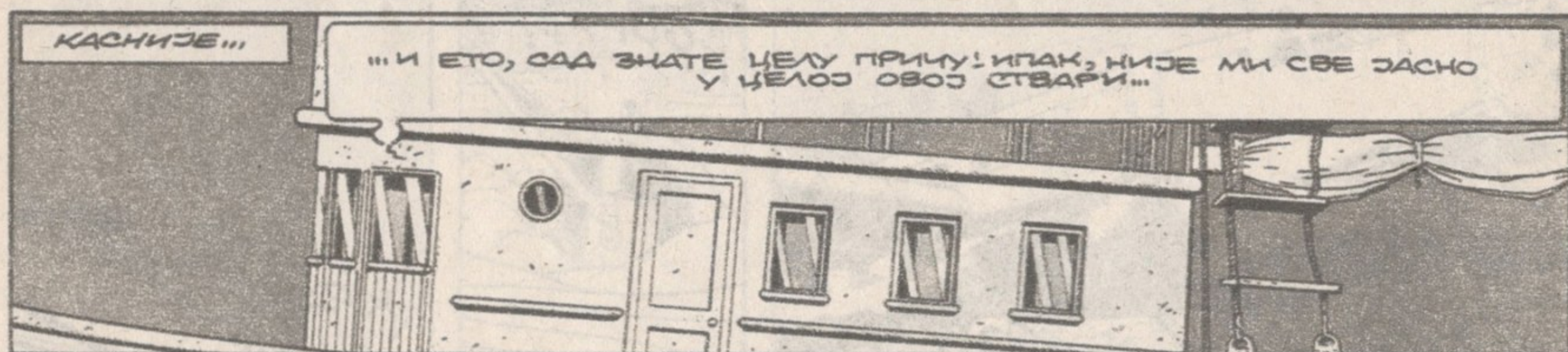

ЈА САМ АВАК КАТУАНГ,
ИЗ ИСТОИМЕНЕ ДИНАС-
ТИЈЕ У ПАНАКАНУ! А
ОВО ЈЕ МОЈА СЕСТРА
МАЈА!

ГЛУХО ХВАЛА ЗА ВАШУ
ПОМОЋ! ДА НИСТЕ ДОШ-
ЛИ, САНГА И ЈА БИМО
ДО САДА БИЛИ К'О СУ-
ШЕНЕ ХАРИНГЕ!

ПРИДРУЖИТЕ НАМ СЕ!
САНГА ЈЕ НАПРАВИО
КРООНЕ!

КАСНИЈЕ...

...И ЕТО, САД ЗНАТЕ ЦЕЛУ ПРИЧУ! ИПАК, НИЈЕ МИ СВЕ ЈАСНО
У ЦЕЛОЈ ОВОЈ СТВАРИ...

НЕДОСТАЈЕ ЈЕДАН ВАЖАН ПОДА-
ТАК! ОБЈАСНИДУ ВАМ О ЧЕМУ ЈЕ
РЕЧ...

У ПРАВУ СИ,
БРАТЕ! И ОНИ
СУ У ОВО УМЕ-
ШАНИ, ПА ТРЕ-
БА СВЕ ДА
ЗНАЈУ!

МАЛАНГ ЈЕ ОТЕО ВАШЕГ
ОПТАКА ЈЕР ГА ЈЕДИНО
ОН МОЖЕ ДОВЕСТИ ДО
БАСНОСЛОВНОГ БЛАГА!

ШТА?!

АА! ЗАХВАЉУЈУСЬ НОВИ-
НАМА, УШЛИ СМО У ТРАП.
АВИОНУ КОГА ЈЕ АДАЛЕР
НАШАО У ПЛАНИНИ!

ЗНАМ! АЛИ КАКВЕ
ТО ВЕЗЕ ИМА
КАД ЈЕ АВИОН
БИО ПРАЗАН?

ОН ЈЕСТЕ, АЛИ
ПАР КОРАКА
ОДАТЛЕ,
НА ЈЕЗЕРУ...

...У ЈЕДНОМ
УКУБЉЕЊУ
НАЛАЗИ
СЕ СКРИ-
ВЕНО
ОГРОМНО
БЛАГО!
ЈА САМ
ТАЈУ
ОСТАВИО!
АЛИ, БОЉЕ
ДА ВАМ
ИСПРИ-
ЧАМ
ПРИЧУ
ИСПО-
ЧЕТКА...

БЕГ НЕКОЛИКО ВЕКОВА ПОСТОЈИ СУЛТАНАТ ПА-
"ДАКАН КОЈИ ЧИНЕ ОСТРВА СЕВЕРНО ОД БОРНЕА!
КРАЉЕВИ ИЗ ДИНАСТИЈЕ КАТУАНГ СУ УСПЕЛИ ДА
КРАЉЕВСТВО САЧУВАЈУ ОД РАТОВА!

ЧАК СУ И ПИРАТИ ОТЕРАНИ
ДАЛЕКО ОД ОСТРВА!

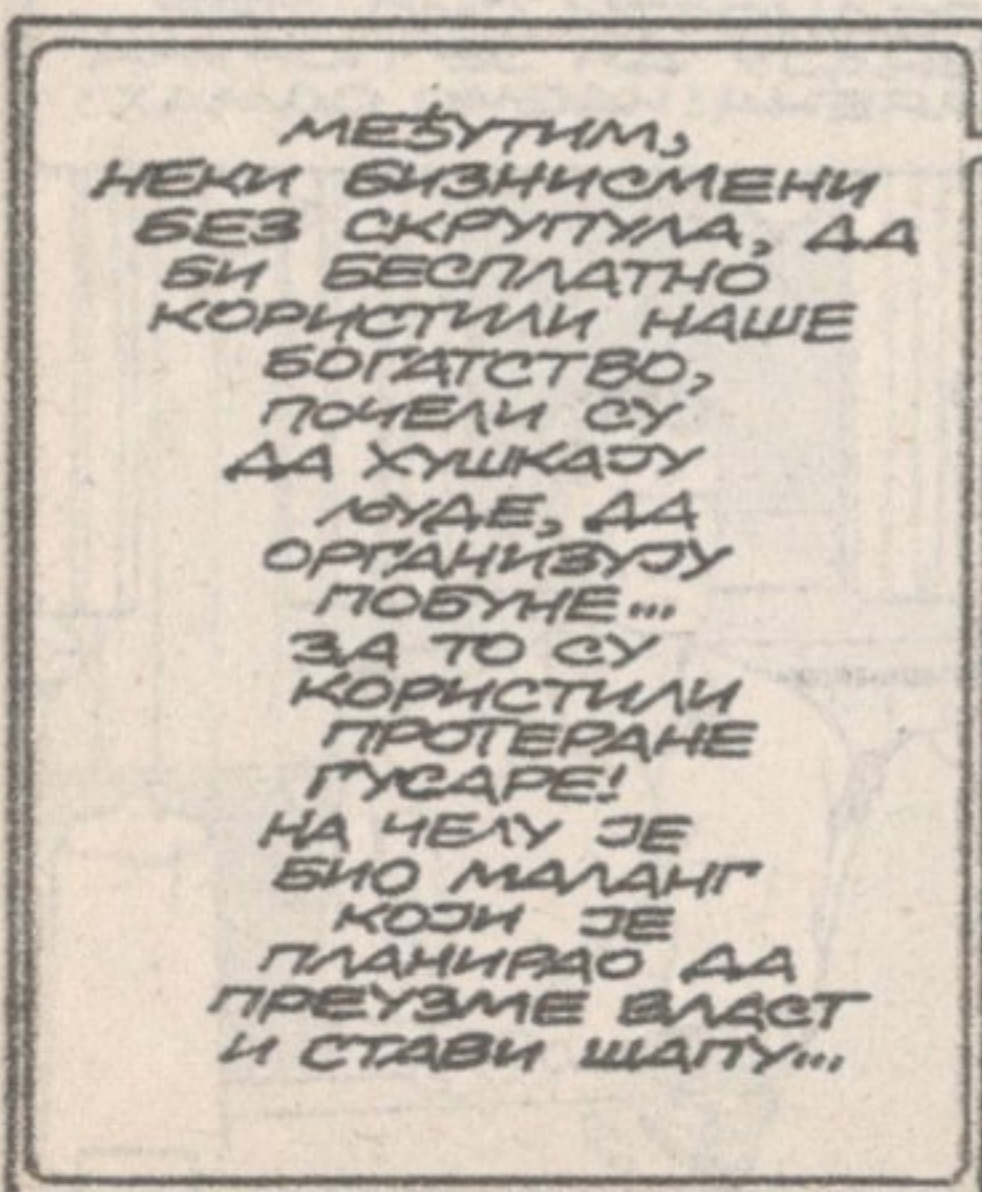
ОД ПРЕ НЕКОЛИКО ГО-
ДИНА, КОМПАНИЈЕ СА
ЗАПАДА ЕКСПЛОАТИШУ
РУДНА БОГАТСТВА ЗЕМ-
ЉЕ...

...НАРОЧИТО БОГАТЕ
ДРАГОЦЕНИМ КАМЕЊЕМ
И ПЛЕМЕНИТИМ МЕТАЛИ-
МА!

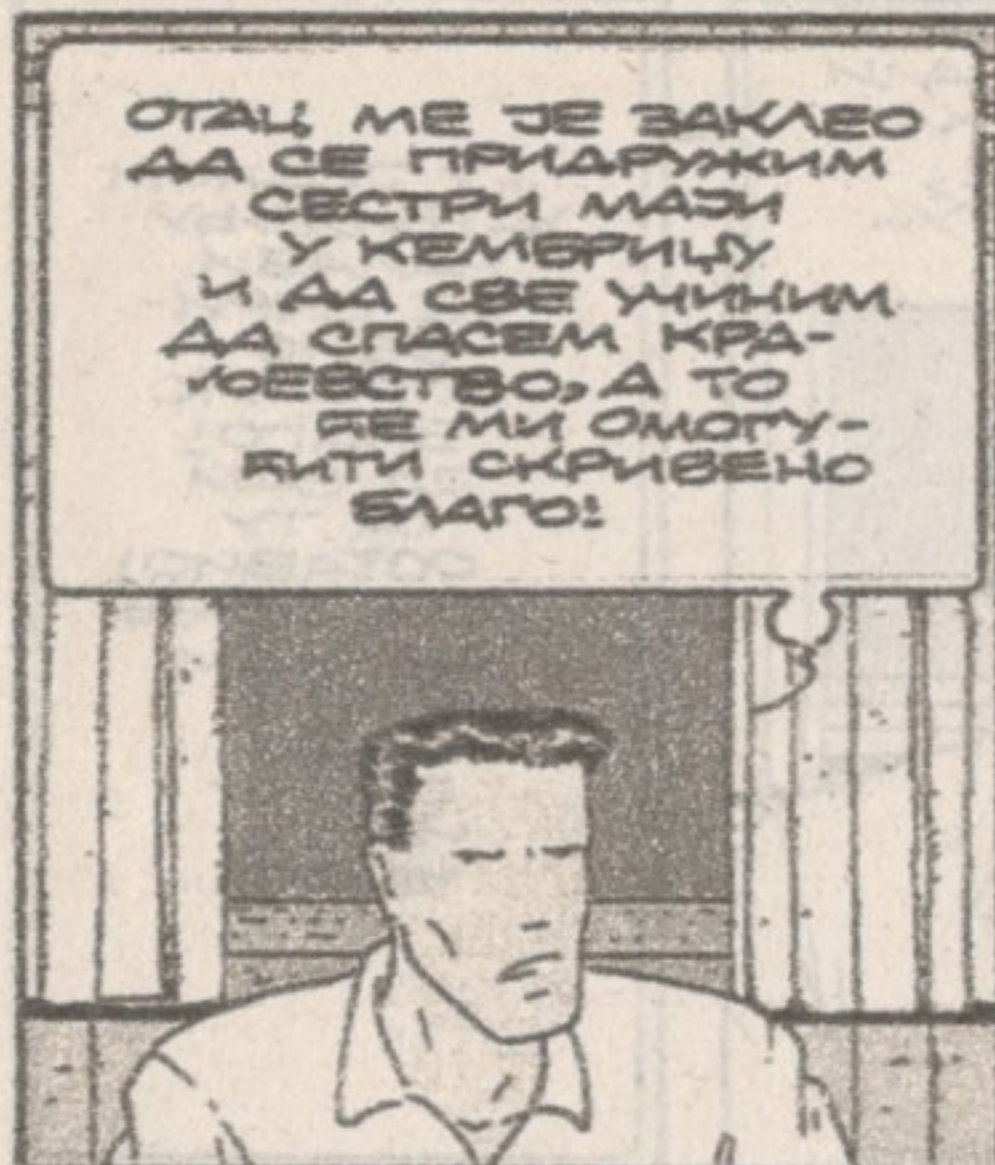
НОВАЦ ОД ТАКВИ КОЈЕ СУ
ПЛАЋАЛЕ ТЕ КОМПАНИЈЕ
СЛУЖИО ЈЕ ЗА ПОМОЋ
НАРОДУ!

МЕЂУТИМ,
НЕКИ БИЗНИСМЕНИ
БЕЗ СКРУПУЛА, ДА
БИ БЕСПЛАТНО
КОРИСТИЛИ НАШЕ
БОГАТСТВО,
ПОЧЕЛИ СУ
ДА ХУЉКАЈУ
ЉУДЕ, ДА
ОРГАНИЗУЈУ
ПОБУНЕ...
ЗА ТО СУ
КОРИСТИЛИ
ПРОТЕРАНЕ
ГУСАРЕ!
НА ЧЕЛУ ЈЕ
БИО МАЛАЊ
КОЈИ ЈЕ
ПЛАНИРАО ДА
ПРЕУЗМЕ ВЛАСТ
И СТАВИ ШАПУ...

...НА РУДНИКЕ! КРАЉ ГИД, НАШ ОТАЦ, СЛУТЕЊИ НЕСРЕЋУ,
СТАКОВАО ЈЕ БЛАГО У САНДЖЕ И МАЛО ПРЕ УСТАПКА
УСПЕО ЈЕ ДА ГА СМЕНИ У СВОЈ АВИОН! ЈА САМ
МУ ОБЕЉАО ДА БУ ГА ОДВЕТИ НА
СИГУРНО, У ЕНГЛЕСКУ..."

ОТАЦ, МЕ ЈЕ ЗАКЛЕО
ДА СЕ ПРИДРУЖИМ
СЕСТРИ МАЈИ
У КЕМЕРИЦУ
И ДА СВЕ УЧИНИМ
ДА СПАСЕМ КРА-
ЈЕВСТВО, А ТО
БЕ МИ ОМОГУ-
ЋИТИ СКРИВЕНО
БЛАГО!

СА ЖАЛОБЊЕМ САМ НАПУСТИО РОДИТЕЉЕ И ОДЛЕТЕО
ПРАГЕН КИШОМ МЕТАКА!

ПРЕТОВАРЕН, А УЗТО И
ПОГОБЕН, АВИОН НИЈЕ
МОГАО ДА ИЗДРЖИ
ДУГ ПУТ!

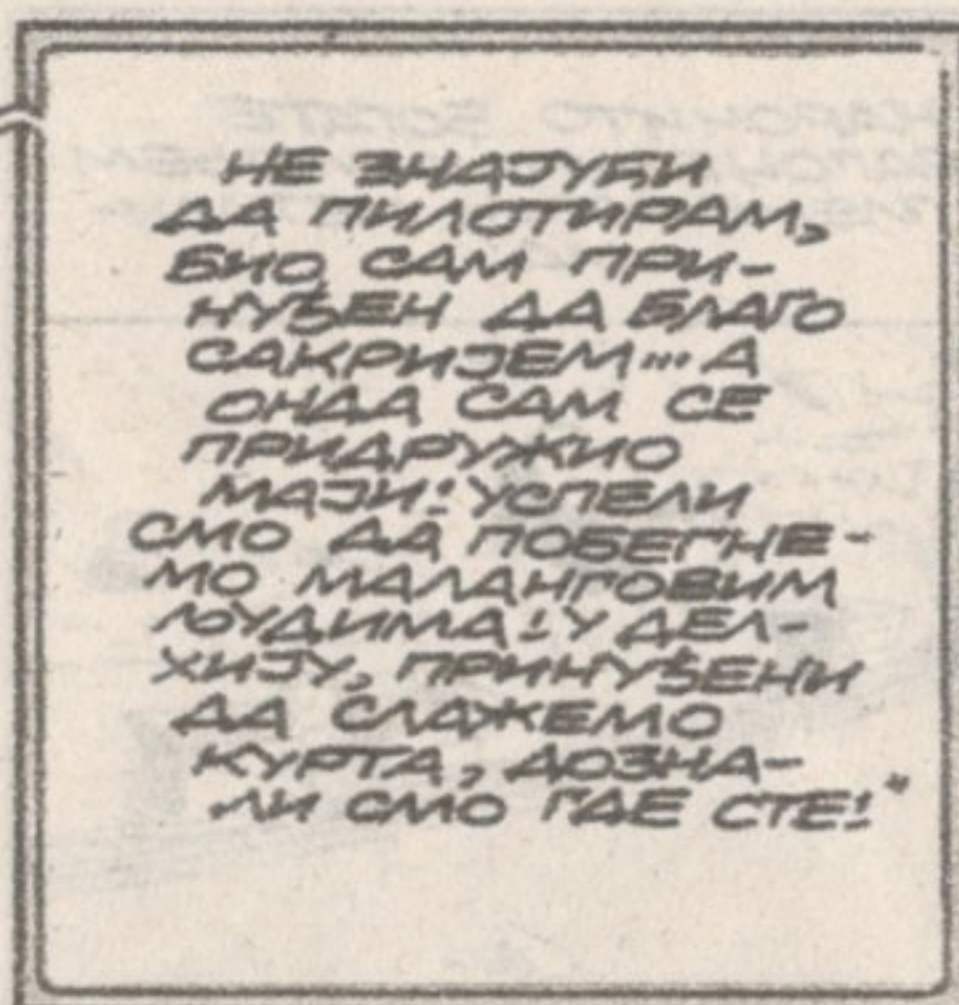
МОРАЛИ СМО ДА СЕ
СИТУИМО БЛИЗУ ЈЕЗЕ-
РА И ДА ПОПРАВИМО
АВИОН, ПА ДА НАСТАВИМО
ДАЉЕ!

АЛИ ПИЛОТ, ЛАКОМ НА
БЛАГО, ПОКУШАО
ЈЕ ДА МЕ УБИЈЕ!

ПРОМАШИО МЕ ЈЕ, АЛИ
ЈА НЕГА НИСАМ!

НЕ ЗНАЈУЋИ
ДА ПИЛОТИРАМ,
БИО САМ ПРИ-
НУЂЕН ДА БЛАГО
САКРИЈЕМ... А
ОНДА САМ СЕ
ПРИДРУЖИО
МАЈИ. УСПЕЛИ
СМО ДА ПОБЕГНЕ-
МО МАЛАНГОВИМ
ЉУДИМА. У ДЕЛ-
ХИЗУ, ПРИНУЂЕНИ
ДА СЛАЖЕМО
КУРТА, ДОЗНА-
ЛИ СМО ГДЕ СТЕ!

УХ, КАКВА ПРИМА!
ЗНАЧИ, АДЛЕР ЈЕ ЈОШ ЖИВ
ЈЕР ЈЕ ПОТРЕБАН МА-
ЛАНГУ!

МИСЛИМ ДА ЗНАМ ГДЕ
СЕ СААД НАЛАЗИ!

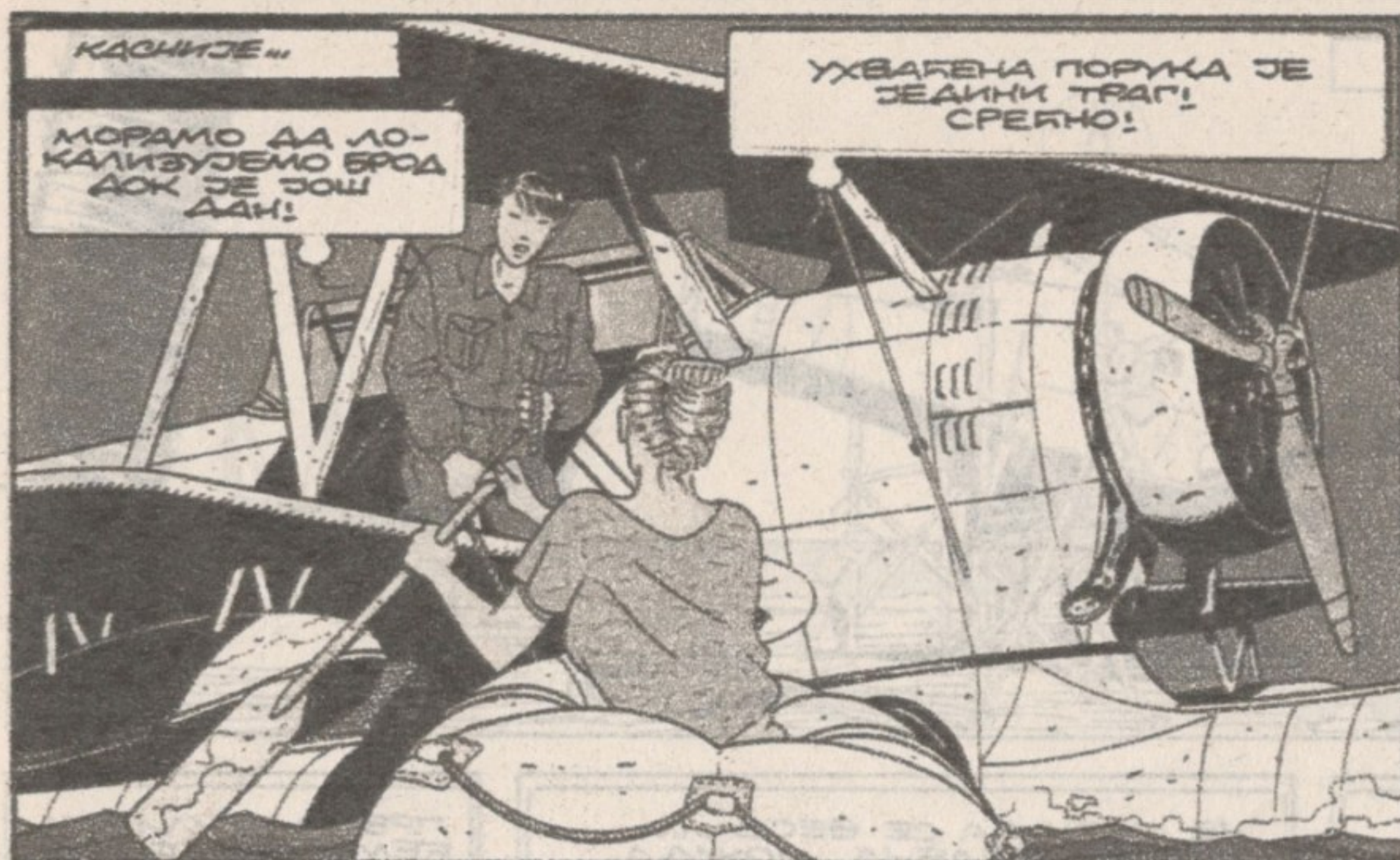
КАЖИ... ГДЕ?

ЈУМЕ ЈЕ АВАК УХВАТИО
НЕКУ ПОРУКУ НА НАШЕМ
ЈЕЗИКУ КОЈА ЈЕ УПУК-
ВАЛА НА САСТАНАК НА
ИНДИЈСКОЈ ОБАЛИ!

У ПРЕДНОСТИ СМО ЈЕР
НЕ ЗНАЈУ ДА ЈЕ ПОРУКА
УХВАЋЕНА! ИДЕМО ОДМАХ!

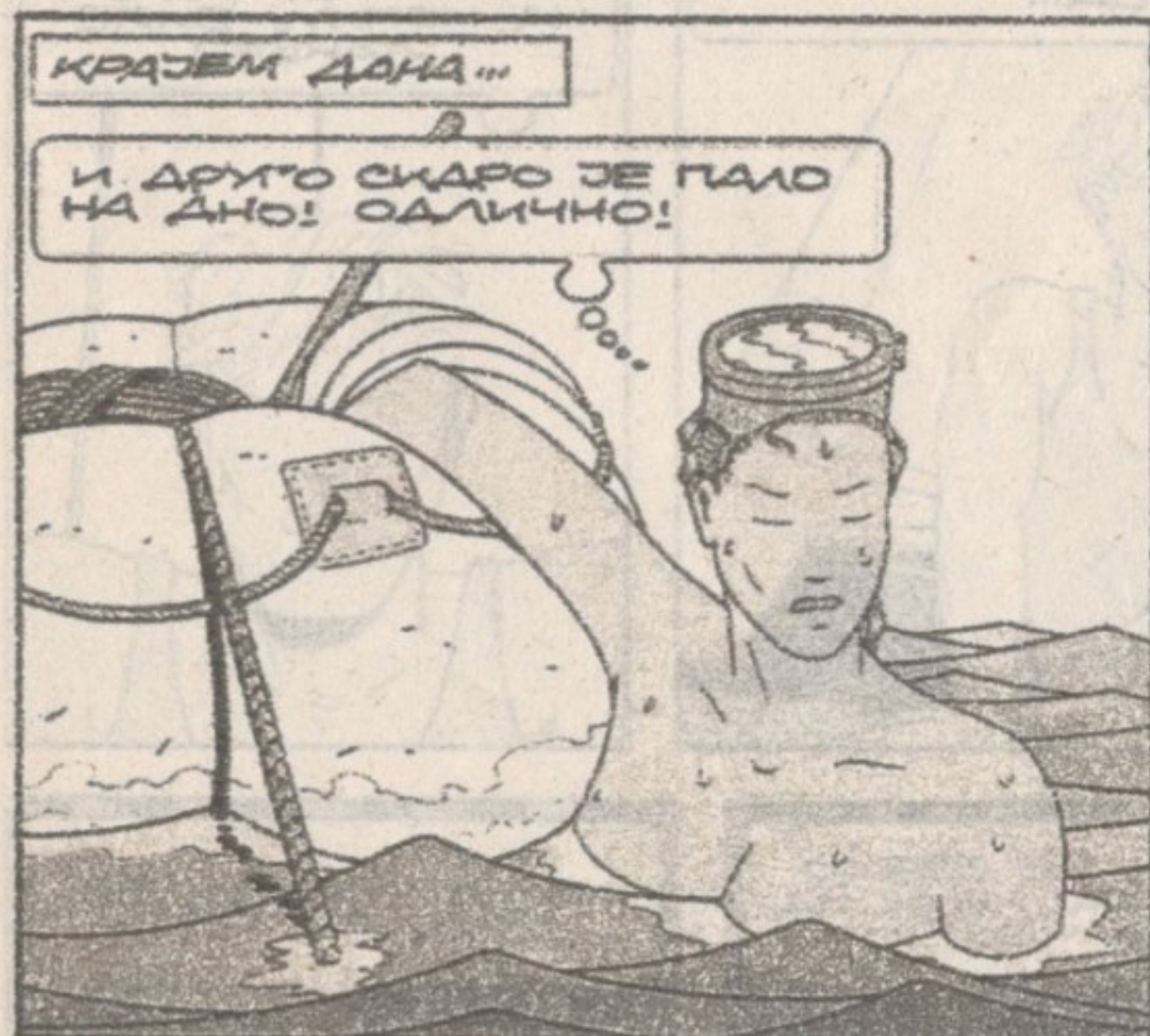
КАДНИЈЕ...

МОРАМО ДА ЛО-
КАЛИЗУЈЕМО БРОД
ДОК ЈЕ ЈОШ
ДАН!

УХВАЋЕНА ПОРУКА ЈЕ
ЈЕДИНИ ТРАГ!
СРЕЊНО!

ОСТАЈЕ НАМ И ДА ОСЛО-
БОДИМО БРОД! И ТО ШТО
ПРЕ! ИМАМ ИДЕЈУ...

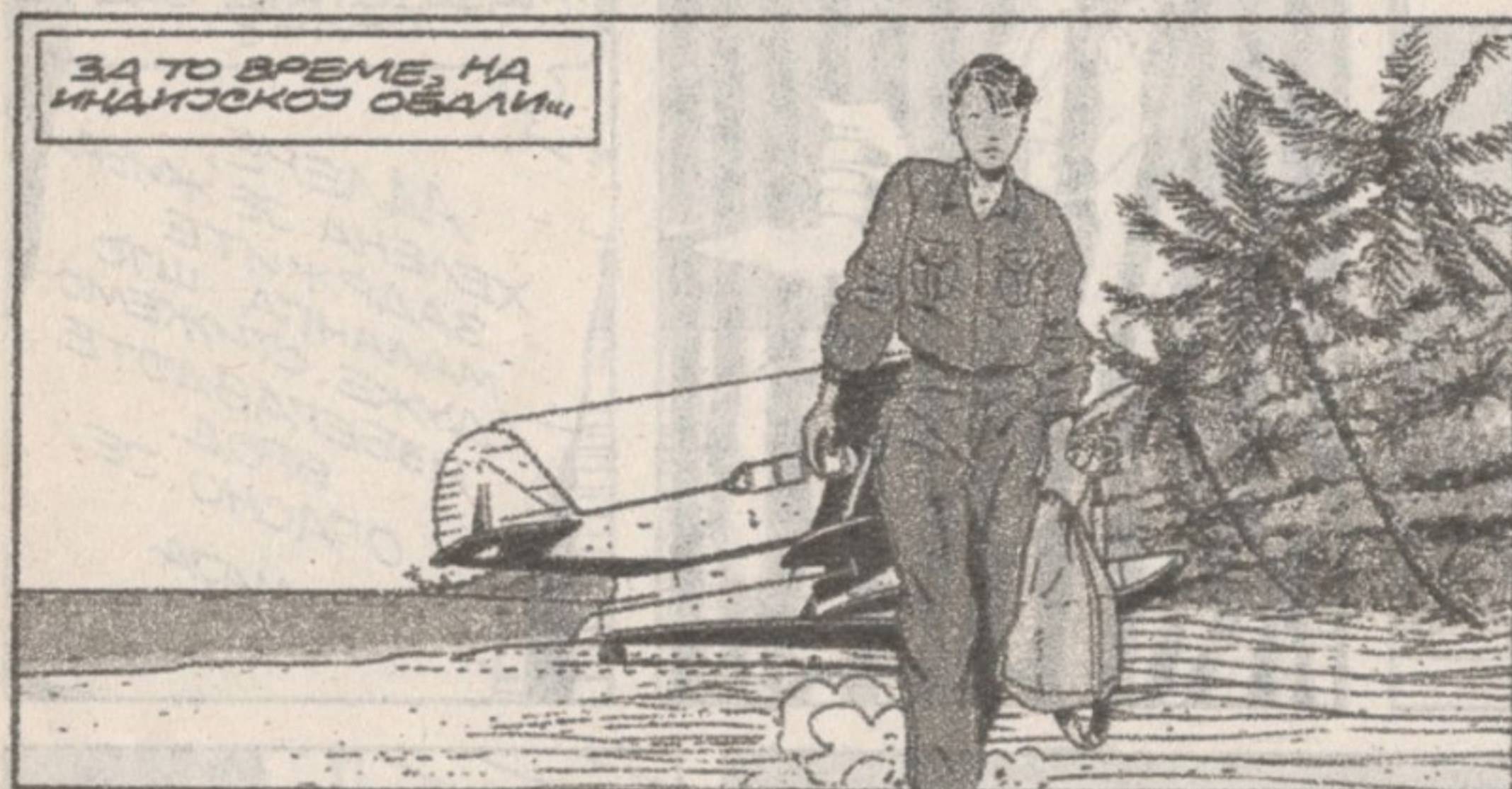

КРАЈЕМ ДАНА...

И ДРУГО СКАРО ЈЕ ПАЛО
НА ДНО! ОДЛИЧНО!

САД САМО ДА СЕ
САЧЕКА ГЛИМА!

ЗА ТО ВРЕМЕ, НА
ИНАНДСКОЈ ОБАЛИ...

ДОБИЈЕНИМ ПО
КООРДИНАТАМА,
ТО БИ ТРЕБАЛО ДА БУДЕ ИЗ
ОНОГ БРЕГА!

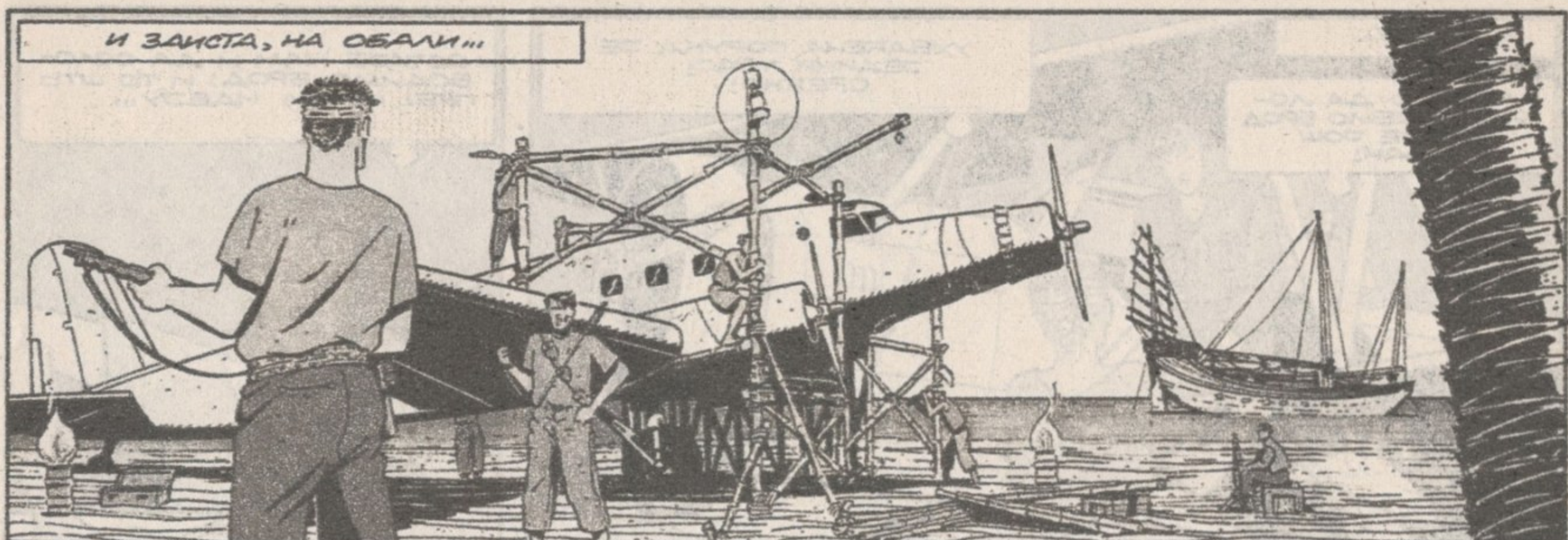

КАДНИЈЕ...

ЕНО БРОДА! СИГУРНО ЈЕ МАЛАНГОВ!

ИЗГЛЕДА ДА ИМАЈУ ПРОБЛЕМА!

И ЗАСТА, НА ОБАВИ!!!

ДОБРО СУ ОВО УАЕСИЛИ!

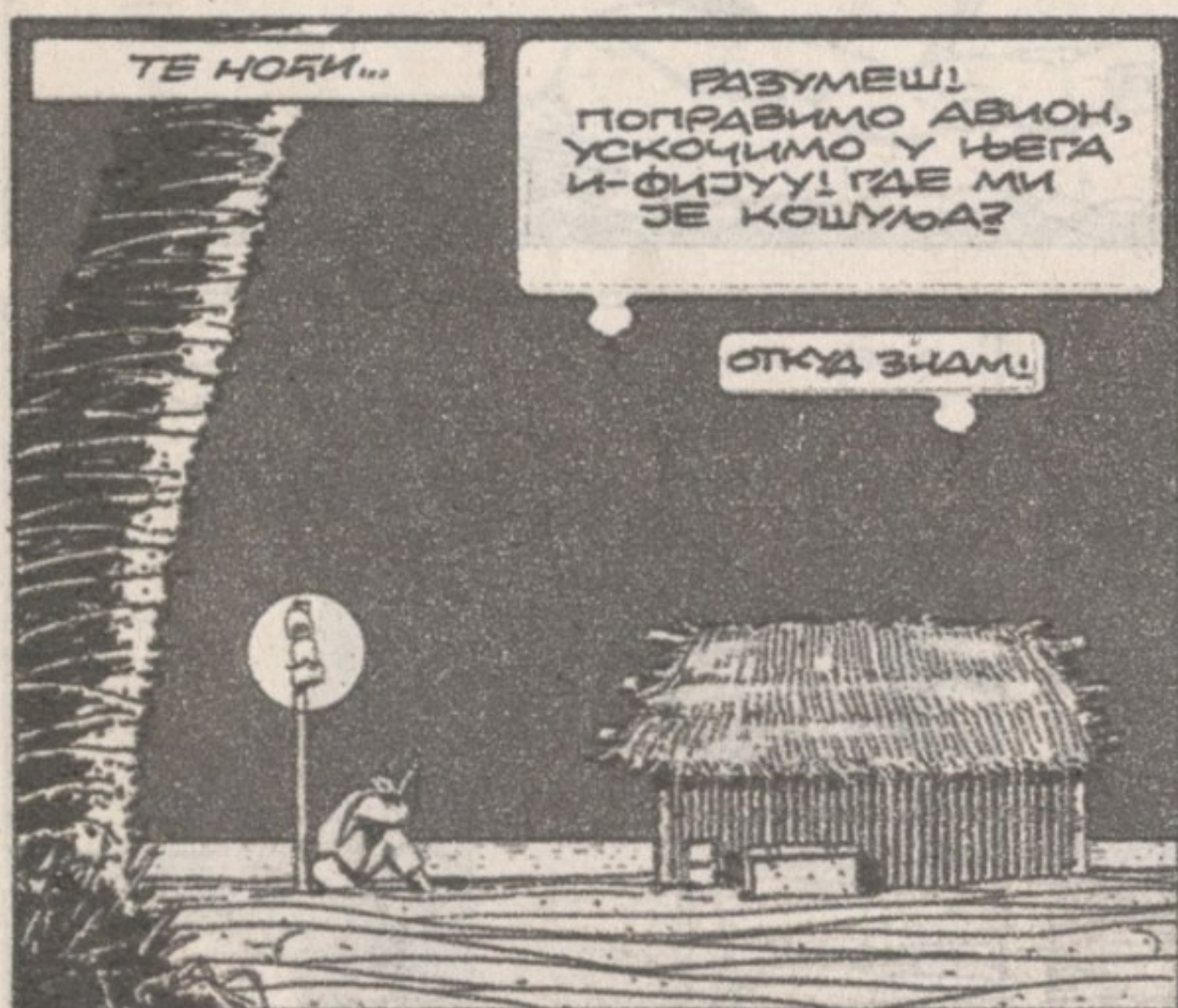
ЗАШТО СИ НАМРШТЕН?

НЕ МОГУ ДА СЕ ВЕСЕЛИМ
КАД ЈЕ ХЕЛЕНА МОЖДА
МРТВА!!!

ПРВОМ ПРИЛИКОМ
БЕМО ПОБЕГИ ОД-
АВАЕ! САД КАД СМО
НА КОПНУ, БИМЕ
ЛАКШЕ!

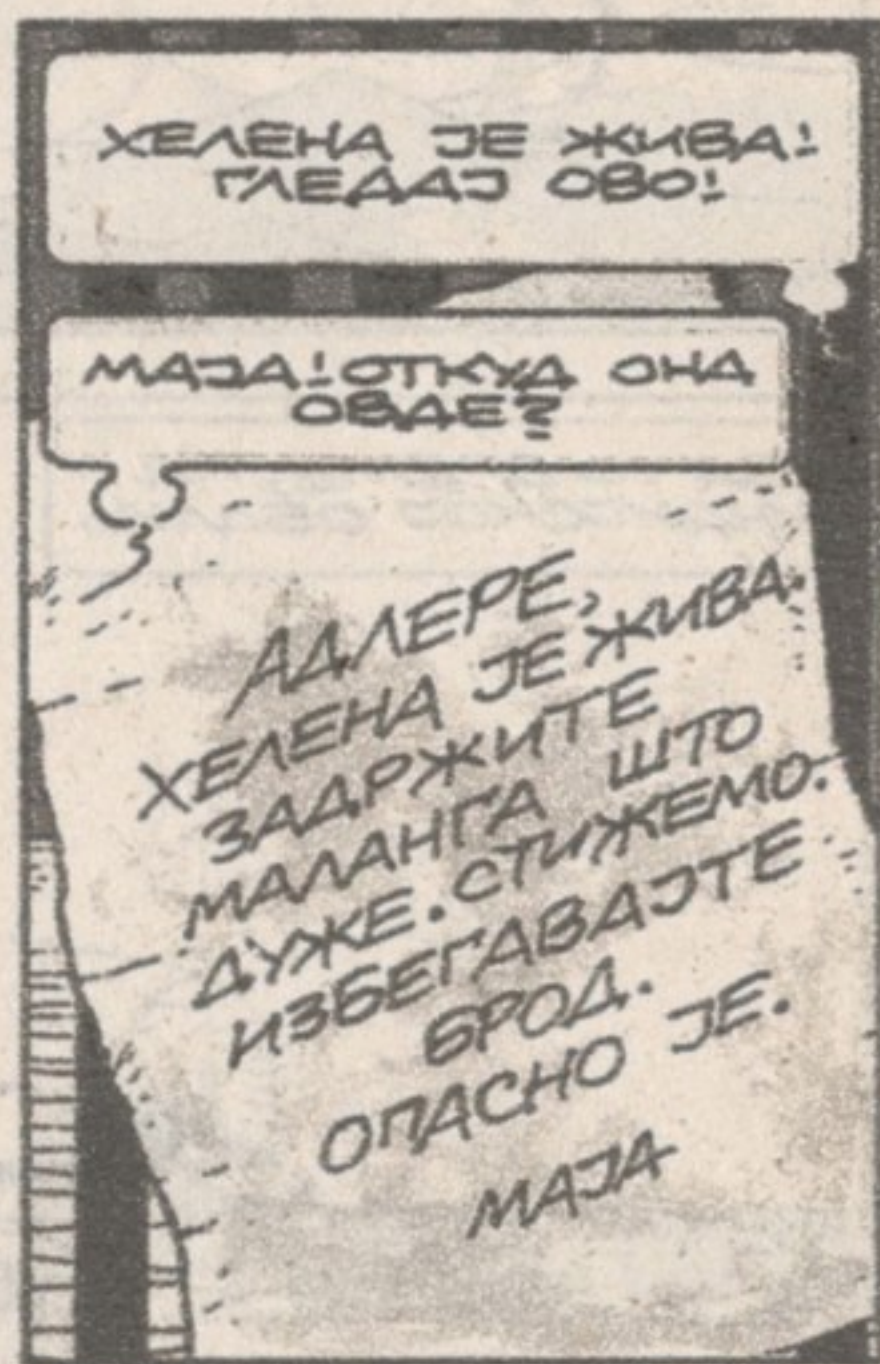
ТЕ НОЈИ...

РАЗУМЕШ!
ПОПРАВИМО АВИОН,
УСКОЧИМО У ЊЕГА
И-ФИЈУУ! ГДЕ МИ
ЈЕ КОШУЛА?

ОТКУД ЗНАМ!

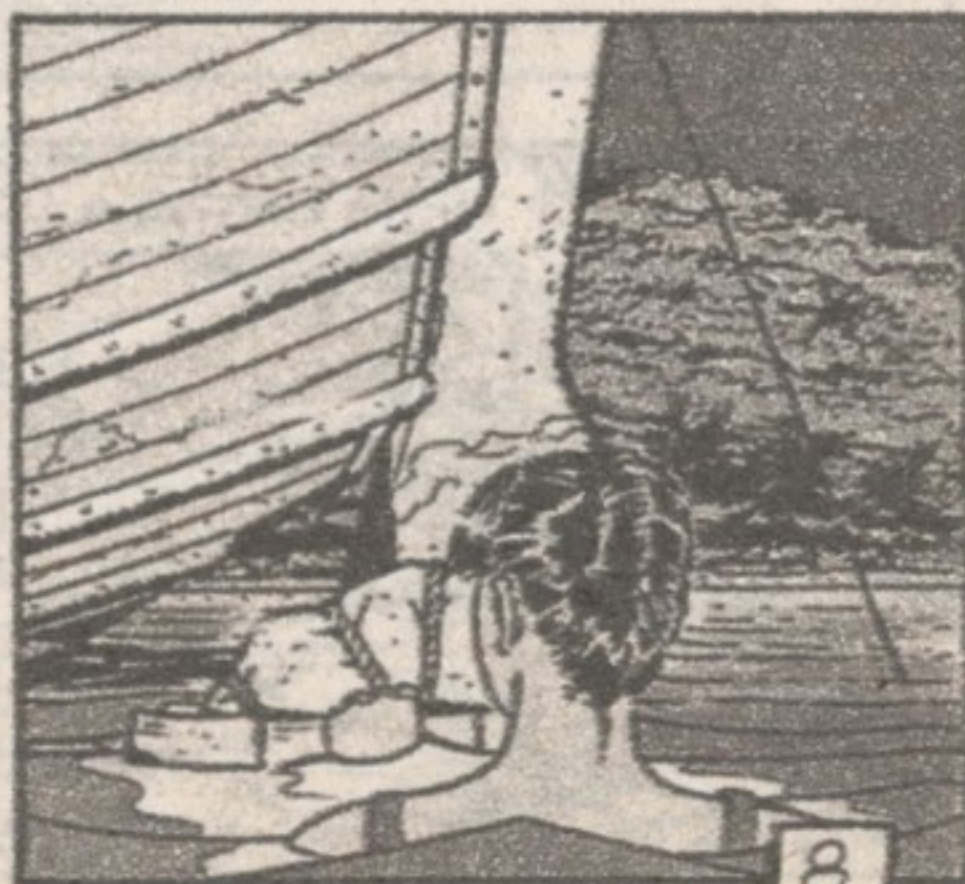
ЗАШТО СИ ЈЕ ВЕЗАО
У ЧВОР? ХА! НЕКИ ПА-
ПР ЈЕ У ЧВОРУ!

ХЕЛЕНА ЈЕ ЖИВА!
ГЛЕДАЈ ОВО!

МАЈА! ОТКУД ОНА
ОВАЕ?

АДЛЕРЕ,
ХЕЛЕНА ЈЕ ЖИВА.
ЗАДРЖИТЕ
МАЛАНГА ШТО
ДУЖЕ. СТИЖЕМО.
ИЗБЕГАВАЈТЕ
БРОД.
ОПАСНО ЈЕ.
МАЈА

8

СУТРАДАН, У ЗОРУ!!!

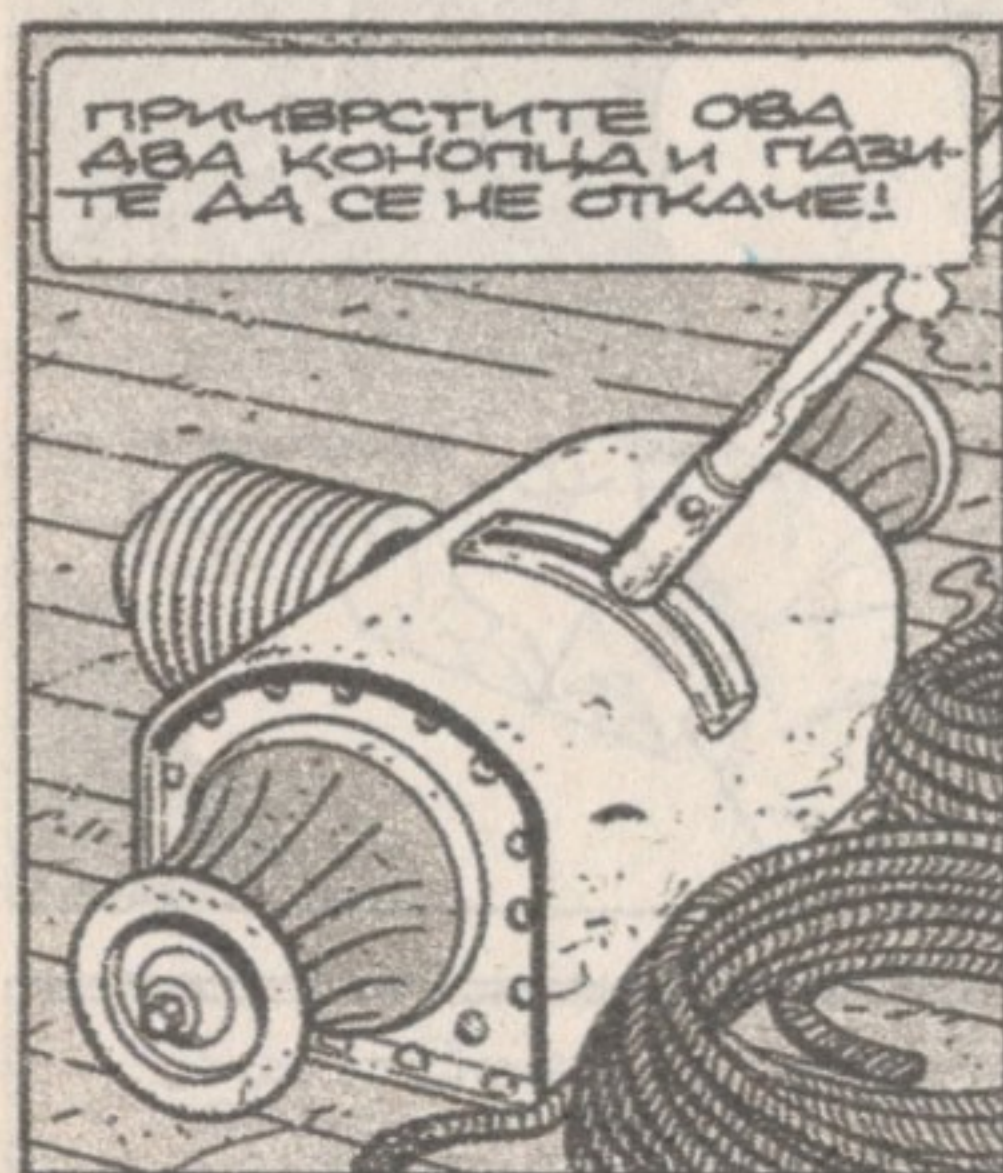
МАЈА СЕ ВРАЋА!

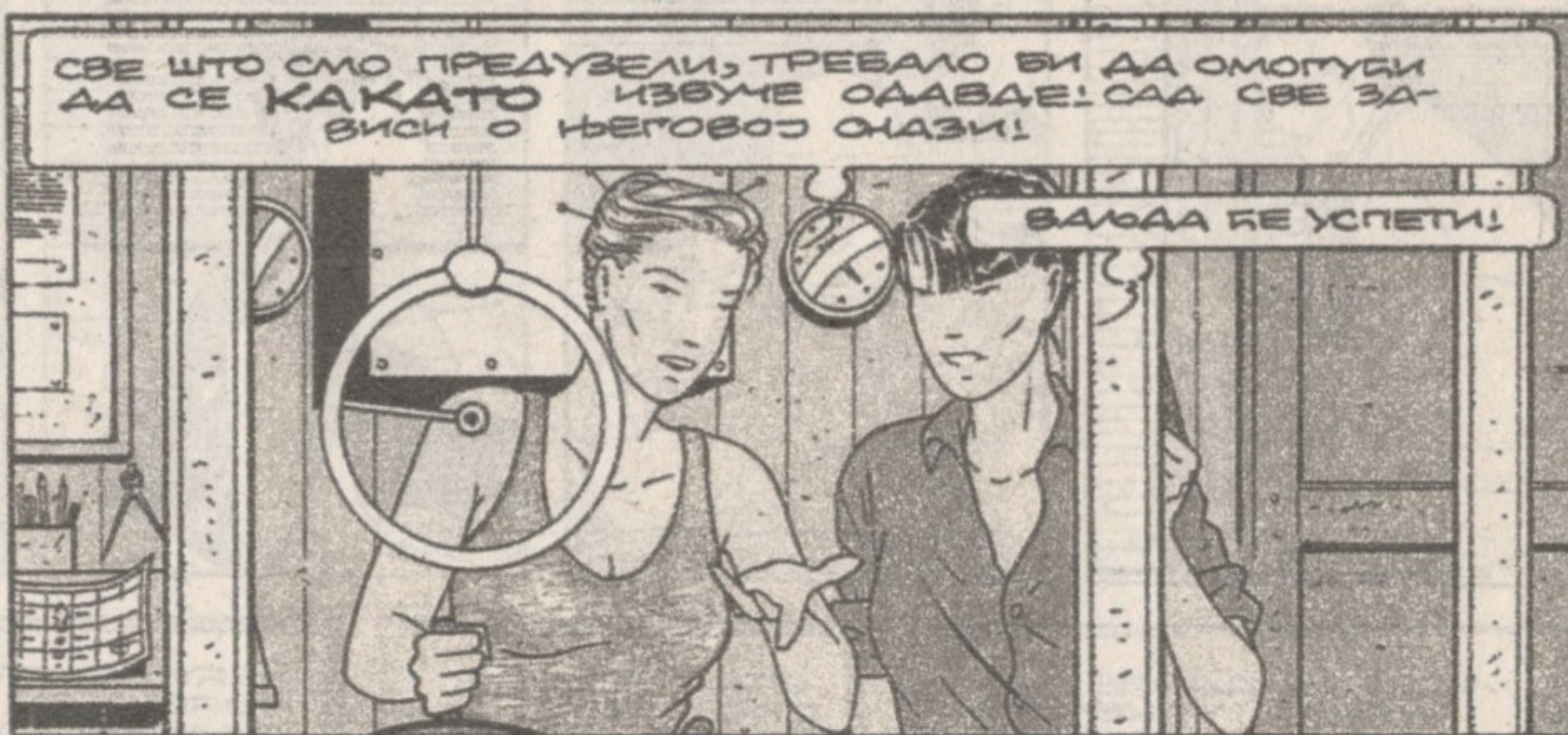
КАШИЈЕ!!!

УСПЕЛА САМ ДА ИМ
ОСТАВИМ ПОРУКУ!
НИЈЕ БИЛО ПРИ-
ЛИКЕ ДА СА ЊИ-
МА РАЗГОВАРАМ!

САД САМ
МИРНИЈА!
ИСКОРИСТИМО
ГЛИМУ! ВРЕМЕ
ТЕЧЕ!

ПРИВРСТИТЕ ОВА
ДВА КОНОПЦА И ПАЗИ-
ТЕ ДА СЕ НЕ ОТКАЧЕ!

СВЕ ШТО СМО ПРЕДУЗЕЛИ, ТРЕБАЛО БИ ДА ОМОГУЋИ
ДА СЕ КАКАТО ИЗБУМЕ ОДЈАВЉЕ! САД СВЕ ЗА-
ВИСИ О ЊЕГОВОЈ ОДАЗИ!

ВАЈДАА ЋЕ УСПЕТИ!

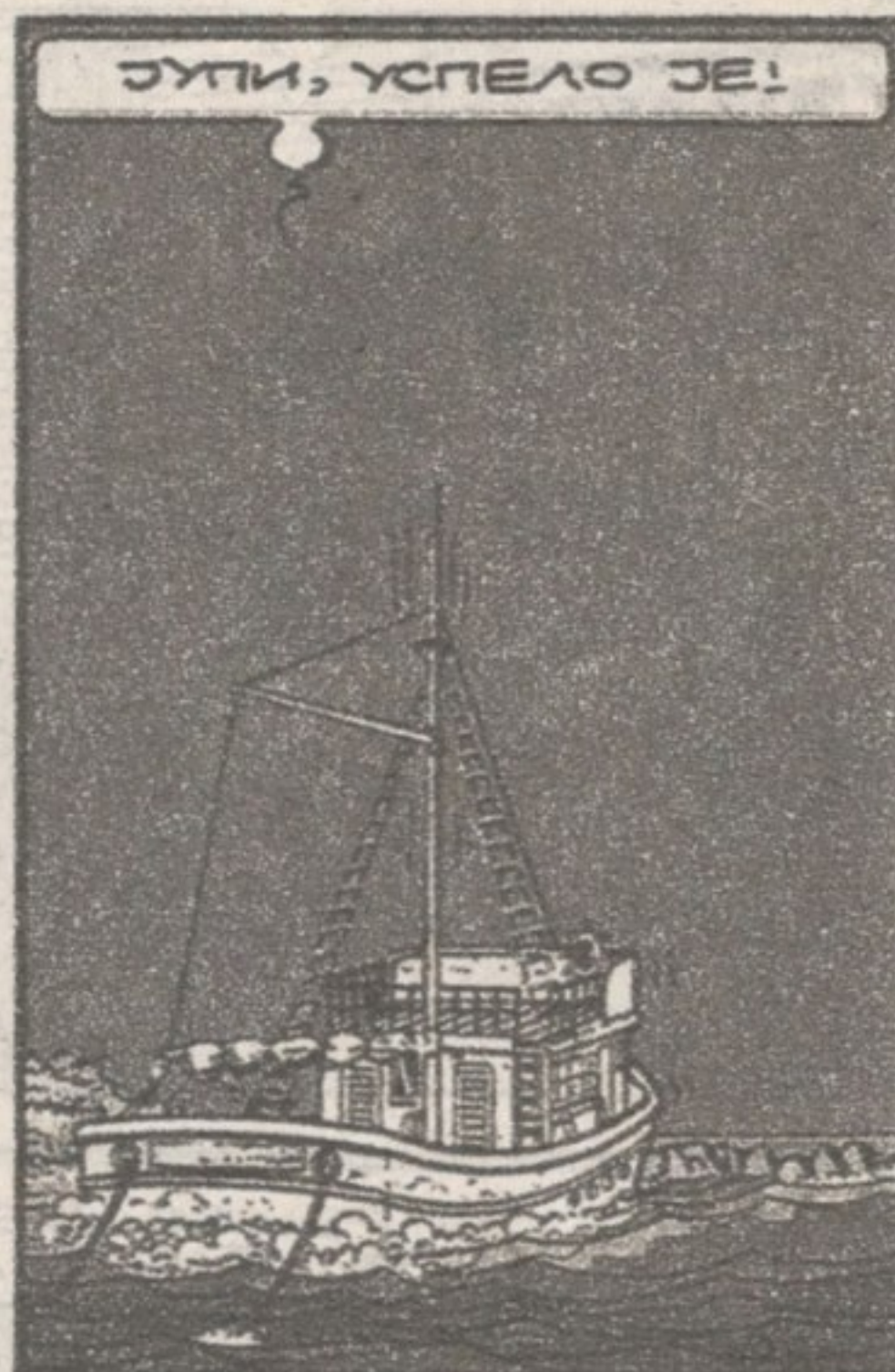
БРРРРРРРРР!

САД

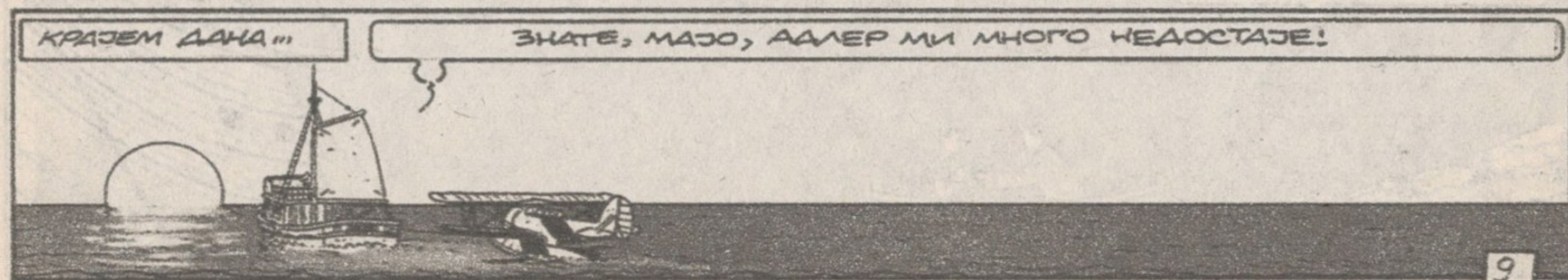

КРРРРРР!

БРРРРРРРР!

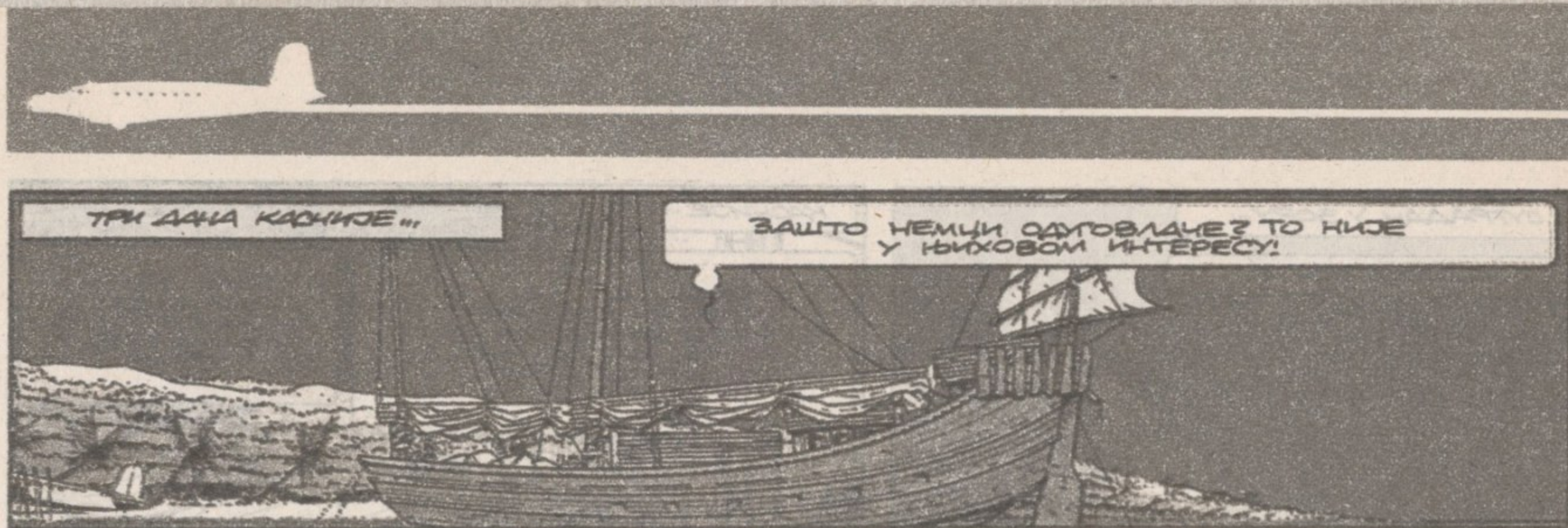

ЈУПИ, УСПЕЛО ЈЕ!

КРАЈЕМ ДАНА!!!

ЗНАТЕ, МАЈО, АДЛЕР МИ МНОГО НЕДОСТАЈЕ!

ТРИ ДАНА КАЧНИЈЕ!!!

ЗАШТО НЕМЦИ ОДГОВОРНОСТИ НЕ ИМАЈУ
У ЊИХОВОМ ИНТЕРЕСУ!

КАД БИ МАЛО
ПОЖУРИЛИ, ВЕЋ
БИ БИЛО ГОТО-
ВО!

ОНДА ИХ ТРЕБА
СТИМУЛИСАТИ!
ШТА МИСЛИТЕ О
НЕКОЈ ОД КИНС-
КИХ ПОСЛАСТИЦА
ЧИЈУ ТАЈНУ
ЗНА НА!

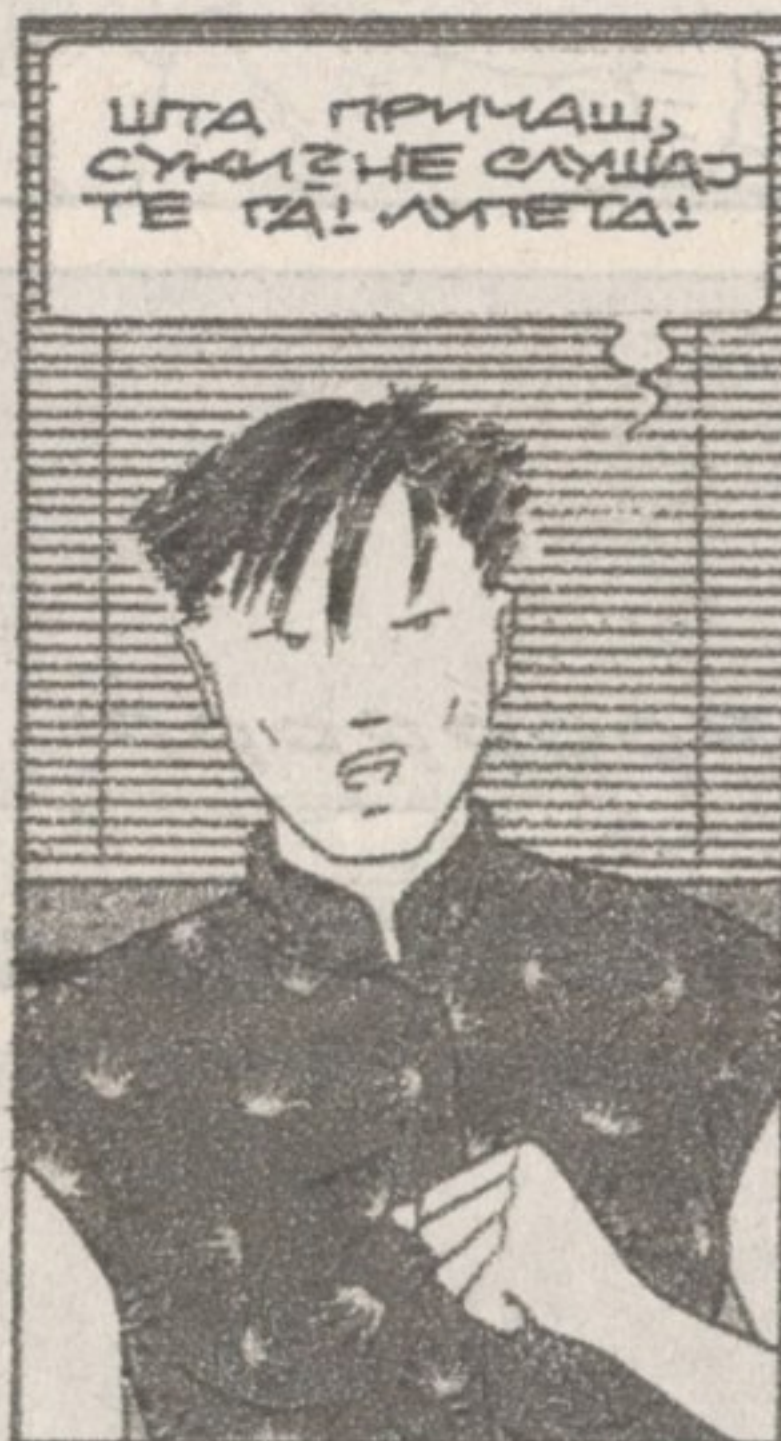
ГАЗДА, МИСЛИМ
ДА ЈЕ БОЉЕ
ДА СЕ МАЛИЦЕ
СТППИМО!
ПОСМАТРАЛА
САМ ИХ ДОБРО
РАДЕ!

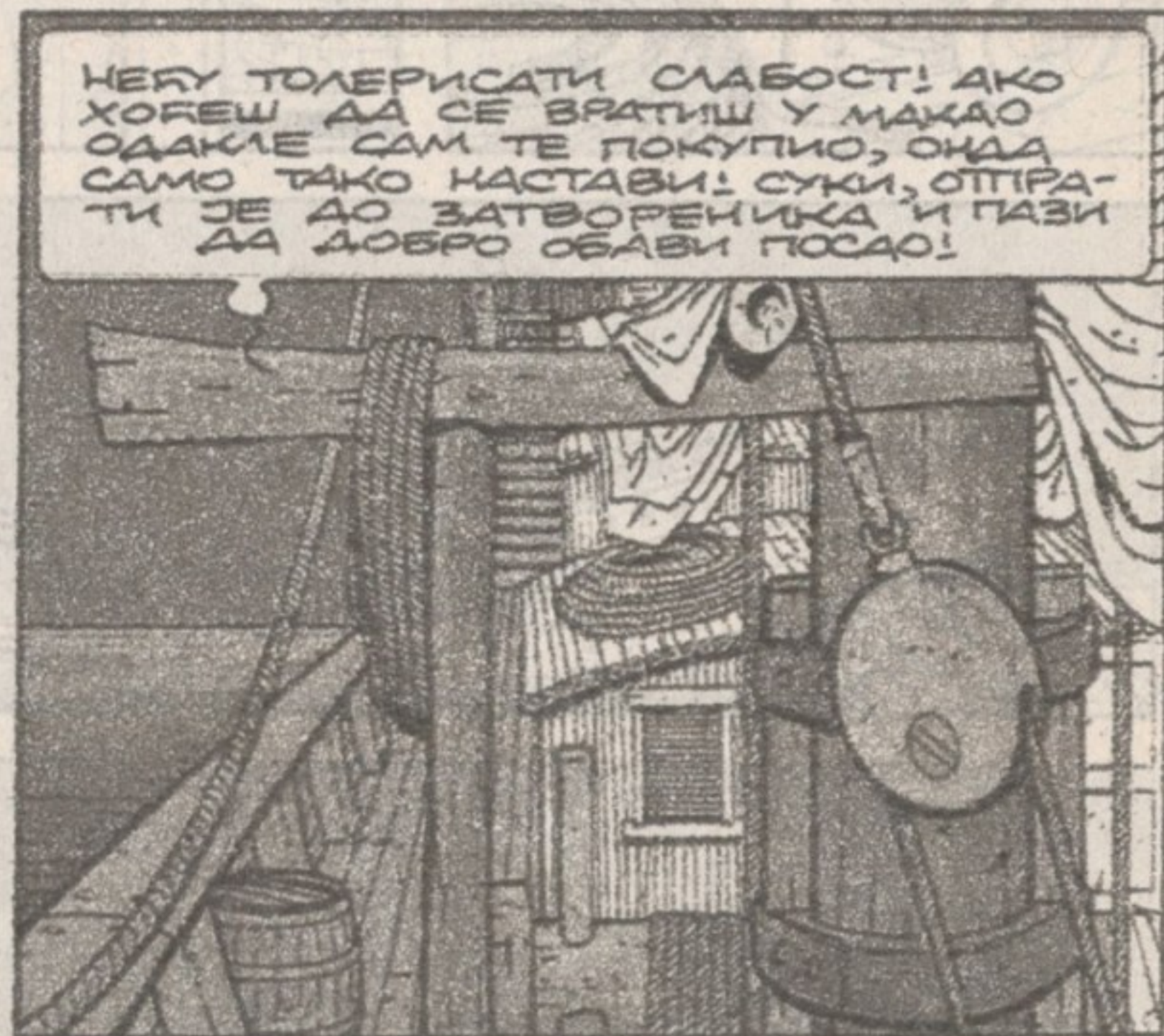
ШТА ТИ ЈЕ, НАЗ
ОБОЖАВАЛА СИ РА-
НИЈЕ ТЕ ТВОЈЕ ТРИ-
КОВЕ! ПРОМЕНИЛА
СИ СЕ!

МИСЛИМ ДА СЕ ЗА-
ЉУБИЛА У НЕМЦА!

ШТА ПРИЧАШ,
СУКИЗНЕ СЛУШАЈ-
ТЕ ГА! ЛУПЕТА!

НЕБУ ТОЛЕРИСАТИ СЛАБОСТ! АКО
ХОРЕШ ДА СЕ ВРАТИШ У МАКАО
ОДАКЛЕ САМ ТЕ ПОКУПИО, ОНДА
САМО ТАКО НАСТАВИ! СУКИ, ОТПРА-
ТИ ЈЕ ДО ЗАТВОРЕНИКА И ПАЗИ
ДА ДОБРО ОБАВИ ПОСАО!

ГАЗДА ЈЕ РЕКАО ДЕСЕТ УДАРА-
ЦА БИЧЕМ! ХИ! ХИ!

ЖЕСТОКА ЉУБАВ!

МАЈМУНЕ, ЈЕДНОГ ДАНА БУ ТЕ
НАТЕРАТИ ДА ПРОГУТАШ ТУ ГА-
ЛУ КРАВАТУ!

КАКНО НОГУ, НА
ПЛАХОУ!!!

ОВО ЈЕ ВЕЋ СУВИШЕ! ТРЕБА НЕШТО
УЧИНИТИ! УФ! МОЖА ЛЕЖА... НИКАД
НИСАМ ПОДНОСИО БИМ!

СМИРИ СЕ! СИГУРАН САМ
ДА ХЕЛЕНА УКО-
РО СТИЖЕ!

НЕ ЗАБОРАВИ-
ТЕ ДА ЈЕ ЗА
НАС БРОД ОПА-
САН!

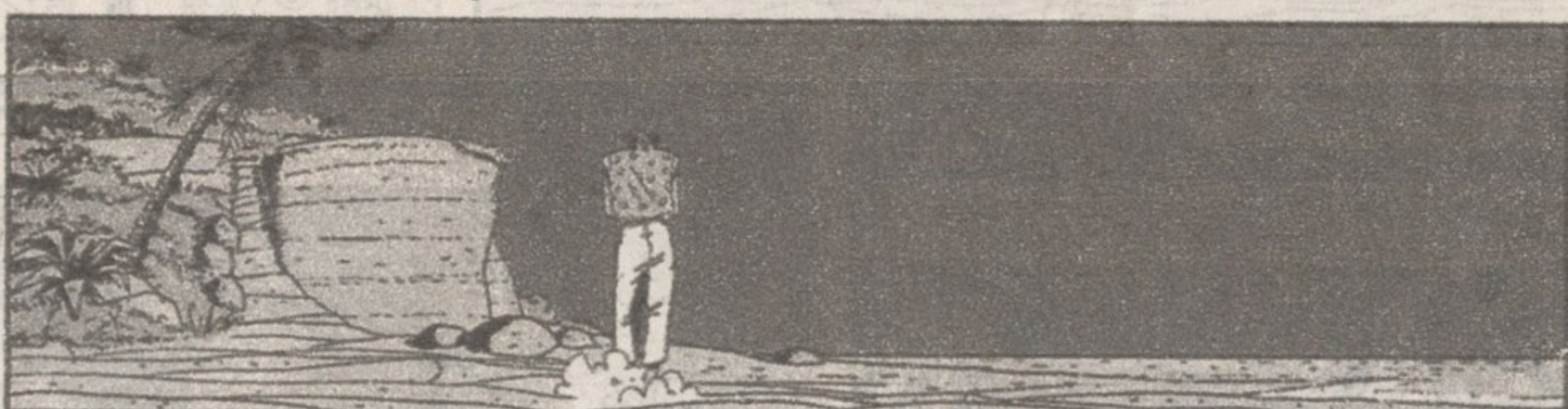
У ПРАВУ СТЕ,
ВИЈЕМЕ! ПИТАМ
СЕ ШТА СЕ ДЕША-
ВА С БРОДОМ?
ПСТ! ДОЛАЗЕ!

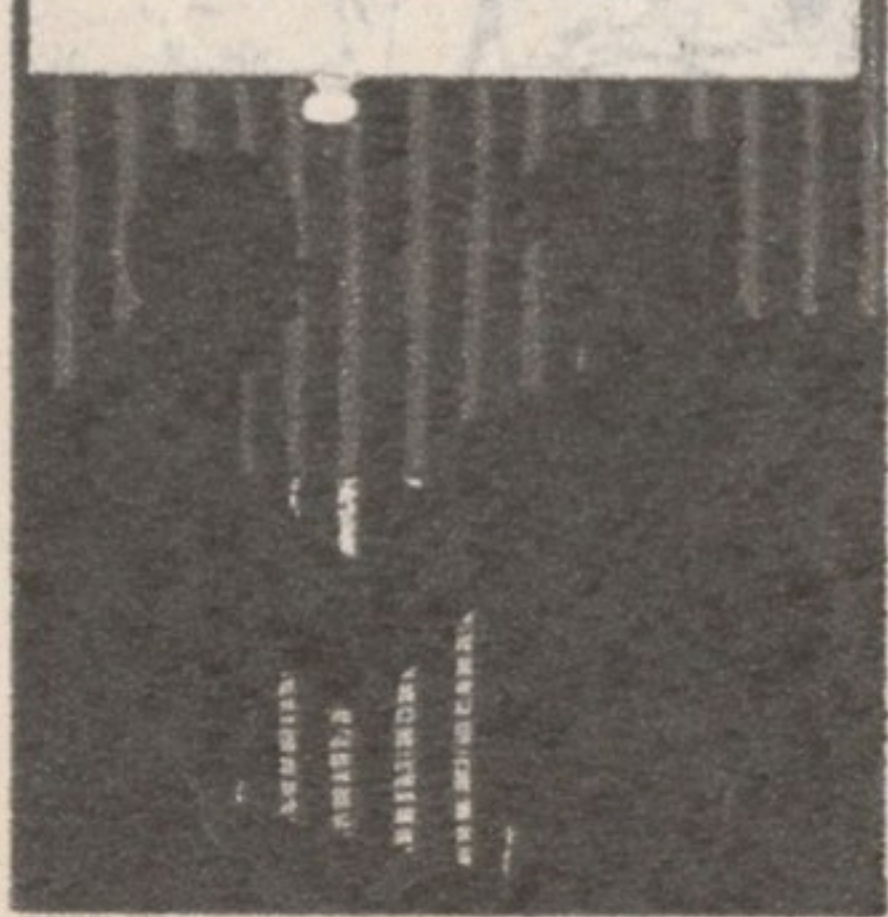
ИЗВИЊАВАМ СЕ
ЗА БИЧЕВАЊЕ...
МОРАЛА САМ!
ДОНЕЛА САМ
МЕЛЕМ...

ОСТАВИТЕ НАС
НА МИРУ И ПУ-
БИТЕ СЕ ОДАВ-
АЕ!

ПРЕТЕРАЛИ СТЕ!
ЗАДУШЕЊЕНА ЈЕ
У ВАС, А ВИ СТЕ
ЈЕ ГРУБО
ОДЕЛИЛИ!

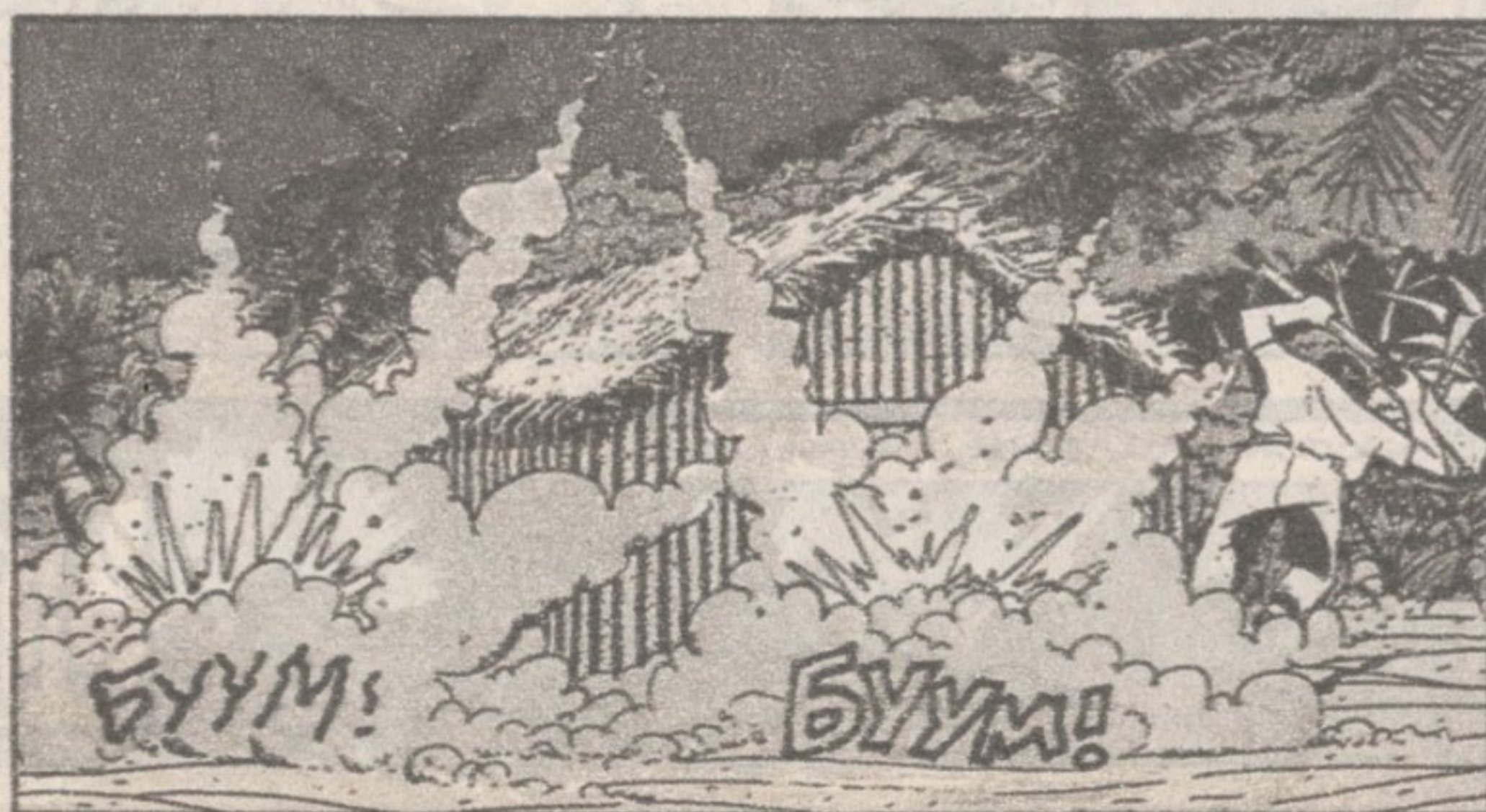
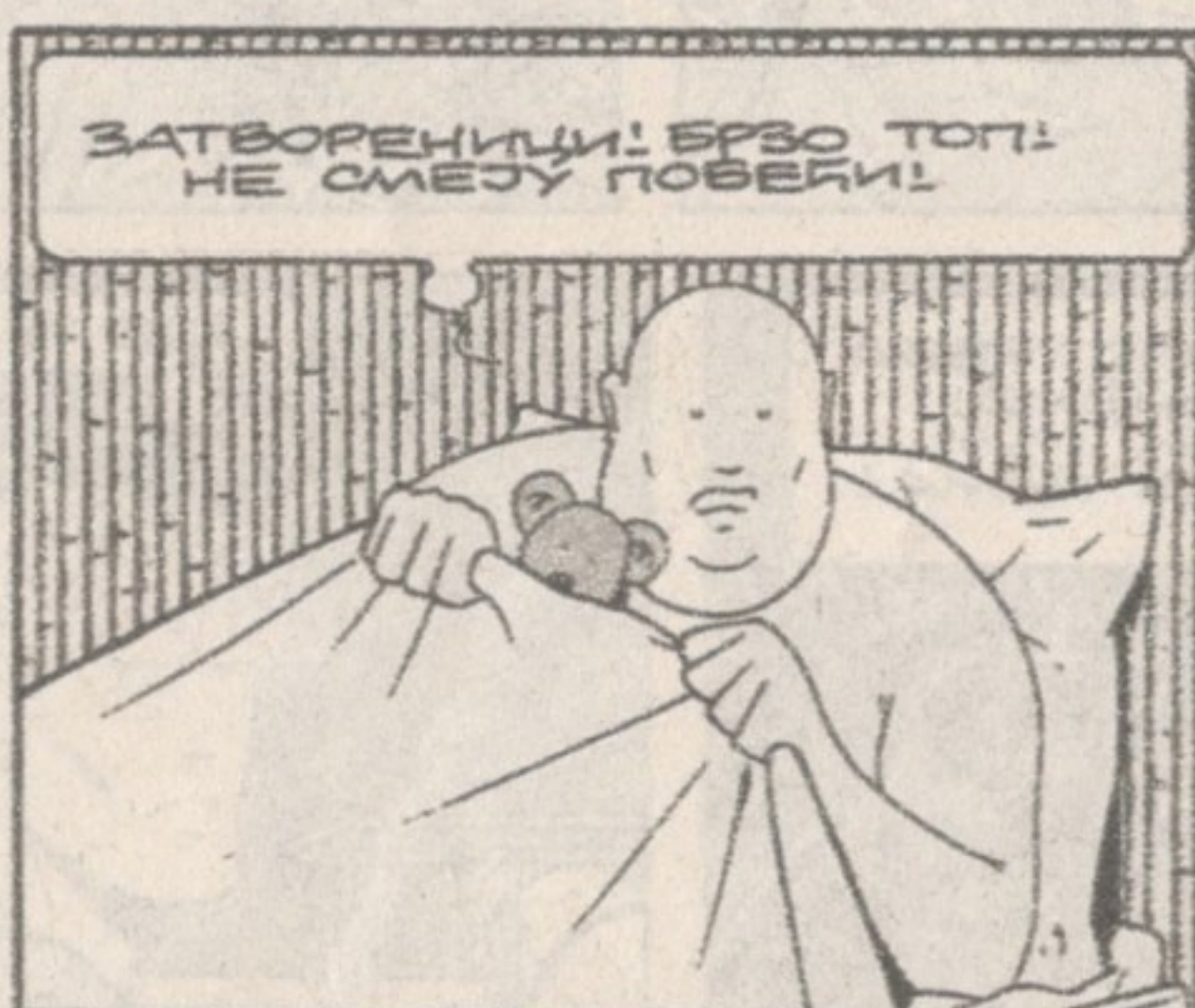
НЕКОЛИКО МИЉА ОДАТЛЕ...

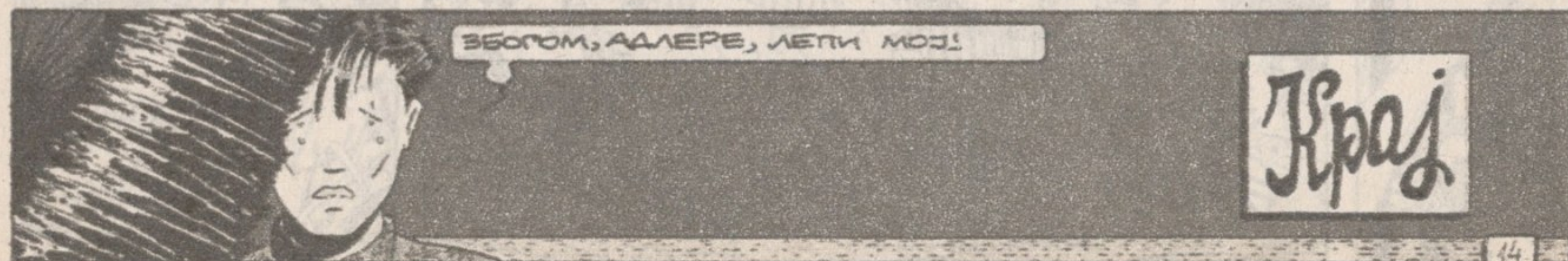
УФ! УСПЕЛИ СМО ДА ИМ ПРИЂЕМО
БЛИЗУ!

ОДАЕ НАС НЕ МОГУ ПРИМЕТИТИ!

By Jim Davis

ГАРФИЛД

© 1982 United Feature Syndicate, Inc.

Hanna-Barbera's

ПОРОДИЦА КРЕМЕНКО

ОРЕД,
ЗАШТО
СЕ
ЛОУ-
ТИШ?

НАПРАВИЛА САМ САМО
СЕДАМ ПРЕКРШАЈА
ОВОГ МЕСЕ-
ЦА!

ГОСПОЂО,
ПРОШЛИ СТЕ
КРОЗ КРВЕНО
СВЕТЛО!

ПРИЗНАЈЕМ!
АЛИ...

ЧЕМУ
ТОЛИКА
ОРКА?

ПА, МАМА ЈЕ ТРУБИ-
ЛА И УПОЗОРИЛА СВЕ
ДА ПРОЛАЗИМО!

сакупљање екслибриса вероватно је најјефтинији хоби.

Има људи које занимају само екслибриси на којима су нацртане мачке или које су наручивали познати људи, неки воле оне са грбовима, други настале у 18. веку или оне које су потписали чувени мајстори. Неки сакупљају све, битна им је само количина. Ова последња варијанта најмање је препоручлива.

Уобичајено је да се колекција среди по некој од ових категорија: по аутору екслибриса, техникама којима су направљени, из које су државе, из ког периода, име власника, тема. Најтеже је слагати их по државама - шта да радите ако је холандски аутор који живи у Шпанији направио екслибрис за неког Американца? Раније су љубитељи хералдике предњачили. Данас се најчешће сакупљају екслибриси по темама, а сматра се да су најпопуларније наука, еротика и медицина.

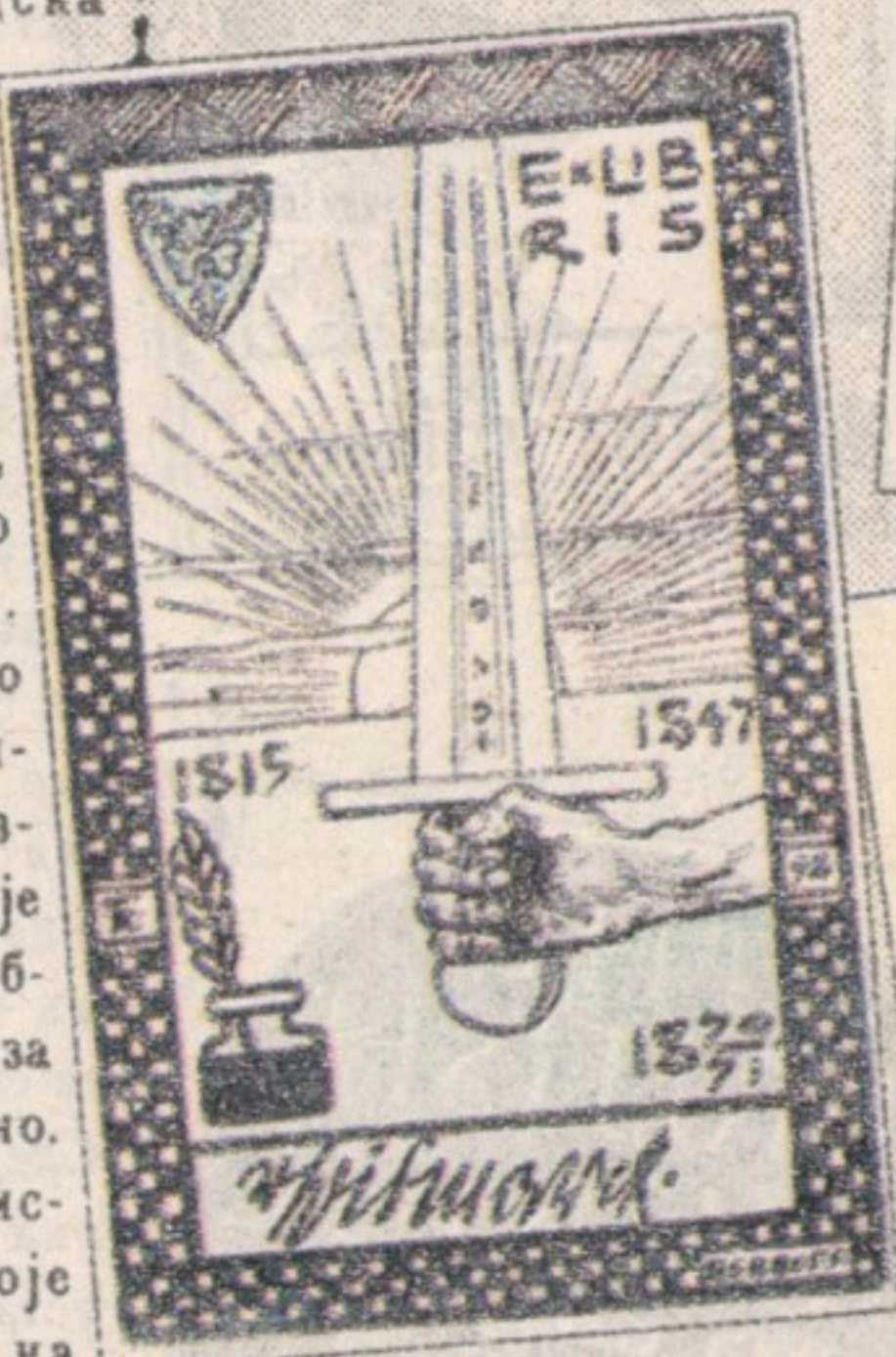
Колекција екслибриса не заузима пуно простора. Чување у кутијама је веома уобичајено, али не и репрезентативно. Осим тога, постоји велика могућност да ће се крајеви листића савити, а да ће се површина, од трења, оштетити. Најбољи начин чувања је ипак портфолио. То је врста албума величине, на пример, 22х30 центиметара у коме је онолико листова колико има екслибриса, и чврсте корице. Листови су дупли: горњи део има исечен прозор димензија екслибриса. Половине треба залепити неким мање чврстим лепком да би се, ако затреба, екслибрис лако извадио. На полећини листа треба уписати име аутора, име власника, датум израде, и неки други важан податак ако га има. Такође, на полећини сваког екслибриса треба исписати оловком (!!) најважније податке: име аутора, годину, државу и слично, а често и цену по којој је набављен и када. Ко-

рице су врло битне, најбоље је користити форму класера. Обичај је, на крају, обележити колекцију знаком колекционара. Такав знак, који није већи од квадратног центиметра, треба одштампати или на полећини екслибриса, или у доњем углу.

Хенрих Лемперц, трговац антиквитетима из Келна, познат је као први колекционар. Почео је да сакупља екслибрисе 1850. године и да их касније објављује у књизи. Некако у то време екслибрис надраста своју основну улогу - означавање својине књиге - и постаје самостална грана уметности.

Последица ове промене је изузетно велика производња ових малих графика и оснивање удружења екслибриста. У Енглеској постоји од 1890. године, идуће године Фридрих Варнек оснива друштво у Берлину, Французи им се придружују 1894. Американци три године касније, Аустрија 1903, Шведска 1904, а Швајцарска и Италија 1908. године. Данас у свету постоји тридесетак друштава, са око 20.000 чланова.

Београдско друштво, рекли смо већ, основано је тек јула 1994. Господин Беноа Жио (отправник послова амбасаде Швајцарске, познати колекционар који је окупно београдске екслибристе) заинтересовао се за овај хоби сасвим случајно. Пре двадесетак година, истражујући порекло своје породице, наишао је на позаваоца грбова који му је показао неке примерке одштампане на екслибрисима. До данас је прикупио око 20.000 примерака, како каже, по једном једином

Поседовање екслибриса може бити знак престижа, па су многе познате личности желеле да и на овај начин потврде свој статус у друштву.

Печат-екслибрис из
Евродизниленда

Екслибрис Британске
читаонице у Београду

«Екслибрис цара Хајла Селасија

критеријуму: допадању.
Његова колекција покрива
време од 15. века до ове го-

дине. Неки од
највреднијих и
најатрактивнијих
примерака су
радови Дирера,
Клеа, Хогарта,
Вакометија, Бушеа
(господин Жино у
ствари има најбоље
екслибрисе ових
уметника), екс-
либриси Мусолинија,
Чапелина...

и
нарочито један од
три најранија, чувени
екслибрис Хилдебранда
Бранденбурга из 1470. го-
дине.

Прича о случајности ко-
јом је дошао до њега добар
је пример да је прикупљање
екслибриса иктање среће.

Једном ми је пријатељ
из Лозане јавио да наслед-
ници председника Друштва
хералдичара распродају
његове екслибрисе. Рекао ми
је да је реч о хиљаду
примерака, углавном херал-

дичких екслибриса с
краја прошлог века. Тај
период ме није посебно
занимао, а и тада нисам
имао времена да путу-
јем, па сам се захвалио
на понуди. После
извесног времена при-
јатељ ме је опет опоменуо
да ипак проверим
шта има у колекцији.
Разговарао сам са наслед-
ницима и пошто су ми
понудили цену која ми је
одговарала, отпутовао сам.
Резултат је био овај: од
хиљаду примерака 950 је

било безвредно, 49 при-
лично добро, а један је био
екслибрис Хилдебранда
Бранденбурга из 1470. године,
један од три најстарија поз-
ната екслибриса!

Следеће две приче госпо-
дина Жиноа потичу из ав-
густа прошле године. Два
немачка колекционара не-
давно су откупила
главнину од 12.000 ек-
слибриса из «златног до-
ба» екслибриса у
Немачкој (1900-1930.)

Ови су припадали једном

Американцу, који их је пре
много година купио у Бечу,
као део колекције Фрајер
Рудолфа фон Хошека, једног
од најистакнутијих колек-
ционара с почетка овог века.
Великодушно су закључили
да ја могу да купим све
отиске које изаберем. Један
од власника чак је дошао на
неколико дана у Београд.
Какво искушење! Био сам у
прилици да купим око 200
екслибриса од којих су мно-
ги радови најбољих
немачких уметника дведе-
сетих година: Клиnger,
Воглер, Шенке, Ерлер,
Бућински, Хелфеибајн... Дру-
ги налет среће десио се
овако: један холандски ан-
тиквар два пута годишње об-
јављује каталог екслибриса
који су на продају. Назвао
сам га телефоном управо у
часу када се спремао да
направи списак. Успео сам
да га наговорим да одвоји
неколико ретких отисака
Фон Бајроса, Козмана и
Мориоса! Једино ми је криво
што његова пошиљка није
стигла до Београда пре из-
ложбе моје колекције на Би-
јеналу.

Сматра се да екслибристи
спадају међу најстарије
колекционаре. Позната је
прича, на пример, о Карлу
Емиху фон Лајнигену-
Вестербургу, председнику
Немачког друштва од 1895.
до 1906. године. Са положаја
капетана пруске коњице он
се повукао само да би сву
своју енергију посветио екс-
либрисима. За собом је ос-
тавио колекцију од 40.000
примерака.

Брајан Норт Ли је пред-
седник Друштва екслибриста
у Лондону. Сматрају га
принцом колекционара. О
себи каже да се родио као
колекционар, да га је
сакупљање ствари одувек
привлачило. Ево како опису-
је почетак ове љубави: «Моји
родитељи нису сакупљали
књиге. Мајка је једноставно
позајмљивала из локалне
библиотеке романтичне ро-
мане и, на моје чуђење, увек
би прочитала крај пре него
што би књигу донела кући.

Отац је читао мало, али само »Дејли мејл«. У кући су постојале и илустроване књиге сакупљене у детињству мојих деде и баке. Какво су ми задовољство и откриће оне биле! Сада не знам да ли су ме само задовољиле или су у мени пробудиле љубав за минијатурном уметношћу која ће одредити моју колекцију. Још две ствари су охрабриле колекционара и истраживача у мени: јак и узбудљив осећај за историју и веровање да се никад нећу оженити. Обе су се потпуно развиле до моје тринаесте године. Био сам радознало дете, а одрастање ме није изменило...»

...Приликом једне од посета Лондону, отишао сам до радње господина Селингмана у Сесил Корту. Његова специјалност биле су књиге о уметности, али је имао и кутије пробних отисака и скица. Претурајући по њима, наишао сам на графику Семјуела Палмера »Хердсманова колиба«, идилична пасторала која ме је одмах привукла. »Нажалост, кошта 18 шилинга« рекао ми је. Купио сам је, саслушао сам нешто о аутору (који ми није ништа значило) и замолио га да ме обавести ако наиђе још неко Палмерово дело. Касније сам у истој радњи купио »Успомену« Едварда Калвета за 24 фунте, коју сам, када ми је недостајао новац да купим кућу, продао за 680. Наставио сам да сакупљам Палмерове графике док нису коштале по 40 фунти. Сећам се, једном за вечером пожалио сам се пријатељу Кенету Гуишарду да морам да прекинем са сакупљањем. »Зашто не сакупљаш нешто што никога не занима, као што су екслибриси? Имам књигу о њима и мали свежањ екслибриса довољно да почнеш.« И било је! Један је био леп са оклопом који је Стурд урадио за принца Виљема од Глочестера који је живео најдуже од све деце краљице Ане, добио сам, затим, неколико лепих

примерака из 18. века и три екслибриса Г.Т. Френда урађена за махараџу од Цапура. Био је то охрабрујући почетак. Тада нисам имао појма колико ће ме касније опчинити краљевски и индијски екслибриси.

ЦЕНА

Екслибриси нису нарочито скупи. Господин Беноа Жино каже да је најскупљи примерак платио 300 марака, а да је за многе, и то изузетно вредне, дао тек неколико марака.

Али, ево примера шта се на крају деси са тим малим улагањем.

Колекција Хораса Цонса

Један од екслибриса који је израдио Албрехт Дирер, чувени сликар и графичар

продата је код Сотбија 1972. године доктору Антонију Амброузу за 3.800 фунти. Садржавала је 15.150 екслибриса, што значи да је у просеку сваки коштао 25 пенија. Колекција се, заједно са другим Амброузовим екслибрисима, појавила 1987. на аукцији код Филикса. Том приликом 23.973 примерка продато је за 15.305 фунти - у просеку, сваки је коштао 64 пенија.

Господин Беноа Жино је, пишући о ценама у »Екслибрис журналу«, часопису Британског друштва, закључио: »Мислим да аукције показују да су данашњи колекционари спремни да плате високе цене за

квалитетан материјал, а све је већи број колекционара који постају изборљиви у куповини и ближи су колекционарима уметнина него сакупљачима кутија за шибнице - ако је такво поређење могуће а да никог не увреди. Ово је, по мом мишљењу, разлог за радовање, зато што ће охрабрити

Бушеови екслибриси веома су тражени међу колекционарима.

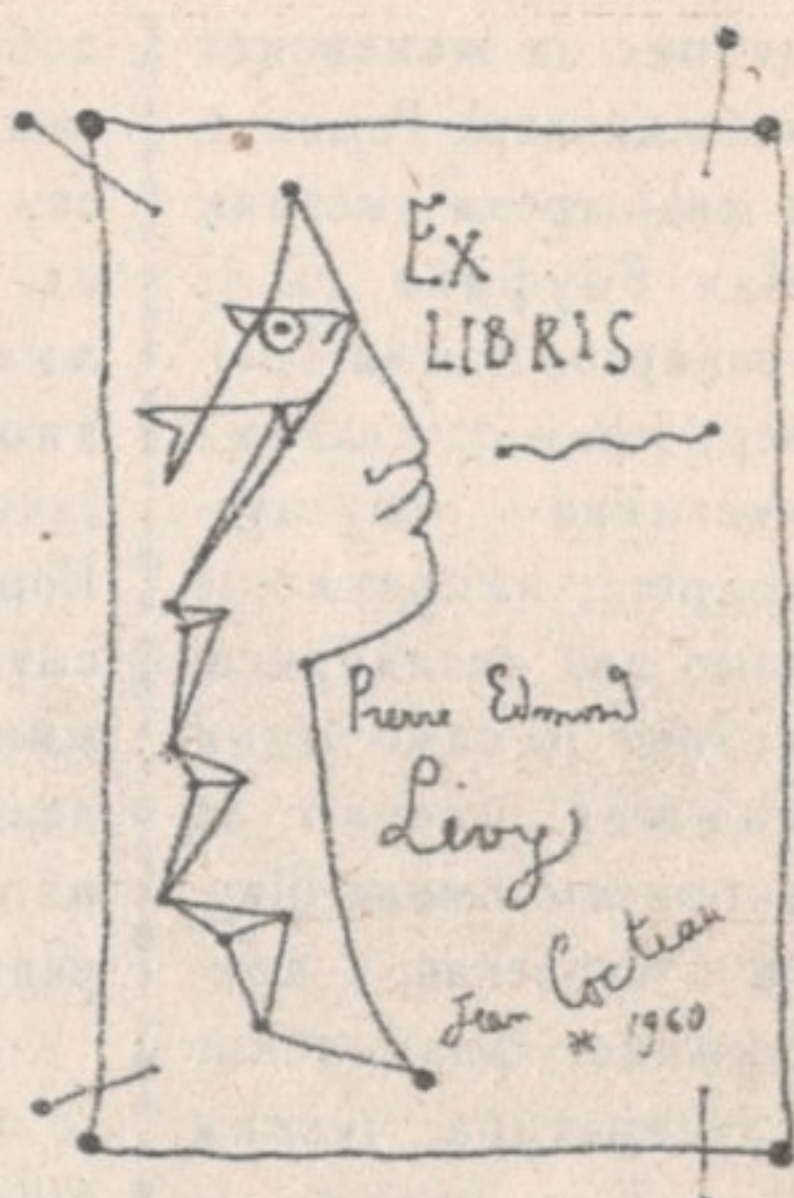
колекционаре који наручују екслибрисе од талентованих уметника и што ће они урадити екслибрисе чија ће вредност с временом расти.

УМЕТНИЦИ

Чувени енглески сликар Хогај такође се упустио у израду ових захтевних малих уметничких дела.

Израду екслибриса уметници сматрају посебним изазовом. Захтеви и ограничења која поставља ова форма терају их да покажу најбоље од своје вештине. Екслибрис је због тога изузетно дело у

Жан Кокто је искористио неке од својих цртежа за екслибрисе пријатеља.

односу на сва друга дела тог уметника. Они који нису графичари, сликари на пример, ретко се одлучују да га раде, углавном - никад. Чак и већина графичара изради само неколико примерака. Онима који се баве примењеном графиком екслибрис је најближи зато што уметност, захтеве графике, треба применити и спојити са захтевима које намеће употреба овог чувара књига.

Велики британски илустратор Едмонд Дулак урадио је само три екслибриса; сер Чарлс Холројд, ученик Легроса и истакнути британски сликар, направио је само један књижни листић; Макс Клингер, отац модерне графике у Немачкој, изгравирао је 62 примерка; Карлос Швабе - родом ђемац - направио је један екслибрис.

Једини екслибрис Пола Клеа, чувеног швајцарског графичара и сликара.

либрис за женевског колекционара Рајзинга, а швајцарски уметник Жаи Кауфман га је гравирао; Камил Грејзер, један од главних уметника »Баухаус«-покрета, направио је само два екслибриса; познат је само један књижни листић са потписом Емила Шарла Карлегла, префињеног француског илустратора; чувени Пол Кле урадио је само један екслибрис, док је студирао, и то за пријатеља студента медицине; Пол Неш, један од најважнијих британских уметника овог века урадио је само један екслибрис; Жаи Кокто урадио је неколико, само за пријатеље; Алберто Ђакомети је аутор само једног екслибриса; Ханс Ерни, чувени швајцарски дизајнер и уметник, такође је урадио само један примерак; Пикасо је у младости направио вињету, уметнички врло безначајну, само са именом »Пабло Руиз«. Њен отисак је у Музеју Барселона и већина колекционара не би је ни препознала.

ДИРЕР је, по мноштва, обележио најчувенији период у историји екслибриса. Познати хуманиста Вилхелм Пиркхајмер је обележио своје књиге екслибрисом овог великог уметника. Мартин Бехајм из Шварцбаха, икрибершки старешина, није био задовољан Диреровим дизајном. Тражио је да исправи неке детаље. Уметник је вратио наручиоцу нетакнуте скице и одговорио: »Драги господине, враћам вам пртеже, молим вас нека остану такви какви су. Нико их не може

побољшати, зато што сам ја већ употребио сву своју енергију да их учиним што бољим.« Дирер је израдио екслибрис и за Јакова Банићевих са Корчуле, дипломату у служби цара Максимилијана. Познато је двадесетак екслибриса израђених у његовој радионици.

КАРОЉ АНДРУШКО је изгравирао преко 4000 књижних листића, вероватно највише на свету. Родко се 1915. године у Сенти. Сиромашан, није могао да учи сликарство. Радо се запослио у штампарији. Овај посао омогућио му је да се прехрани и да донекле испоји уметничке склоности. Професију није мењао током целог радног века. За све то време сам је изучавао графичке и сликарске технике и ради у слободно време. Успео је да урадио око 10.000 графика, у Темерину постоји стална поставка његових слика, у дрворезу је урадио око 200 минијатурних књижица, награђиван је многим и великим признањима, излагао је на више од 300 изложби, познат је у Мађарској, Румунији, Совјетском Савезу, Пољској, Данској, Аустрији, Италији, Немачкој, Швајцарској, Белгији... Карољ Андрушко има 80 година, још ради и воли да другима показује како ради.

НАРУЧИОЦИ

Имена чувених наручилаца можда су и више од уметника учинила екслибрис модерним. Нема никаквих законитости која

Екслибрис израђен у част Часлава Оцића, који сакупио искључиво јапанске екслибрисе

је врста људи обележила своје књиге а која не. Многи познати интелектуалци,

Карољ Андрушко, наш рекордер.

власници великих библиотека, никада нису наручили екслибрис

Можете предпоставити која је омиљена литература власника овог екслибриса

нити су их означили чак и обичним гуменим печатом. Напротив, међу власницима екслибриса више је оних анонимних љубитеља књиге који су их украсили и заштитили баш тога ради, а не да би тиме показали статус или своје помодарство.

Међу члановима краљевских породица екслибрис је, може се рећи, обавезан. Наслеђују га, па је због старине и због имена власника ова врста екслибриса занимљива за колекционаре. Познати су листићи руске краљевске породице, британске, (краљица Елизабета Друга користила је обичну налепницу коју је направио Вил Картер), Шведске... Емил Доплер је аутор екслибриса Вилхелма Другог, немачког цара; за Хамла Селасија радио је Британац Вотје. За време етиопске револуције сви екслибриси из целе библиотеке су извађени. Занимљиви су и екслибриси политичара, председника држава. Бенито Мусолини је користио два екслибриса. Ђорђе Андрејевић Кун урадио је екслибрис за Јосипа Броза Тита. Претпоставља се да је Тито, видећи екслибрисе у књигама краљевске библиотеке Обреновића и Карађорђевића коју је поседовао, пожелео да има и свој. На њему је приказана велика фигура мушкарца са пет малих фигура које чекићима праве ту велику скулптуру (симбол Југославије коју гради пет народа). Кун није потписао своје радове, нити је означио годину. Претпоставља се

да су урађени раних педесетих.

Артур Шопенхауер, познати филозоф, радио је користио екслибрис. Зна се да је његов, али је име аутора непознато. Виктор Иго свој екслибрис је добио на поклон од Аглуса Бовенеа. Прича се да је Иго том приликом рекао да има мало књига и нимало стрпљења да у њих лепи папирине. Постоји и екслибрис Артура Конана Дојла, али се сматра да га није никада ни наручио ни видео, већ да је његова задужбина после пишчеве смрти обележила књиге из библиотеке. Максим Горки је, зна се сигурно, користио свој екслибрис. Све књиге у кући, сада музеју, Карла Густава Јунга имају екслибрис који је урадио Клод Жанер.

Не зна се ко је урадио екслибрис Чарлију Чаплину, нити да ли га је користио. Глумица Глорија Свансон и један од њених мужева Даглас Фербанкс Млађи обележили су књиге да би, ако је веровати препричавањима, тачно знали која је књига чија. Оба се видно разликују, што је можда доказ да су оговарања тачна.

И НА КРАЈУ...

Ово би били само детаљи из историје екслибриса. дуге пет векова. Можда ће некога занимати да постане део ове лепе уметности, било на који начин. Да поновимо, у Југославији успон екслибриса управо почиње.

Соња Ђурић

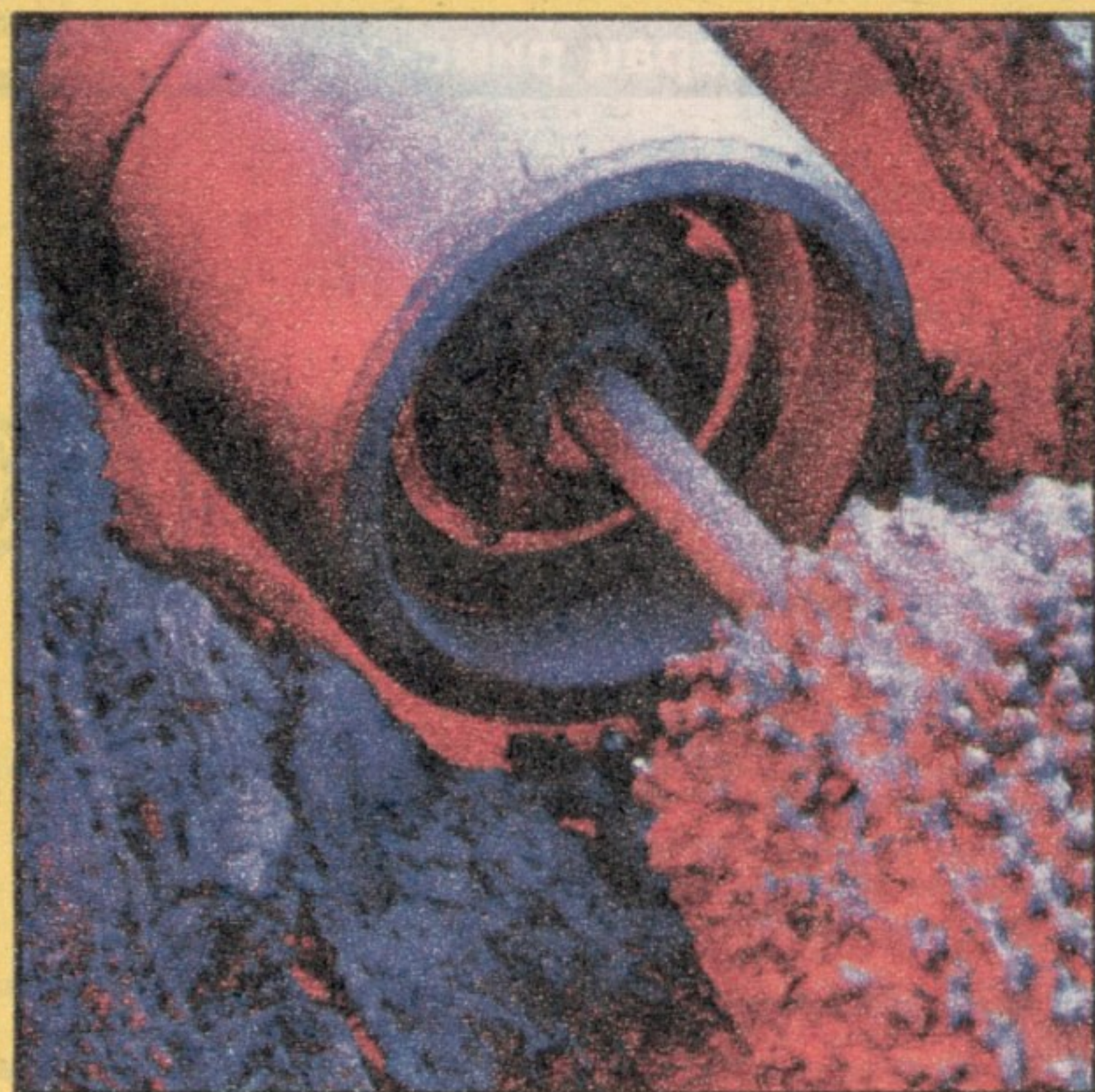
**ХИРУРГИЈА
БЕЗ НОЖА**

ЧИСТАЧ ВЕНА УМЕСТО БАЈ-ПАСА

За само неколико сати микроглодалица је у стању да разбије насlage на зидовима крвних судова и омогући нормалан проток крви у мозгу, срцу, бубрезима...

Мини глодалица, у природи не већа од зрна пиринча (на снимку који видите увећана десетинама хиљада пута) није узета из алата неког прецизног механичара већ из збирке инструмената кардио-васкуларног хирурга. Шта је њен посао? Вртећи се великом брзином усред среде наших вена, она је у стању да оглође насlage масноће и калцијума наталожене на зидове крвних судова који „прљају“ артерије, затим изазивају одумирање ткива и закречење. После њихове акције чишћења успоставља се нормалан проток крви и отклањају поремећаји у органима које је погодила. Ова оштећења крвних судова настају из више разлога: због високог процента холестерола у крви, дувана од кога зидови крвних судова постају нееластични, од алкохола, као последица наследне склоности или високог крвног притиска. Оно може захватити најважније аорте, али и мање артерије различитих органа, на пример бубрега, мозга...

Пре него што је пронађена „чаробна фреза“, кад би се крвни судови зачепили, морало се приступити тешкој операцији премошћавања (бај-паса) које се састојало у томе да се део оштећеног крвног суда замени синтетичким. Од 1990. болест је нападнута изнутра, из артерије: глодалица сведена на хиљадити део милиметра постављена је на врх катетера и увођена у вену десне руке. По-

Не, не ради се о глодалицы која креће да разбија стење, већ о минијатурној фрези усред артерије. Жалосно стање у коме се налази крвни суд зачепљен наслагама масноће и калцијума (артериосклероза) захтева хитно отпушавање. Мали алат вођен микромотором кроз крвне судове врло је ефикасан: лом и мрви пред собом опасне насlage због којих људи старе, а често и умиру

кретана микромотором пела се затим кроз артерију до места где је требало извести одгушење. Неколико малих кругова фрезом и – крв је поново почињала да протиче нормално.

Био је то циновски корак у кардио-васкуларној хирургији. Права револуција. И док је уграђивање бај-паса захтева-

ло од лекара напорну више-часовну операцију, од пацијента снагу да је издржи, плус три недеље боравка у болници, поврх свега и велики рез, а од социјалног одговарајуће трошкове, интервенција фрезом ослобађа вас невоља већ после четири дана проведена у болници не остављајући при том никаквог трага.

**Новости из
медицине**

Слуша- лице одлазе у пензију

Када је крајем 19. века пронађен стетоскоп, лекари су били убеђени да су добили најпоузданије дијагностичко помагало. Али, из света стижу вести да су му дани одбројани. Класичне слушалице ускоро ће бити замењене компјутерским.

Сигурно се сећате „Звезданих стаза“ и доктора Мекоја који је по кожи пацијента превлачио неку електронску нараву са радио-антенама и непогрешиво откривао болест. Тако нешто било је могуће само у научнофантастичном филму.

Али, шкотски истраживачи са Универзитета у Глазгову на путу су да начине сличну нараву која на основу микроталаса људског организма или телесне температуре даје тачне податке о здравственом стању пацијента. Уместо за слушалице, стетоскоп је каблом везан за радио-пријемник који бележи вибрације нашег организма и претвара их

у електричне импулсе, а они се затим читавају на монитору.

– Уколико у организму постоји неко жариште или било

какво оштећење ткива, на том месту убрзава се циркулација, што уређај одмах бележи, убацује у меморију рачунара и упоређује са стандардним подацима. Компјутер брзо и тачно поставља дијагнозу – тврди физичар Дејвид Ленд. – Ми, у ствари, вршимо микроанализу јер наш организам производи таласе велике јачине, али њихова таласна дужина је краћа од телевизијских, чак и када се узбудимо.

КАКО ЈЕ НАСТАЛА

НУЛА

Тај број је ђавоље дело: забрањујемо га!" гласио је пропис који је 1299. године донео Цех мењача из Фиренце у намери да члановима свог удружења забрани употребу нуле. Само, у том тренутку већ је било касно.

Пошто су једном научили да је много лакше када се то што се рачуна записује и при том употребљава и нула, трговце више ништа није могло да натера да престану да користе нулу и арапске бројеве уопште. Јер, с римским бројевима писани рачун био је практично немогућ.

Кад је 32 било 182

Поред оноликих хијероглифа, за нулу нису знали ни стари Египћани који су још две хиљаде година пре Христа смислили знаке за десетице (напокако окренуто латинично слово U), стотине (одраз латиничног слова C у огледалу), хиљаде (цвет лотоса) и тако даље.

У ствари, да би људи овладали писаним рачуном, било је потребно да, осим што су

вавилонски трговци најзад присетили да нулу означе са два паралелна зареза постављена укосу. Први писани трагови потичу тако из времена Александра Македонског, отприлике из 300. године пре н.е.

Све у свему, ма колико значајно откриће била, нула није освојила свет ни брзо ни лако. Упркос томе што су сасвим јасно утврдили појам нуле, старим Грцима на памет није пало да би она могла и

Свет није освојила ни брзо ни лако. Кад је у 12. веку коначно стигла до Европе, прогласили су је за ђавоље дело и забранили

Арапски бројеви у оригиналу, односно онако како се данас пишу. Нула је представљена тачком

открили нулу, измисле и такозвани позициони бројни систем у коме свака цифра има вредност према месту које заузима унутар броја; рецимо, цифра 7 у броју 725 представља 7 стотина, а у броју 72 означава 7 десетица.

Први који су се досетили оваквог начина писања бројева били су Вавилонци, само што су они ствар донекле замрсили јер су за основу узели број 60. У пракси је то изгледало овако: број 32 код њих није био резултат операције $3 \times 10 + 2$ као што је то код нас случај, него $3 \times 60 + 2$.

Мада су знали за нулу, ни они у почетку нису за њу имали посебан знак, него су се задовољавали тиме да на месту које заузима оставе празан простор. Е, сад, мада је то свакако био напредак, овакав начин означавања нуле имао је и озбиљне мане. Између осталог и то што се показало да је често веома тешко разликовати, рецимо, број 11 од броја 101.

Морале су да прођу стотине година пре него што су се

бројчано да се представи. А да ствар буде занимљивија, нумерологија је у старој Атини имала огроман број готово фанатичних присталица. Зато чак ни питагорејци у многобројним истраживањима у области бројева, геометријских фигура, музике и звезда нису набасали ни на шта што би их навело макар на примисао да нула постоји.

А ако су се питагорејци нечим бавили, бројевима и геометријом свакако јесу. Пита-

гора је тако сачинио своју чувену теорему (квадрат над хипотенузом једнак је збиру квадрата над катетама), дакле забразио је у апстракцију геометрије, а да му при том није било ни на крај памети како му у објашњењу можда недостаје неки број: нула, на пример... Питагора, једноставно, није имао појма.

Што се Кине тиче, нула се тамо први пут појавила отприлике у осмом веку и највероватније је „уведена“ из Инди-

је. Древне Маје знале су за нулу коју су означавали стилизованим приказом људског ока, али су се на крају ипак запетљали у коначном рачуну: прихватили су мешовити бројчани систем у коме су се одмах иза јединице налазиле двадесетице, а не десетице, док су за двадесетицама следили резултати математичких операција множења с бројем 360.

Брамагупта, Баскара и Бен-Муса

Математичка нула која означава оно што ми под тим појмом данас подразумевамо настала је, у ствари, у Индији. Одатле потиче и најстарији писани запис сачињен 630. године наше ере, дело староиндијског математичара и астронома Брамагупте (око 598-660). Брамагупта није имао тешкоћа с аритметичком прогресијом и квадратним једначинама, али с нулом богами јесте. До краја живота није успео да одгонетне питање дељења с нулом...

ДАЛ' СЕ МОГЛО И БЕЗ ЊЕ?

Без ње је било немогуће живети? Ни најмање. Хиљадама година људи су се сасвим лепо сналазили и без нуле. Штавише, успели су да створе основе геометрије, аритметике и астрономије, а да и не примете како им ту нешто фали... У ствари, нула је постала изузетно важна тек када су људи измислили позициони систем бележења бројева у коме, идући здесна налево, свака цифра добија вредност према месту које заузима унутар броја; тек тада се, наиме, јавила потреба да се означи упражњено место унутар неког броја.

А што се старих Грка тиче, написаше онолике трактате о геометрији и аритметици, а при том су у свакодневном животу рачунали помоћу каменчића!

難問生師

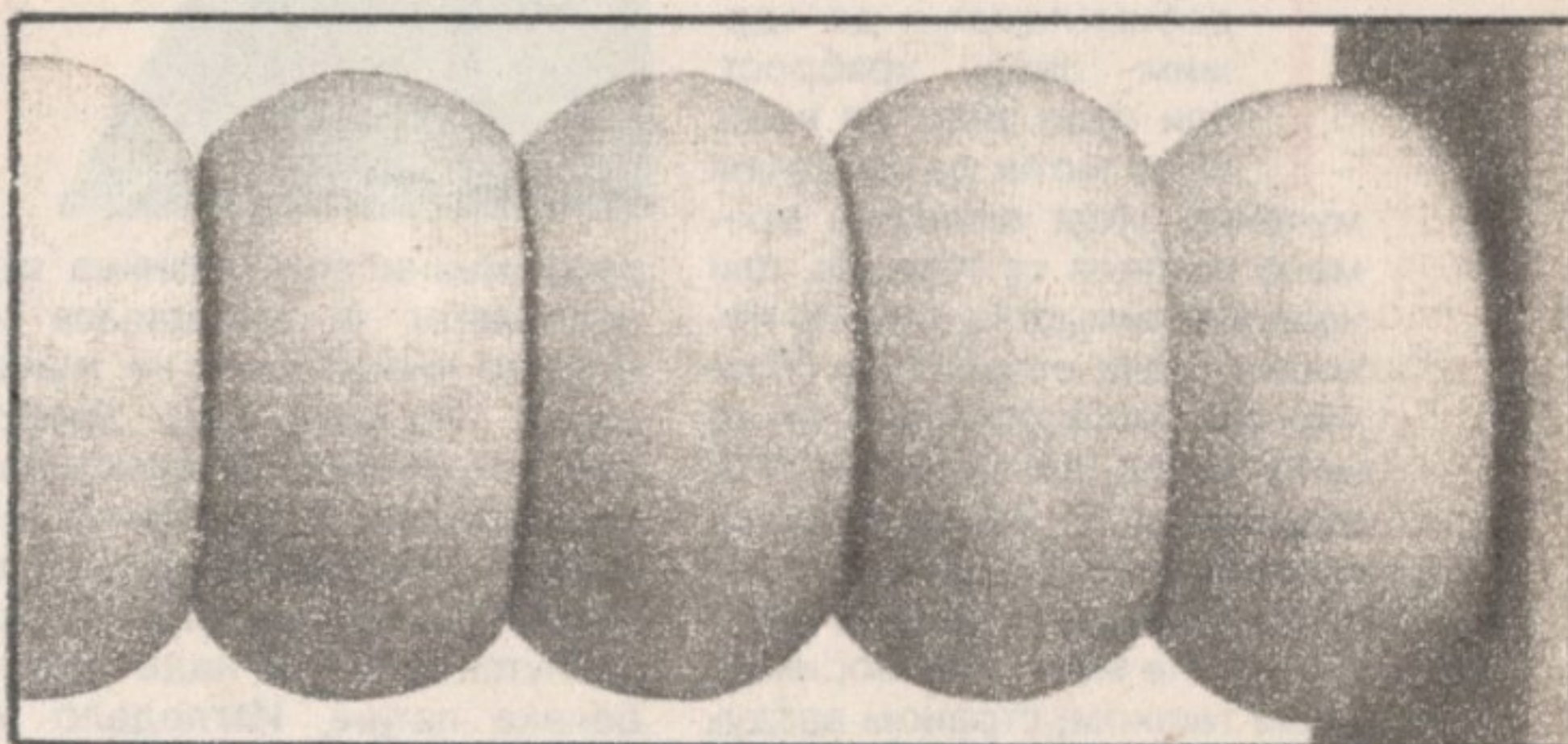
Ни
Кинези
дугу
нису
знали
за
нулу,
али
су
изузетно
вешто
рачунали
на
такозваним
абакусима

ЗАШТО ЈЕ ОКРУГЛА?

По мишљењу неких историчара, нула је таква каква је – округла – по угледу на грчко слово омикрон, почетно слово речи која је у грчком означавала појам ништавила. Биће да ипак нису у праву јер су се најстарији симболи за нулу код Грка веома разликовали међусобно и углавном нису много подсећали на омикрон. Вероватније је да је нула какву данас знамо настала од тачке коју су индијски математичари користили да означе одсуство неке цифре унутар броја.

Што се имена тиче, нула их је имала много. На санскриту су је изједначавали с појмовима „гагана“ (простор), „sunya“ (празнина) и „бунду“ (тачка). Кинези су је звали „линг“, а то је реч којом су некада означавали капљице које се задржавају на предметима након кише. Романски језици дошли су до назива за нулу преко арапског „сифр“, што је у латинском облику постало „zerhugum“, „зефиро“ и најзад, „зеро“. Од арапског „сифр“ води порекло реч цифра, бројка. Ми смо нулу преузели из латинског језика.

А нула од човека је, иначе, човек који ништа не вреди...

трпи промене било да јој се дода или одузме много; заправо, као величину коју ништа не може да измени у њеној божанској бесконачности...

У исто време Европљани су у погледу нуле живели у потпуном мраку. А кад су коначно схватили да постоји, било је то захваљујући „увезеном“ знању. Нула је, наиме, до овог дела света стигла у 12. веку преко Арабије и то са осталим арапским бројевима и такозваним десетним позиционим системом нумерације који је и данас у употреби.

Највећи утицај на европске математичаре имали су преводи дела узбечког математичара Мухамеда Бен-Мусе Хорезмија, званог Ал-Хорезми,

од чијег је имена у средњем веку скован назив алгоритмичари. Ал-Хорезми се, наиме, бавио аритметиком и алгебром.

Па и кад је коначно стигла до Европе, нули су била потребна пуна три века да се ту сасвим одомаћи. Све до 15. века Европљани су напореда употребљавали оба бројчана система, римски и арапски. Присталице првог начина писања бројева звали су се абакисти (по абакусу, рачунаљци коју су користили), а други алгоритмичари. Три стотине година абакисти и алгоритмичари водили су огорчене спорове око тога чији је систем бољи и практичнији. На крају је победио бољи.

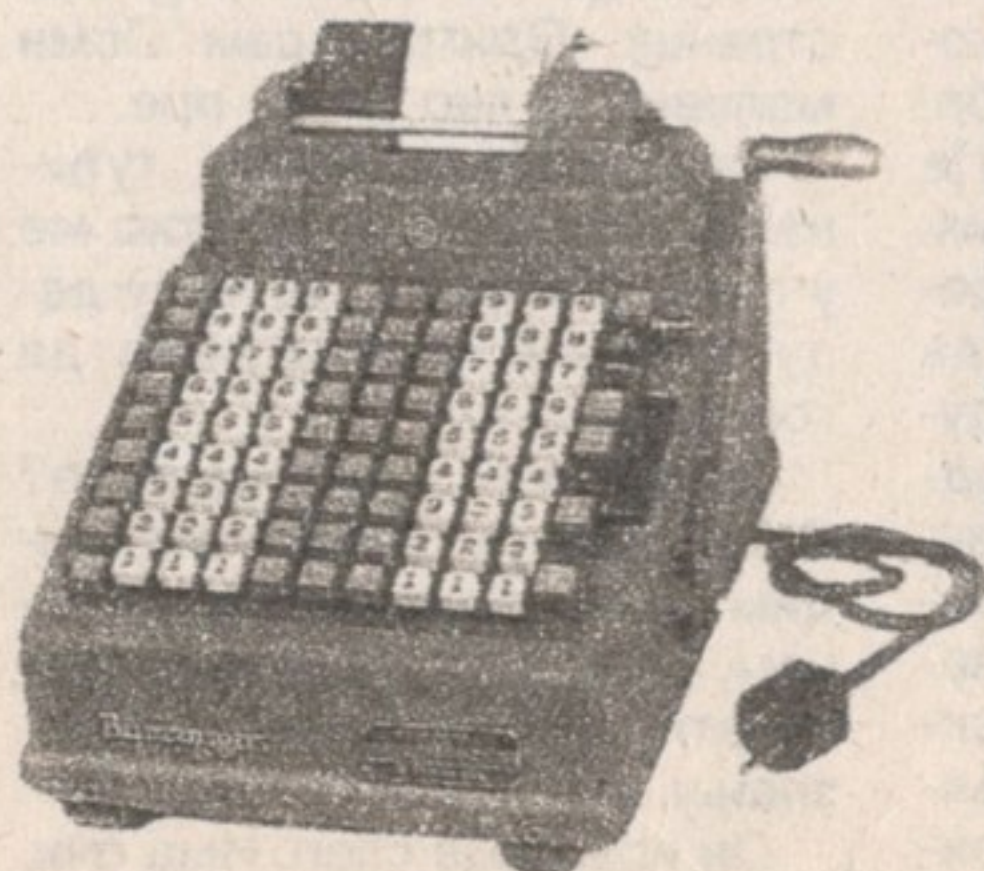
Приредила М. Илић

41 ПОЛИТИКИН ЗАБАВНИК 7. 4. 1995.

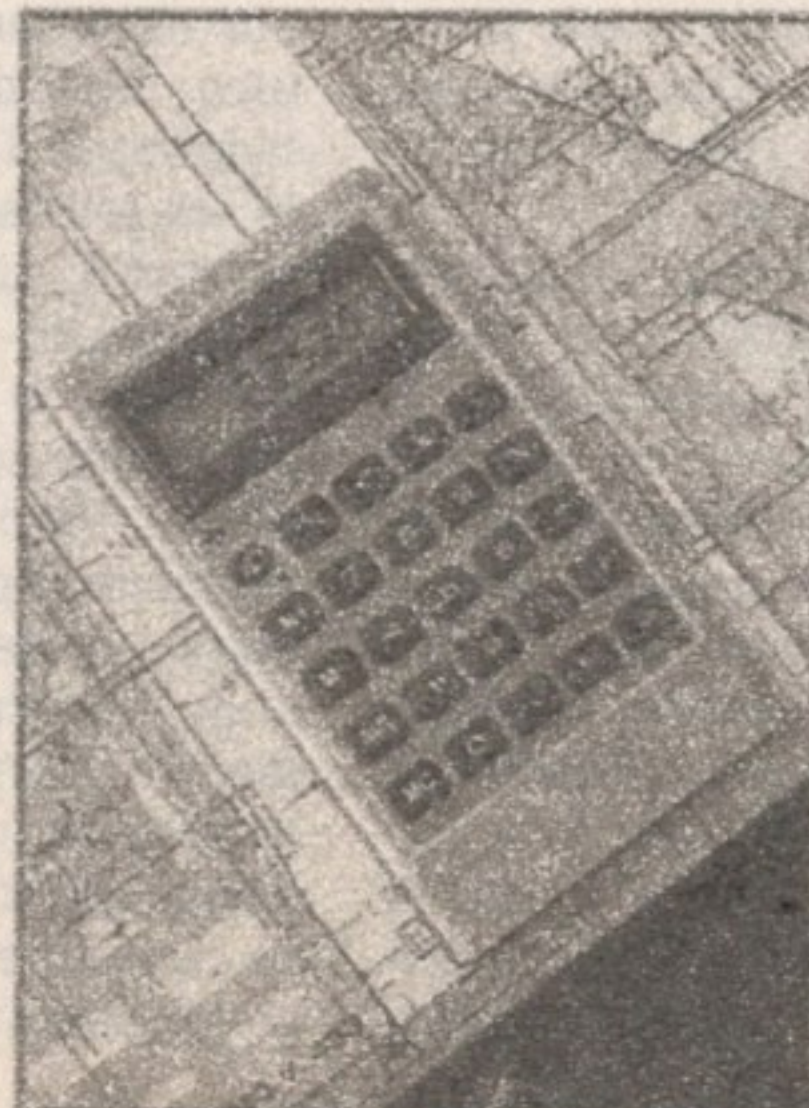

Свако се сна-
лазио како је
знао и умео.
Инке су ко-
ристиле „ни-
пу“, рачуна-
лну начиницу
од низова
разнобојних
конопчића са
чворовима;
чворови су оз-
начавали је-
динице, док
су се десети-
це и стотине
разликовале
по боји и мес-
ту које поједи-
ни конопчићи
заузимају у
низ

Тек у 12. веку његовом земљаку Баскари, највећем средњовековном математи-чару, пошло је за руком да ствар одгонетне једном за-свагда. Баскара звани Ачарја (санскрит: учитељ) најзад је схватио оно што је одавно требало: бесмислено је дели-ти с нулом јер је резултат де-љења ма ког броја с нулом увек једнак бесконачном (изузимајући при том опера-цију дељења 0:0 за коју није успео да утврди коначни ре-зултат). Ачарја нас је задужио као нико утолико што је нулу, односно бесконачно, одре-дио као „величину која не

И,
најзад,
механика:
рачунар
фирме
„Бароуз“,
такозвани
компотометар

Први електронски рачуна-ри појавили су се 1972. године и омогућавали су извођење свега четири основне математичке радње

Уређује
др Зоран Живковић

Трудио сам се да употребим памет и да одржим своју храброст, али сада знам да више нећу моћи да издржим мучење. Моја опажања времена постала су збркана, али ипак мислим да је прошло неколико дана откако сам спознао да своја осећања више нећу моћи да задржим под контролом и да је физички слом врло близу. Више не могу да изведем ниједан већи покрет, не могу да говорим. У овом тешком; страном ваздуху дисање постаје све теже. Кад ми парализа зграби груди, умрећу, вероватно ноћас.

Окрутност туђинаца је префињена, али ипак ирационална. Ако је већ све време намеравао да ме изгладни, зашто једноставно није престао да ми даје храну? Уместо тога давао ми је обиље хране, читава брда тек напупелог лишћа. Само што није било свеже. Било је убрано, мртво. Елемент који нам помаже да га сваримо нестао је. Исто тако сам могао да једем и шљунак. Ипак, било је тамо, мирисало и личило на пупољке и мој апетит није могао да му одоли. Наравно, не одмах. Рекао сам самоме себи; ниси дете да једеш убрано лишће! Али, стомак је јачи од мозга. После извесног времена чинило се да је боље да нешто жваћем, било шта што би могло да умири бол и жудњу у стомаку. И тако сам јео и јео... гладовао. Сада је олакшање што сам толико слаб да не могу да једем.

Иста разрађена, настрана окрутност обележава целокупно његово понашање. А најгоре од свега је управо оно што сам на почетку дочекао с толиким олакшањем и усхићењем. Лавиринт. У почетку, након заробљавања, био сам изгубљен. Са мном је руковао див који ме је и бацио у затвор, чак је и место затвора деловало просто узнемирујуће. Чудан, гладак,

закривљени зид-таваница од непознатог је материјала и његове линије мени не значе ништа. И када сам, усред свег тог непознатог простора, био подигнут и спуштен у лавиринт, препознатљив, чак и познат лавиринт, био је то тренутак снаге и наде након велике патње. Изгледало је прилично јасно да сам стављен у лавиринт због тестирања или истраживања и да је учињен први корак ка комуникацији. Покушао сам да сарађујем на сваки начин. Али, дуго времена нисам могао да верујем да је намера тог створа разговор.

Он је врло интелигентан, то потврђује безброј доказа. Обоје смо интелигентна бића, обоје смо градитељи лавиринта. Сигурно ће бити лако научити да се разговара! Само када би то туђинац желео! Али, није то. Не знам какве лавиринте гради за себе. Они који је саградио за мене били су средства за мучење.

Лавиринти су били, као што сам рекао, у основи познатих врста иако су зидови од непознатог материјала, хладнијег и глаткијег од печене глине. Туђинац је оставио гомилу убраног лишћа на крају сваког лавиринта, али не знам зашто. Можда је то ритуал или сујеверје. Први лавиринт у који ме је ставио био је за бебе, кратак и једноставан. Други је био нешто сложенији, сасвим погодан за умирујућу, отворену изјаву коју сам желео да дам. И био је ту, на крају, дугачак лавиринт са седам ходника и деветнаест спојева, који је сасвим добро пристајао уз малувијски начин, заправо уз готово све неоекспресионистичке технике. Била су потребна одређена прилагођавања у односу на пои-

мање простора тог туђинаца, али се одређени квалитет креативности појавио управо из тих прилагођавања. Напорно сам радио на проблему тог лавиринта планирајући целу ноћ, поново замишљајући везе и просторе, замке и застајкивања, неправилан, непознат па ипак прекрасан правац. Истините трке. Идућег дана, када ме је туђинац сместио у дугачак лавиринт и почео да ме посматра, извео сам у потпуности Осми малувијски.

То није била савршена представа. Био сам нервозан, а просторно-временски параметри били су тек приближни. Али, Осми малувијски може проћи у најгрубљем извођењу, у најсиромашнијем лавиринту. Развијања у деветом везању у ланац, где се тема „облака“ јавља тако чудесно преведена у древни спирални мотив, неуништиво су лепа. Видео сам како их изводи једна заиста стара особа, толико стара и толико укочених зглобова да је могла тек назначити покрете. Сви који су то гледали били су необјашњиво дирнути. Нема пламенистије изјаве о нама самима. Изводећи то, био сам толико понесен снагом покрета да сам заборавио да сам заробљеник, да ме посматрају очи странца. Одирао сам Осми малувијски као никад пре.

Када је било готово, туђинац ме подигао и сместио ме у први лавиринт – за малу децу која још нису научила да говоре.

Да ли је то било намерно? Сада, кад је свему крај, видим да нема начина да то сазнам. Али, врло је тешко приписати његово понашање незнању.

Он ипак није слеп. Има очи, препознатљивије очи. Прилич-

но су сличне нашим очима тако да мора да види слично нама. Има уста, четири ноге (може се кретати на две), има руке способне за примање... Упркос свом дивовском расту и чудном изгледу, као да се физички мање разликује од нас него риба. Па ипак, рибе се окупљају у јата, играју и на свој глупи начин разговарају!

Туђинац још ниједном није покушао да разговара са мном. Био је са мном данима, посматрао ме, додиривао. Сви његови покрети били су с неком намером, али не комуникативни. Очигледно је то створење усамљеник потпуно заокупљен собом.

Тиме би тешко могла да се оправда његова окрутност.

Још у почетку приметио сам да с времена на време помера своја чудна водоравна уста у низу прилично финих узастопних покрета као када неко једе. Најпре сам мислио да ми се руга. Онда сам се питао да ли покушава да ме наговори да једем храну која не може да се свари. И најзад, да ли се можда споразумева уснама. Чинио је то језиком кратким и неспретним за неког ко је тако добро „опремљен“ рукама, стопалима, савитљивом кичмом и свим осталим. Али, у томе је можда била његова настраност, мислио сам. Проучавао сам покрете његових усана и покушао да их спонашам. Није обратио пажњу. Погледао ме и отишао.

У ствари, једини несумњив одговор који сам добио од њега био је на жалосно ниском нивоу. Мучио ме притискањем дугмади, као и обично једном дневно. Трпео сам то прилично стрпљиво првих дана. Ако бих притиснуо једно

дугме, у ногама би ми се јавио гадан осећај, ако бих притиснуо друго, добио бих одвратну куглицу осушене хране, а ако бих притиснуо треће, ништа се не би догодило. Наравно, да бих показао своју интелигенцију, требало је да притиснем треће дугме. Али, изгледа да га је моја интелигенција раздраживала јер је после два дана склонио треће дугме. Нисам знао шта је тиме покушавао да добије или постигне, осим чињенице да сам његов затвореник, и то поприлично мањи од њега.

Када сам покушао да оставим дугмад, физички ме примораво да се вратим. Морам седети тамо, притискати дугмад, примајући казну од једног, ругање од другог. Намерна чудовишност ситуације, неиздржива тежина и густоћа овог ваздуха, осећај да сам стално под присмотром, све то довело ме у стање које ми и не умемо да опишемо. Најсличнија ствар с којом бих могао да то упоредим јесте задњи интерлудијум у „Сну о десет врата“ када су сви лажни путеви затворени, а игра се

ужари док стравично не експлодира у вертикали. Не могу рећи како сам се осећао, али било је мало налик на то. Ако ме стопала још једном запеку или добијем још једну грудву покварене хране, заувек ћу отићи у вертикалу... Ишчупао сам дугмад из зида (отпала су оштрим трзајем, као цветни пупољци), положио их на сред пода и по њима обавио нужду.

Туђинац ме одмах подигао и вратио у мој затвор. Схватио је поруку и понео се сходно њој. Али, колико је прими-

тивна та порука морала да буде! Идућег дана ставио ме поново у собу с дугмадима, она су поново била тамо, као нова, па сам опет морао да бирам најразноврсније начине кажњавања за његову забаву... Дотад сам говорио себи да је створење туђинац и да ме, према томе, не може разумети. Можда његова интелигенција није иста као наша и тако даље. Али, од тада знам да је, иако је све то можда истина, туђинац несумњиво окрутан.

Када ме је јуче ставио у децији лавиринт, нисам могао ни да се померим. Моћ говора готово сасвим је нестала (ово наравно плешем у свом уму: „најбољи лавиринт је ум“ каже стара пословица) и једноставно сам тамо чукао, сасвим тих. Након извесног времена поново ме извадио, и то нежно. Његово понашање је крајње окрутно. Ниједном ме није грубо додирнуо.

Ставио ме у затвор, закључао врата и напунио корито нејестивом храном. Стајао је на две ноге и посматрао ме.

Његово је лице врло покретљиво, али ако говори лицем не могу да га разумем. То је језик превише непознат и за мене. А његово тело увек је покривено незграпним, повезаним прекривачима, као у старог удовца који је пристао на заклетву ћутања. Али, већ сам навикао на његову величину и угласти положај његових удова који су, чини се, на почетку изрицали сталан ток неразумљивих и погрешно наглашених фраза, као у стравичном, бесмисленом плесу имбецила, док нисам открио да су то били покрети са строгим наменом. И видео сам нешто иза тога, у његовом положају. Није било речи, а ипак је постојала комуникација. Док је стајао, посматрајући ме, видео сам јасно љуту ожалостљеност – јасну попут Сембријског става. Иста опуштена непокретност, повијеност и доказивање пораза. Ниједном се није појавила чиста реч, а ипак ми је говорио да је испуњен срдбом, сажаљењем и нестрпљењем. Рекао ми је да му је већ доста тога што ме мучи и да жели да му помогнем. Сигуран сам да сам га разумео. Покушао сам да му одговорим. Покушао сам рећи: „Шта хоћеш од мене? Реци ми само шта то хоћеш“. Али, био сам преслаб да бих јасно говорио и није ме разумео. Никад ме није разумео.

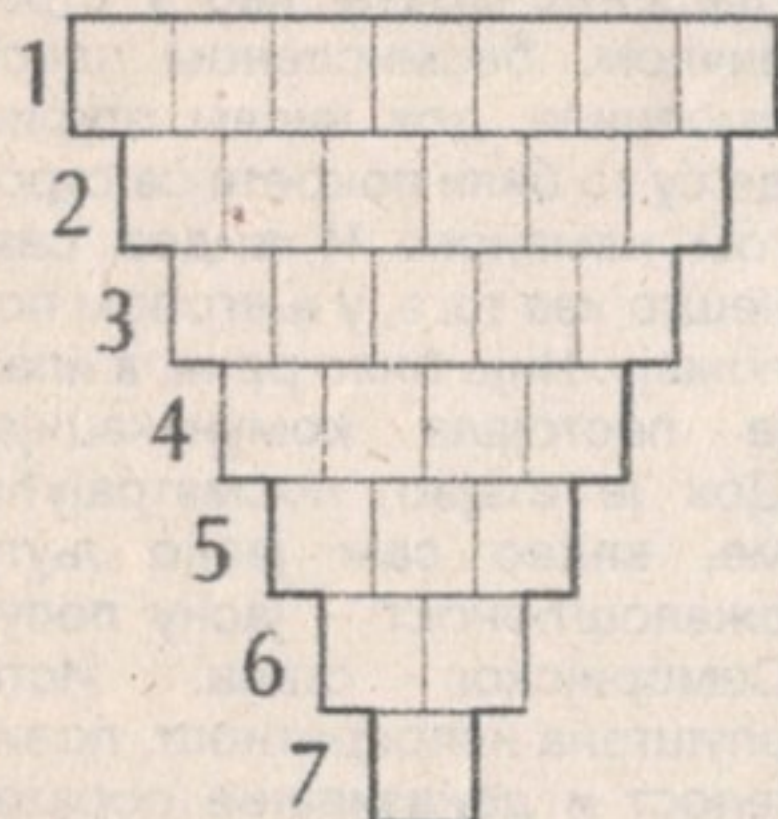
А сада морам да умрем. Без сумње ће доћи да ме посматра како умирем, али неће разумети игру коју играм умирући.

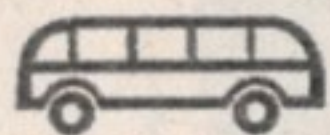
Илустровао Добросав Боб Живковић

						АУТОР: МАКС	СТУПИТИ У БРАК	★	ТАНТАЛ	ЕЛЕКТ- РОН	★	ПРГАВ- ЦИ	ОПШТИ ТРГОВ. РАЧУН (скр.)	ЛОВАЦ У ШАХУ	★
						★									
						ГРЧКО СЛОВО				БАШТА ВРСТА КОМАРАЦА				ДИНАР ГЛЕ ЕВО, ЕТО	
						Н. Л.			ОБЛАСТ У СЗ АФРИЦИ						
						ОЧЕКИ- ВАЊЕ			НОРЕПЛО- ВАЦ ЦЕМС				НОБЕЛИ- ЈУМ ЗНАЈА УДАВКА		
СПОРТОВИ	РАКАР	ГРАД У БЕЛГИЈИ (ИТЕФИТ)	МЕТАР	ПЕВАЧИЦА УКРАДЕН	ЧЕОНА КОСТ (МИ.)	КАМЕНЕ КЛУПЕ УЗА ЗИД ШЕЌЕР						БИТКА ГЛУМАЦ РАЈАН			
★											ИСТА СЛОВА ДЕО ПУТА			КЕЛВИН ★	
РЕДИТЕЉ ПОДАН- СКИ			КРИК ★						ГЛУМИЦА УГЛАНСКИ ★						
ОМЛАД РАДНА БРИГАДА (скр.)				СЕЋИ НОЖЕМ МОЧВАРА									ЕНЕРГИЈА ЈЕЗЕРО У КАНАДИ И САД		ОСТРВО НА ЈАДРАНУ
БОР		МОРСКА РИБА (скр.) ПИСАЦ АНДРИЋ						ЛОРНЕТ (скр.) СРЕМСКА МИТРОВИЦА							
★								БУК НА ВОДИ				ЗВЕР ИЗ ПОРОДИЦЕ МАЧАКА ЛИТАР			
МАШИНА ЗА ЦРТАЊЕ НОТНИХ ЛИНИЈА							ЕТИЧАР								

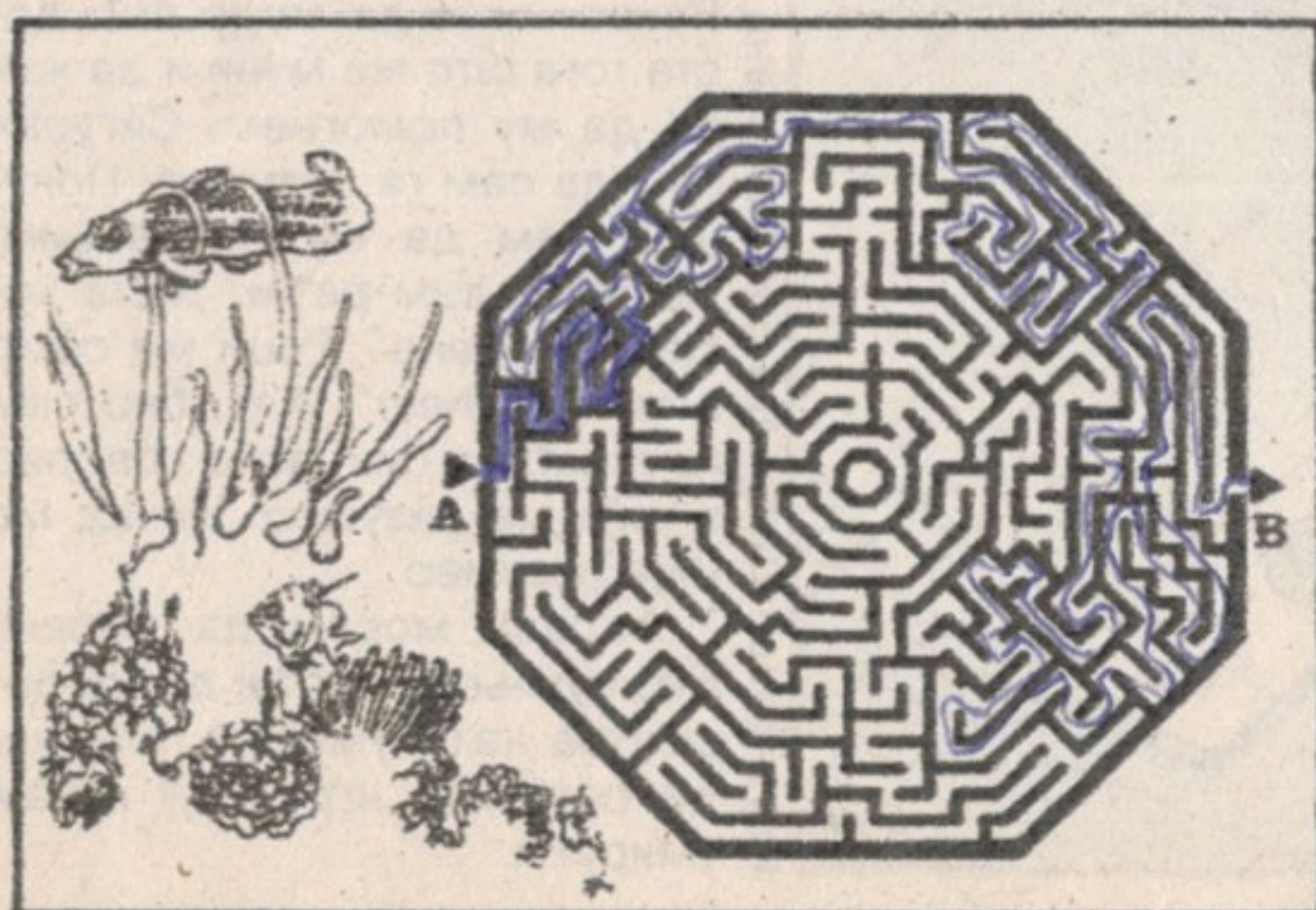
КЛИН

1. Аутомобил за већи број путника; 2. Дан у недељи; 3. Река у Срему и Славонији; 4. Потпорањ; 5. Део тела, бутина; 6. Варош у Тамнави; 7. Први сугласник нашег писма.

ЛАВИРИНТ

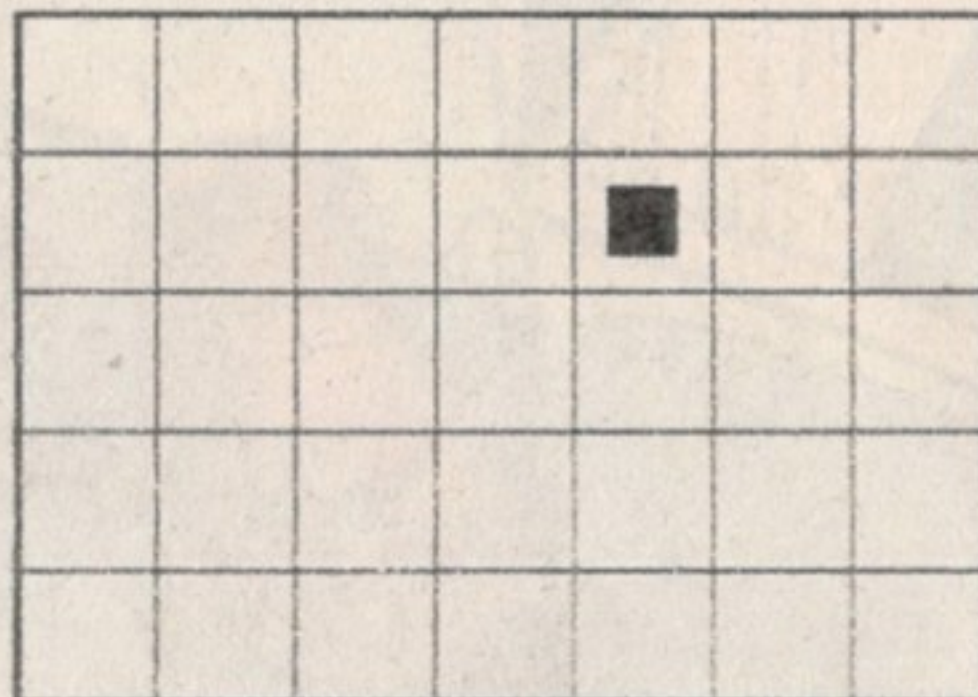

МИНИ МОЗАИК

На слици је амерички глумац и редитељ. Његово име и презиме комбинујте са речима из пописа тако да добијете исправну укрштеницу.

ВАТИКАН, ЕРАВА, ЕТАР, ИВАНОВА, КОМ, НАРАМАК, ОТАВА, РА, РАНАК, САТАР, ТРИНА.

КЊИЖЕВНИ АНАГРАМ

РАТ У ИМЕ КРСТА

ИНДИРЕКТ

Крема за лице и ... (2,4)

МАГИЧНИ ЛИК

ВОДОРАВНО И УСПРАВНО: 1. Опоначатељ, фалсификатор; 2. Чувена слика Леонарда да Винчија (слика лево); 3. Уводитељ иновација; 4. Плафон од дасака; 5. Стрип јунак Магнуса и Бункера (слика десно).

А, ВА, ВА, ЗА, И, И, ЛАН, ЛИ, МИ, МО, НА, НИ, НО, ТА, ТА, ТОР, ТОР, ФОРД, ЦА.

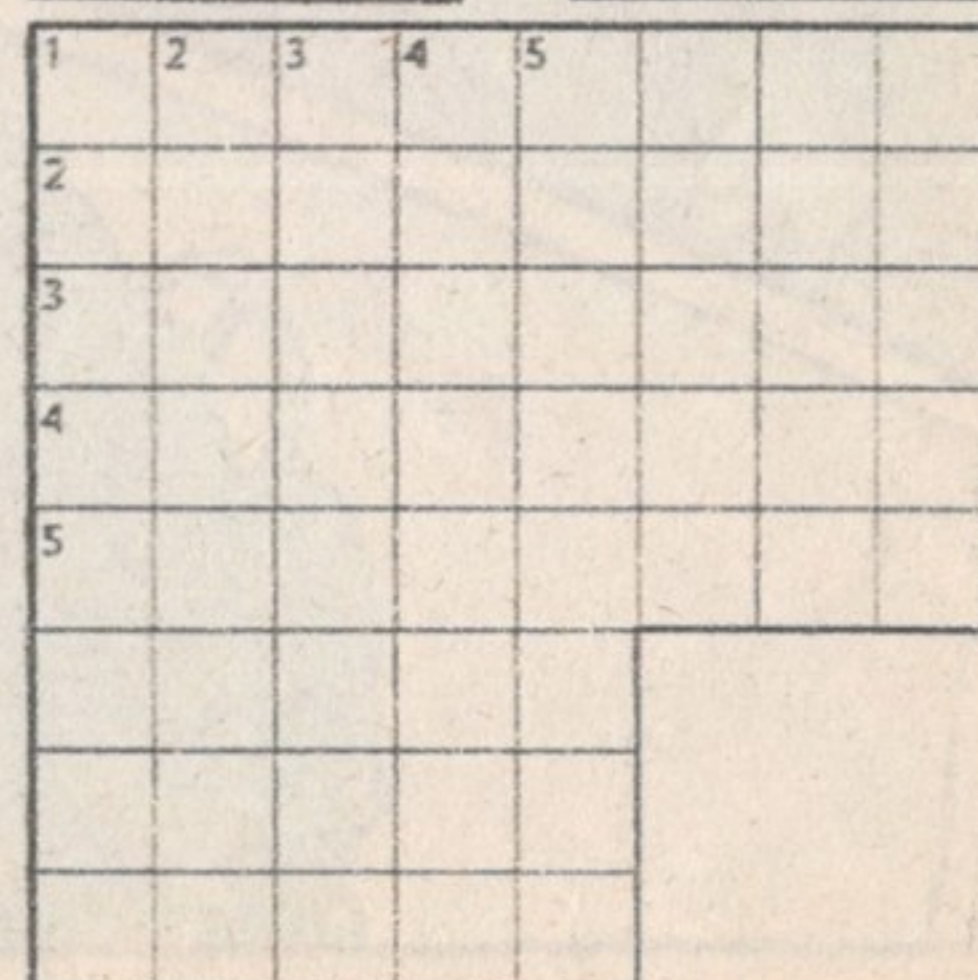

ФОТО РЕБУС

БЛИСКИ СУСРЕТИ

У овом задатку треба да погодите да ли је двоје познатих људи живело у исто време.

1. Марија Калас и Јадранка Јовановић
2. Ханибал и Јулије Цезар
3. Хенри VIII и Елизабета I
4. Ђузепе Верди и Бетовен
5. Клерк Гебл и Ричард Гир
6. Бранко Радичевић и Јован Дучић
7. Мартин Лутер и Мартин Лутер Кинг
8. Никола Тесла и Александар Волта
9. Фредрик Шопен и Жорж Санд
10. Џим Морисон и Мадона

Избациће уљеза

5 10 25 50 100

ОСМОСМЕРКА

У осмосмерци пронађите презимена 33 кошаркаша који су ове године играли у неком од клубова Прве лиге. Неискоришћена слова, читана редом, дају име и презиме кошаркаша "Партизана".

БАБИЋ, БЕГИЋ, БРКИЋ, ВУЈЧИЋ, ВУЈСИЋ, ИСАИЛОВИЋ, КАРАЏИЋ, КОВАЧ, КОНРАД, КУСМУК, МИНИЋ, МУГОША, НИКОЛИЋ, ОЦОКОЉИЋ, ПЕТРОВИЋ, ПОПОВИЋ, РЕБРАЧА, РИСТИЋ, САРАЈЛИЋ, СВИЛАР, СИМИЋ, СРЕТЕНОВИЋ, ТИМОТИЋ, ТОПАЛОВИЋ, ТОПИЋ, ТОРБИЦА, ЂУРЧИЋ, ЦВЕТКОВИЋ, ЦВРКОТА, ШИЛОБАД, ШИЉАК, ШОЈИЋ, ШУНТИЋ.

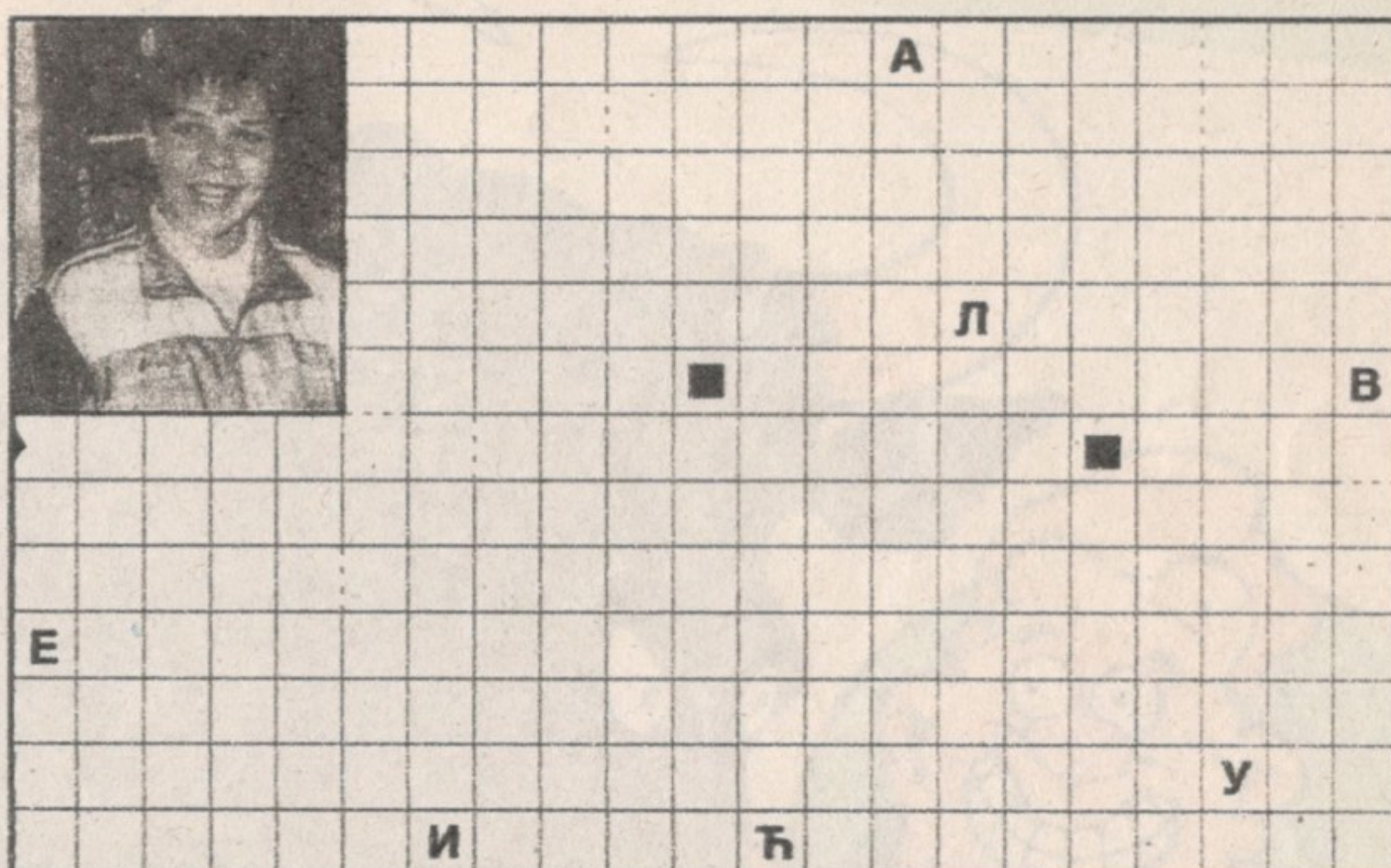
Ђ	И	С	И	Ј	У	В	Ђ	И	К	Р	Б	Н	И	С	Ш	Ђ
И	Ђ	Ђ	И	М	И	С	Ђ	И	Ч	И	Ј	У	В	У	К	И
В	И	О	У	Л	Ш	И	Љ	А	К	Ђ	С	И	Н	Л	А	В
О	Ј	В	Г	Ј	Р	В	И	Ч	О	И	Ђ	Л	Т	Т	Л	К
Л	О	О	А	Е	О	Ч	А	Л	Љ	О	А	И	Н	И	У	Д
И	Ш	Р	М	К	Б	Р	И	О	О	Р	Ђ	Ч	В	М	Ђ	А
А	А	Т	Т	И	Б	Ђ	К	Ђ	И	Б	А	Б	С	О	Ч	Р
С	Р	Е	Т	Е	Н	О	В	И	Ђ	В	А	У	А	Т	П	Н
И	В	П	Р	А	Ц	И	Б	Р	О	Т	К	Д	Ђ	И	П	О
Ц	В	Р	К	О	Т	А	Ђ	К	А	Р	А	Ц	И	Ђ	Р	К

УКРШТЕНИЦА ЗА СТРЕЉИВЕ

У смеру стрелице упишите име и презиме наше младе тенисерке са слике, а укрштеницу даље решавајте распоређујући речи из пописа. Потребно је уцртати и црна поља која су распоређена несиметрично и има их укупно 30.

ВОДОРАВНО: АКРОНИМ, АЛА, АЛАН ЛАД, АЛУР, АСР, АТК, АЋИМОВИЋ, АУРАРИ, ВЕДРО, ВИ, ВИНОТОЧА, ГОСТ, ДЕРАН, ДК, ЕКА, ЕЛАН, ИА, ИКАД, КАПЕТАНОВА КЋИ, ЛИТИ, МАРТА, МАФИЈАШИ, НАОЧИТОСТ, НКОНО, ОБРИЋ, ОСЕ, ПЛАВИ КИТ, ПЛИН, РИНТАТИ, РИ, РОЗА МОТА, РТИ, САЊАРКА, СКУТИ, ТАКО, ТАСО, ТОЛИСА, ТРАН.

УСПРАВНО: АВ, АКЛ, АМО, АН, АНИН, АСО, ВАНЕСА, ДАШТАТИ, ДРАГАН НИКОЛИЋ, ЕТЕЛ, ЗАСТОЈ, ИАР, ИВО АНДРИЋ, ИДА, ЈОВИНА, КА, КАМИТИ, КАУР, КБ, КЛЕР, КОЛО, КОЧИНА, ЛИЦИТАРКА, МЕТОДА, МНА, МС, НАЛ, ОЛИВИЈА, ОНК, ПОСАО, ПРОФИТИРАТИ, РА, РУТ, СНИ, СТРАСТИ, ТА, ТАНЕР, ТАПЕТАР, ТОТЕМ, ТРАВАРИ, ЋАКОВ, УТАНАЧЕЊА, ЧИЛО.

ИСПУЊАЉКА

1						
2						
3						
4						
5						
6						
7						

Од почетка линије до друге линије (четири слова): 1. Аутомобилист, Ајртон; 2. Писац, Жип; 3. Сок од наранџе; 4. Драго; 5. Име писца Твена; 6. Име шахисте Евеа; 7. Међаш на њивама.

Од прве линије до краја lika (четири слова): 1. Наклоност, хатор (тур.); 2. Град на Азурној обали; 3. Напад, навала; 4. Мужјак овце; 5. Коминин друг из тв-серије; 6. Мушко име; 7. Грчки бог рата.

Кроз цели лик: 1. Члан сената; 2. Религиозна жена; 3. Савијен врх опанка; 4. Име хумористе Илића Минимакса; 5. Женска племићка титула; 6. Мудра изрека; 7. Звезда у сазвежђу Шкорпије.

У означеним пољима добићете име и презиме певачице са слике.

РЕШЕЊА СЕ НАЛАЗЕ
НА СТРАНИЦАМА "МАЛЕ ПОШТЕ".

СПАСИТЕ

ЧУДОВИШТА!

И на само помињање Шпаније човек помисли на вино, гитаре, фламенко, кориду, на витка, као струна затегнута тела тореадора и захуктале, разбеснеле бикове који силовито јуришају у смрт. И зато чудно звуче вести које стижу из земље у којој је убијање ових животиња нешто најобичније а које казују да се у Шпанији последњих месеци води жесток рат за спасавање 97 бикова. Да су у питању прави, расни, то би и могло да се разуме, али реч је о огромним, црним статуама од челика.

Ко то, и због чега, јуриша на челичне грдосије и диже на узбуну целокупно ста-

Уместо да се, као што је ред, у борбу с биковима упусти с мачем у руци, министар јавних радова на њих јуриша витлајући прописима

новништво Шпаније? Државни службеник који маше прописима.

Замешатељство је почело још 1957. године када је компанија „Осборн“, један

од најпознатијих шпанских произвођача шерија и брендија, дуж друмова почела да поставља статуе бикова високе седам метара а зарад побољшања продаје свог пића под именом „Ветеран“. Држава није имала ништа против. У међувремену, бикови су нарасли и отежали: уместо седам постали су високи тринаест метара и тешки четири тоне. До 1964. године постављено је 500 металних грдосија које су постале део шпанског фолклора. Узбуна је настала оног часа када је министар за јавне радове Хосе Борељ обзанио доношење закона о уклањању свих реклама дуж путева са образложењем да скрећу пажњу возача и угрожавају безбедност у саобраћају.

То што ће разни панони бити уклоњени никог није посебно узбудило, али што је иста опасност запретила и металним биковима, јесте. За многе Шпанце они нису само обична реклама него много више од тога, па су министрову одлуку доживели као праву трагедију. У све су се, наравно, сместа уплели радио, телевизија и штампа. Једни су почели да сакупљају потписе за помиловање бикова, други су расписивали конкурсе за најбоље образложене захтеве за спас грдосија.

Док је „Осборн“ покушавао да се „нагоди“ са Министарством нудећи да са спорних реклама уклони натпис „Ветеран“, организација „Отворена Шпанија“ припремила је и издала књигу фотографија „Осборнових“ бикова уз све неопходне податке о њиховој историји. А један од најпознатијих режисера Бигас Луна понудио је да све челичне бикове прими на своју фарму у близини Барселоне.

За разлику од њега, министар Борељ није показао ни трунке разумевања: не само што је потпуно занемарио чин добре воље коју је „Осборн“ показао уклањањем рекламног натписа, него је одлучио да компанију, због недовољне брзине, казни са милион пезета. Ова одлука је само долила уље на ватру. „Осборн“ се жалио суду у који су сада упрти погледи целе Шпаније.

Питање „бити ил' не бити“ јесте да ли су челични бикови само врста рекламног панона или су уметничка дела – с обзиром да их је начинио чувени дизајнер Маноло Прието – и симболи земље фламенка? Јавност је, наравно, уз адвокате одбране. Тврди да бикови никоме не сметају и да су се потпуно уклопили у шпански пејзаж те, према томе, не могу да узнемиравају возаче. За целу узбуну крив је наравно министар који због слепог придржавања закона не види даље од носа и не схвата да, дирајући у металне бикове, дира заправо културну баштину. А то је, разуме се, чист „злочин“.

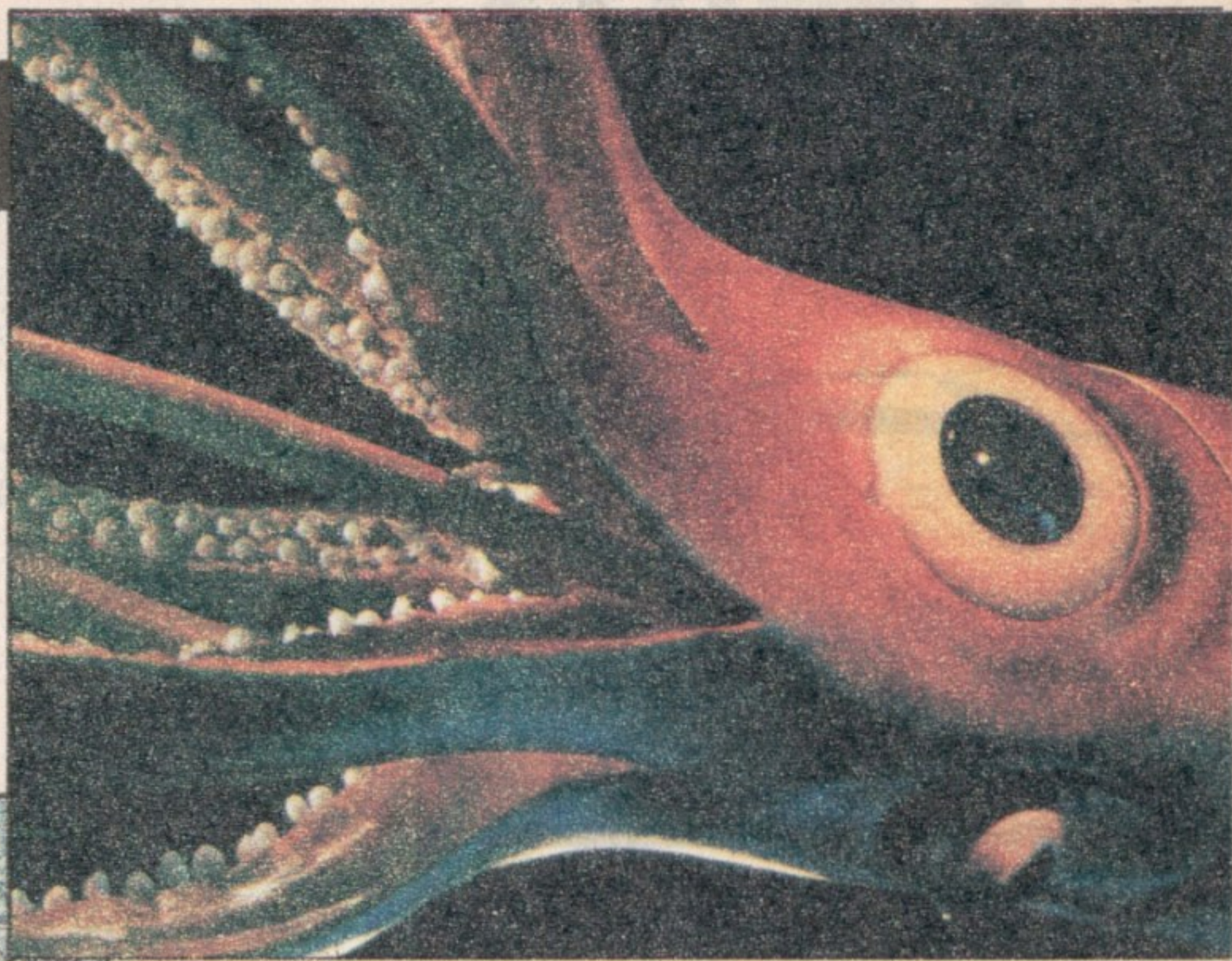
Министар, наравно, одбацује ове оптужбе као смешне, али се притисак на њега не смањује. „Шта би свет рекао кад би Французима пало на памет да сруше Ајфелову кулу само зато што је својевремено подигнута као реклама за Светску изложбу?“ пита уводничар угледног листа „Камбио 16“ и наставља: „Ви, господине министре, желите да убијете 90 бикова једним ударцем и то без борбе и без имало елеганције седећи у удобној фотељи из које машете монструозним декретом!“

У немилосрдном рату између јавности и министра по страни нису остали ни узгајивачи бикова и тореадори: и они су листом стали на страну бикова... Па кад је тако, ваљда је јасно ко је у праву.

ЛОВ НА ЦИНОВСКУ ЛИГЊУ

Да ли постоје
морске але?

Очи величине
тениских
лоптица,
стакласте и
злокобне, делују
заstraшујуће

Мањи
примерци
случајно
залутају
у
рибарске
мреже.
То
су
лигње
дужине
до
три
метра

Да
ли
постоји
морска
неман
која
као
од
шале
пипцима
повуче
брод
на
дно?

**Клајд Ропер има
само једну же-
љу: да открије
оно за шта се
знало али се до-
сад ретко виђа-
ло у природи**

Да ли је Клајд Ропер поставио себи задатак сличан оном капетана Ахаба који је трагао за великим, белим китом – Моби Диком у делу Хермана Мелвила? Некадашњи трговац јас-тозима на велико, Ропер је тек у другој половини свога живота – сада има 56 година – завршио факултет и почео да се бави бескичмењацима.

Последњих година Ропер има само једну жељу: наћи се очи у очи са морским мекушцем *Achiteuthis longima-*

pus, посебном врстом циновске лигње.

Ови бескичмењаци, бар они дивовских размера, прилично су ретки. Догоди се да се у рибарским мрежама нађе понека лигња, али то су махом мањи примерци.

У чувеном Смитсонијан институту у Вашингтону чува се лигња дугачка „само“ 2,7 метара и тешка око 220 килограма. Нађена је насукана у близини острва Плам у држави Масачусетс.

О овој морској немани углавном постоје само приче. На неким гравирама из прошлог века те але се виде како својим циновским пипцима нападају једрењаке и одвлаче их на дно мора.

Има ли, ипак, поузданијих доказа о њиховом постојању?

У поглављу посвећеном највећим бескичмењацима „Гинисова књига рекорда“ педантно бележи највеће лиг-

ње. Пише да је највећи од свих бескичмењака атлантска лигња, а највећи примерак откривен је 2. новембра 1878. насукан на обали залива Њуфаундленд у Канади. Била је та ала дугачка 16 метара и 70 центиметара – од чега је на главу и труп отпадало 6 метара – а тешка две тоне.

Годину дана раније код Новог Зеланда је нађен *Achiteuthis longimanus* укупне дужине 17,37 метара (15 метара била је дужина кракова). Не пише једино како то да ти примерци нису сачувани.

Клајд Ропер нема само намеру да се суочи са тим огромним мекушцима. Он жели да открије и њихово станиште. Како каже, та морска чудовишта закон су међу подводним светом. Као од шале савладаће и највеће рибе, туну или морског пса. „Пољубац смрти“ немогућ је једино у сусрету са појединим врстама китова, плавим или глава-

том уљешуром. У борби циновских мекушаца са овим морским сисарима китови углавном излазе као победници.

Како то да китови знају станишта великих лигњи, а људи им још нису ушли у траг? То јесу чудесна бића која пливају и преко 30 километара на сат и остављају упечатљив утисак. Очи су им величине тениских лоптица, пипци тако моћни да уништавају све пред собом. И поред свега, вајка се Ропер, чудно је да се у последње време – не рачунајући открића забележена у прошлом веку – нико од научника који проучавају подводни свет није суочио ни са једним примерком.

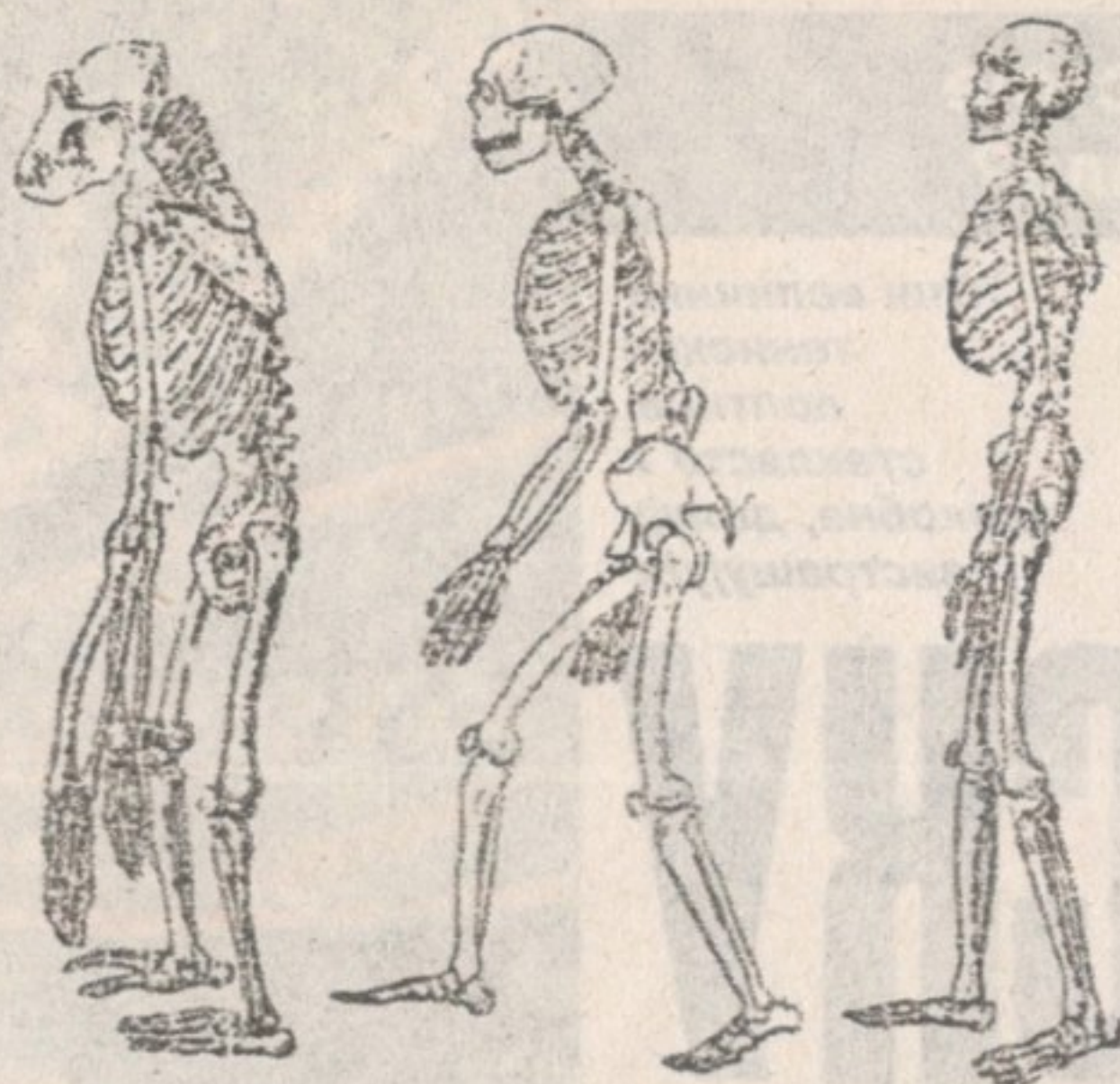
Док неко не улови лигњу дива, или је, као што је Роперова намера, не сними подводном камером, те морске немани голицаће људску машту.

В. С.

Уређује: Вито Недељковић

Илустровао: Љубомир Милојевић Љубац

Прва, друга и трећа фаза еволуције човека.

ма већине антрополога, сматра се да је човек настао и да води порекло од посебне, давно изумрле врсте човеколиких мајмуна. Развојем који је текао у три фазе (1. животињска, 2. прелазна и 3. хумана) доживео је прелаз из животиње у човека. Колико је ово био дуготрајан и временски скоро несхватљих процес, довољно говори податак да је за прелаз из једне фазе у другу потребан низ од преко 400.000 генерација. Наравно, и ово је само претпоставка антрополога.

У првој (животињској) фази човеколики преци, тада потпуно животињска бића, усмерени су на савладавање усправног хода који постижу у другој фази, па се она зато и назива прелазна (од животиње у човека). Трећа (хумана) фаза одликује се очигледним физичким променама, увећањем запремине мозга и слично. У овој фази наш прапрапредак оставља чак и неке трагове своје културе (пећински цртежи). Од ове последње фазе до данашњег изгледа човека протекло је неких 100.000 година.

Ово би у основним цртама било све о настанку и развоју човека и, по антрополозима, око ове теорије непотребне су расправе са теолозима. Ови ипак сматрају да су и те како потребне и о настанку живота и постанку човека износе своју теорију.

Ни Библија, кажу, на ово питање не гледа тако једнострано као што се обично мисли. У њој се такође тврди да је постојао извесан редослед појаве живих бића и да се животињски и биљни свет није појавио одједанпут овакав какав је данас. Многи теолози усвајају принципе еволуције, али опет ослањајући се на Библију која признаје природан закон – да све живо постаје од живог! Значи да се живо биће рађа од готовог живог бића, што одмах намеће питање: одакле живот на Земљи ако га није било? Као што вода не може потећи из суве стене, тако ни живот није могао потећи из мртве материје, већ из једног животворног извора који Библија назива Бог, а Црква Господ животворни.

Човек није производ пуког случаја, случајне игре природних сила, случајног нагомилана материјала нити производ неке следе природне нужности, него је човеково биће производ и дело Божије љубави и Божије премудрости. Ако није овако, зашто многобројни научници који су покушавали да створе живу материју у својим лабораторијама нису успели? То је доказ, по мишљењу теолога, да из ничега не може ништа постати само од себе, ни самозачећем, ни саморазвојем, него од Господа животворног.

Као!
Пишем вам по први пут,
и мислим до кете знати
одговорити ~~на~~ на мо-
је питање. Дали су љу-
ди постали од мајмуна
или их је створио Бог?
Како је постао човек?

Марина
Љубић
Тина
РСК

Расправе о овом питању старе су колико и човек. У тумачењу да ли је људе створила нека натприродна сила, односно Бог, или су настали развојем – еволуцијом, теолози и еволуционисти битно се разликују. Пре неких 120 година, тачније 1872, Чарлс Дарвин је својим научним делом „Човеково порекло“ пољуљао библијско тумачење и црквене догме о том питању.

Од тада о настанку човека, као и живота на Земљи уопште, почињу фило-

зофске расправе. Обе стране сматрају да су у праву и најбоље је да обе саслушамо.

По Дарвиновој теорији, као и теорија-

Јелена Богичевић, Хиландарска 5, 78430 Прњавор, Република Српска – 14 година, желела би да се дописује са младима од 12 до 16 година, воли хеви метал, обожава „Нирвану“

Данијела Сладок, Јана Колара 100, 22300 Стара Пазова – 11 година, сакупља постере.

Слободан Здравковић, Петра Кочића 1, 36000 Краљево – 16 година, воли музику и путовања и сакупља постере НБА лиге.

Јелена Миљковић, Жарка Зрењанина 31/1, 21235 Темерин – 12 година, сакупља хемијске оловке.

Јелена Радосављевић, Вука Караџића 16, 21233 Ченеј – 11 година, сакупља салвете, украсне гумице и писма.

Милена Спасић, Јеврејска 4/10, 18300 Пирот – 13 година, воли добре филмове и забавну музику.

Нема никаквих доказа, кажу даље теолози, да је човек – то најузвишеније биће које је створио Бог – постао од мајмуна који је ипак само животиња и као таква створена. Ако је човек постао од мајмуна, зашто не постоји могућност њиховог укрштања? Човека оно што има – а то су религија, наука, филозофија, култура, цивилизација и разуман говор – толико одваја од мајмуна и осталих животиња да је то она „карлика која недостаје“, а самим тим и све теорије антрополога о постанку човека падају у воду, тврде теолози.

(Др Лазар Милин,
„Постанак света и човека“)

Тијана Петрић, Маршала Тита 3/3, 24420 Кањижа – 14 година, жели да се дописује са девојчицама и дечацима од 13 до 16 година, воли кошарку и легендарног Елвиса Прислија.

● ● ●
Јасна Милосављевић, Народних хероја 20/32, 11070 Нови Београд – 14 година, обожава псе и путовања.

ЕНИГМАТИКА

РЕШЕЊА:

Скандинавка: ватерполо, ета, врт, д, нл, Магреб, чекање, но, атуле, бој, гимнастика, оо, к, РП, урлик, Рената, ОРБ, касапоти, е, Б, сраде, очалини, аикидо, слал, рис, растер, моралист; Клин: аутобус, субота, Босут, стуб, бут, Уб, Б; Мини мозаик: Костнер, етар, ра, Ватикан, Иванова, нарамак; Књижевни анаграм: „Три мускетара“; Индирект: заруке (за руке); Магични лик: имитатор, Мона Лиза, инуватор, таваница, Алан Форд; Фото-ребус: алхемија (Ал „Х“, „Е“ Мија); Блиски сусрети: 1. да, 2. не, 3. да, 4. да, 5. да, 6. не, 7. не, 8. не, 9. да, 10. да; Избаците уљеза: 25 (остали бројеви се могу написати римским бројевима само једним знаком); Осмосмерка: Никола Лончар; Укрштеница за стрпљиве: дк, „Капетанова кћи“, Роза Мота, Алан Лад, ала, осе, плин, Ека, гост, Алур, ведро, а, тако, Толиса, ви, Нконо, мафијаши, в, Татјана Јечменица, Тасо, акроним, ринтати, Марта, плави кит, наочитост, рн, е, виноточа, деран, икад, Тран, лити, сањарка, АСР, аурари, епан, АТК, скути, Рти, Аћимовић, иа, Обрић; Испуњаљка: Ана Окса (сенатор, вереница, наратак, Милован, маркиза, максима, Антарес).

Енигматске стране припрема:
ЕД „Борђе Натошевић“ Сомбор,
Уређује: Славко Бован.

ПОЛИТИКИН ЗАБАВНИК БРОЈ 2257

YU ISSN 0032-339X

Први број „Политикиног Забавника“ изашао је 28. фебруара 1939. године

Главни и одговорни уредник
Зефирино Граси

Директор „ПОЛИТИКЕ“
Хаџи Драган Антић

Издаје НП ПОЛИТИКА Д.О.О.
11000 Београд, Македонска 29

Штампа графичко предузеће
„Штампарија Политика“

Председник комисије „ПОЛИТИКА“
др Живорад Минковић

Уредник ситница
Мирјана Маринковић

Ликовно графички уредник
Соња Јашовић

Редакција

Олга Вукадиновић, Бојана Дожић, Мина Илић, Мирјана Крстуловић, Иван Лончар, Петар Милаговић, Вера Милићевић, Весна Минић, Вито Недељковић, Биљана Орловић, Љубомир Патригић, Весна Софреновић, Војислав Стаменовић, Недељка Сташић, Миленко Тодоровић и Бранислава Црномарковић

Техничка редакција

Душан Глушац, Радоје Савић,
Зоран Петканић и Радана Весовић

Секретаријат

Зорица Филиповић

Дописници „ПОЛИТИКЕ“ из иностранства:
Петар Поповић (Москва), Душан Петрић (Њујорк), Мирослав Стојановић (Бон), Дарко Рибничар (Париз), Душан Симић (Лондон), Бошко Јакшић (Рим), Вериса Рупар (Будимпешта) Момчило Пантелић (Пекинг), Радислав Ђук (Атина)

Редакција „ПОЛИТИКИН ЗАБАВНИК“
Македонска 31, 11001 Београд,
Поштански фах 124.

Телефони: секретаријат 3224-471,
редакција 3224-483, техничка редакција
3226-620, централа 3224-191 и 3225-761,
претплата: 3228-776.

Маркетинг агенција: Македонска 31/1,
Шелефон 3220-645.

Рукописи, фотодографије и цртежи се не враћају.

На основу мишљења Републичког секретаријата за културу СР Србије, број 413-2973-02 од 22. I 1973. године не плаћа се порез на промет.

Претплата за нашу земљу
1 месец 7,80.– 3 месеца 23,40.– 6 месеци 46,80.–

Претплата на жиро рачун број
4081-603-3-42104, уз обавезну назнаку НПП
„ПОЛИТИКА“ – ПРЕТПЛАТА НА ЛИСТ
„ПОЛИТИКИН ЗАБАВНИК“

ОБАВЕШТЕЊЕ ПРЕТПЛАТНИЦИМА
ПРЕТПЛАТА ЗА ИНОСТРАНСТВО – ПОЛУГОДИШЊА:
USD 40.–, DEM 90.–, SEK 380.–, FRF 210.–, CHF 70.–

Претплата се врши преко фирме
„EINS PLUS ZWEI“ GmbH, FRANKFURT/M
у противредности валута USD или DEM, и то:
DEUTSCHE BANK AG, F./M. (BLZ 50070010)
За DEM – КОНТО – 092430800
За USD – КОНТО – 05092430801

Код уплате обавезно навести – „Сврха плаћања“
ПРЕТПЛАТА НА „ПОЛИТИКИН
ЗАБАВНИК“ – откуп дуга.

Кошћу уплате обавезно послати на факс бр.
++ 381 11 3228 776 или на адресу:
Предузеће „ПОЛИТИКА“
11000 Београд, 29. новембра 24, Југославија

Годишњу претплату на лист не примамо.
Трошкови АВИО превоза плаћају се посебно, независно од претплатне цене листа.

ИМПРЕСУМ (латински IMPRESSUM), штампана ствар, по закону обавезно означавање имена издавача и уредника одговорних за садржину.

I KAKO IZGLEDA TAJ DEČKO, TAJ GAME BOY ZBOG KOGA IMAS ČVORUGU?

Ma to uopšte nije dečko, nego... Izgleda kao onaj tetris za poneti, ali je u stvari mali kompjuter koji radi na baterije i može da se stavi i u džep. Ima na sebi ekran i komande i super muziku koja sve vreme svira. Ima

kasetice sa igricama koje se zovu kertridži i koje se stavljaju u njega. Igrao sam Miki Mause,

super igra, pa onda igru o džungli, znaš onu ima

i knjiga i crtani, pa super karate igru Mortal

Kombat. Onda sam promenio kertridž i

igrao sasvim druge igrice: Donky Kong, porodicu

Kremenko, pa Jurasic park, sigurno si gledao

film, Super Mario Land za tu igru mora

da si čuo i ...

... i potpuno sam se zaneo. I onda se

odjednom ispred mene stvorila bandera i ostalo znaš.

Nego, kažem ti, taj GAME BOY je super stvar ...

BEOSOFT

421-355, 429-848

svakoga dana od 8 do 21 h

РЕКЛИ СУ...

Најсигурније богатство
је оскудица у потребама.
Франц Верфл
аустријски писац
(1890-1945)

Човек мора да се буни
уколико не жели да поста-
не сукривац.
Игнасио Силоне
италијански писац
(1900-1978)

Оклевање је крадљивац
времена.
Западноафричка
пословица

Можда ћу истину успети
да установим кад упоре-
дим лажи.
Лав Троцки
руски политичар и
револуционар
(1879-1940)

Оно што покреће свет
напред није љубав, него
сумња.
Питер Јустинов
енглески глумац и писац
(1921-)

Више волим да пропад-
нем часно, него да успем
варајући.
Софокле
грчки трагичар
(496-406 пре н.е.)

Ономе који весла уз ма-
тицу смеју се крокодили.
Афричка пословица

Храбри и карактерни љу-
ди увек су непријатни дру-
гима.
Херман Хесе
немачки писац
(1877-1962)

У једној половини свог
живота ми жртвујемо
здравље да бисмо заради-
ли новац; у другој жртвује-
мо новац да бисмо поново
били здрави. А за то време
здравље и живот нас на-
пуштају.

Волтер
француски писац и
филозоф
(1694-1778)

Новац је као ђубре. Ако
га разбацујете около, он
чини многа добра, ако га
смирди као твор.
Лав Николајевич Толстој
руски писац
(1828-1910)

Кад се морал сукоби са
профитом, профит ретко
када губи битку.
Немачка пословица

Неки државници су као
клавирштимери: они желе
да поново успоставе хар-
монију док појачавају на-
петост.

Волтер Липман
амерички новинар и
политичар
(1889-1974)

Данас морамо првен-
ствено да се боримо за
младе људе и за старо
дрвеће.

Џон Осборн
енглески драмски писац и
глумац
(1929-)

Садржај физике тиче се
само физичара, али после-
дице се тичу свих људи.
Фридрих Диренмат
швајцарски писац
(1921-)

Искуство је лепа ствар
уколико га нисте платили
прескупо.

Марк Твен
амерички писац
(1835-1910)

Чиста савест се смеје
лажним оптужбама.
Шпанска пословица

Кад човек не би позна-
вао шимпанзу, било би му
лакше да прихвати своје
порекло.

Конрад Лоренц
аустријски природњак
(1903-)

